

Caiete Silvane

226

Revistă de cultură. Sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Gheorghe Ilea - 65

Autoportret pictorul de cărpe III

CET Zalău în demolare

0260 612 870

caietesilvane@yahoo.com

www.caietesilvane.ro

Daniel Săuca , Așteptându-l pe Dumnezeu în stația de autobuz din Gostila	1
Întâlnirea scriitorilor Cenaclului Cronograf cu membrii Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj	1
Viorel Mureșan , „Opera fără interpretare nu există”	2
Carmen Ardelean , Lieduri în gamă minoră	4
Emilia Poenaru Moldovan , Tot înțelesul poeziei	6
Marcel Lucaciu , Singurătăți urbane	7
Menuț Maximinian , Petru Poantă, sentimentul locuirii în literatură	8
Pîrvu Ionică , „Așezări interioare” la Editura „Caiete Silvane”	9
Delia Muntean , „Broderiile pe vid” ale lui Viorel Mureșan	10
Vasile Hatos , Dasein-ul scriitoarei Alice Valeria Micu	12
O nouă ediție a volumului „Veronica din Sălaj”	14
Alice Valeria Micu , Scrisoare unui brad	15
Un nou volum al lingvistului Gheorghe Moga , apărut la Editura „Caiete Silvane”	15
Viorel Gh. Tăutan , Acasa fiecăruia	16
Număr nou al revistei culturale „Hepehupa”	17
Ioan F. Pop , Texte de trecut (in)existența	18
Petőfi Sándor , Luna de miere la Coltău, traducere de Györfi-Deák György	19
Gheorghe Moga , „Îndrăzneala este specifică vârstei tinere, iar bătrâneții prevederea”	20
Augustin Mocanu , Mai multe lumi	21
Daniel Mureșan , Cronica de concert, Winery Dogs – <i>Live in Košice</i>	23
Gheorghe Ilea – 65 . Un documentar realizat de Alexandru-Bogdan Kürti	24
Lucian Perța – 70 . Șapte întrebări despre parodie cu septuagenarul Lucian Perța. Un interviu realizat de Viorel Mureșan , însoțit de date biobibliografice despre scriitorul aniversat	27
László László , Pungața pitită. Pandemie	30
Marin Pop , Petru Dulfu sărbătorit de foștii elevi și de către sălăjeni (1927 și 1931)	33
Teodor Sărăcuț-Comănescu , Neliniști	37
Gheorghe Porumbreanu , Autostopista	39
Poeme de Anda Comșa-Chiș	42
Alexandru Jurcan , Moartea copacului și șobolanului prăjit	42
Versuri de Cătălina Soare-Hüll , Gabriela Marin , Silvia Bodea Sălăjan , Adrian George Itoafă , Vasile Dan Marchiș , Gabriel Nicolae Mihăilă , Ciprian Vestemean , Liviu Apetroaie	44
Poeme de Ștefan Aurel Drăgan	45
Versuri de Gheorghe Cormoș însoțite de o parodie semnată de Lucian Perța	46
Poeme de Lucia-Minodora Muscalu	47
Simona Ardelean-Samanta , Filmografiile Simonei. <i>Forgotten love</i> (2023)	48
Corina Știrb Cooper , Alexandru-Bogdan Kürti , Györfi-Deák György , Malaxorul de noiembrie	49
Omagiații lunii noiembrie (din Baza de date a Bibliotecii Județene I.S. Bădescu Sălaj)	52
Arca poeziei, César Vallejo , XLIV (Acest pian călătorește pe dinăuntru), traducere de Dinu Flămând , o rubrică de Viorel Mureșan , coperta III	

Daniel
SĂUCA

Așteptându-l pe Dumnezeu în stația de autobuz din Gostila

Ieri am fost la Gostila, în comuna Poiana Blenchii. S-ar fi întâmplat prima lansare de carte din istoria satului (Vasile Hatos, „Întâlniri cu Dumnezeu”). *Poate* și ultima. Având în vedere evidența: Gostila e unul dintre satele care mor. Sunt destule, nu numai în Sălaj.

Cu ochii pe cer. Festivalul „Ecouri meseșene”, amenințat iar, și de ploi. Ce frază: din cerul limbii române picură lacrimi.

Scriam undeva că picăturile de ploaie sunt lacrimile lui Dumnezeu. *Poate* e o metaforă, o incursiune timidă pe tărâmurile ascunse ale cuvintelor. *Probabil* nimic nou nici sub soarele lacrimilor. Tunetele, mânia lui Dumnezeu... *Poate*. **Soarele care plânge.** Nu e „soarele cu dinți”.

Ieri am văzut cum e zăpăceala. Vorbeam la telefonul mobil într-o stație de autobuz cu spatele la stradă. Nu am auzit când mașina a ajuns în stație. Era un autobuz electric, „ silențios”. Am pierdut cursa. Nu prea mi s-a întâmplat o asemenea „grozăvie”. Există, totuși, un tâlc spiritual al acestei întâmplări, până la urmă banale?

Poate există. La Gostila, la o lansare de carte, am vorbit despre așteptarea lui Dumnezeu în stația de autobuz. *Poate* că Dumnezeu ajunge și în stația de autobuz din Gostila, dar tu nu îl vezi, nu îl auzi, nu îl simți. Pentru că nu ești capabil să distingi „autobuzul invizibil”. Ori ești amplasat cu spatele la drumul pe care umblă divinitatea. Dacă Dumnezeu mai circulă, totuși, și cu autobuzele patriei globale. Și nu e papagalul lui Kierkegaard.

Adevărul e că încă bâjbăim. Nici teologia, nici știința nu au răspunsuri definitive la problema nemuririi. Ori a mântuirii. Rămâne să ne *jucăm* în continuare cu taine-

le, cu iluzia liberului arbitru, cu măreția insondabilă a creației. Poate nemurirea e mult mai *subtilă* decât ne putem închipui. Și nu are de a face cu funcționalitatea speciei sau a unui sistem din Univers.

M-am născut de Ziua Limbii Române. Atunci, la nașterea mea, totuși, nu exista această zi pioasă, triumfalistă, plângăcioasă. *Probabil* în 31 august 1073 nu existau zile de naștere. Sau nu erau sărbătorite. Ele îți reamintesc căderea, suferința, moartea. De ce sărbătorim dispariția? În cheie postapocaliptică rămâne de văzut dacă, într-adevăr, sunt *chemați* care vor *vedea*. *Poate* atunci nu existau calendare peste tot. Și viața era mai scurtă. Viața **aici** nu **dincolo**. Unde ne așteaptă nemurirea, dacă am fost cuminți și ne-am tăiat corespunzător unghiile disperării. Dacă nu am fost ascultători, și nu prea ne iese, ne așteaptă eternitatea chinului, a durerii, suferința infinită. După cea pământească, mai *light*...

Ipocrizia oricărui discurs (filosofic, teologic, științific) despre nemurire.

Probabilul gând al zilei: există oameni care schimbă becuri, la fel cum există oameni care schimbă lumea.

Niciun gând, nicio speranță. Lecturi amânate, distruse. Idei dinamitate, spulberate. Încă un poem al sfârșitului continuu. Toate sunt în continuum. Viața și moartea. Albul și negrul. Binele și răul. Dumnezeu.

Am călătorit prin alții în întreaga lume. Prin cărți, prin filme, prin documentare. Am *văzut* Terra din Zalău. Exagerare? „Important e să vezi cu ochii tăi!” Oare? Vai, câți au călătorit cu picioarele lor și nu au *văzut* și nu au înțeles nimic.

Întâlnirea scriitorilor Cenaclului Cronograf cu membrii Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj

Consiliul Județean Satu Mare, Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Satu Mare, Cenaclul Cronograf în parteneriat cu Asociația Scriitorilor din Județul Sălaj (AS-SJ) și Centrul de Cultu-

ră și Artă al Județului Sălaj au organizat marți, 7 noiembrie 2023, la sediul Centrului de Creație din Satu Mare, Întâlnirea Scriitorilor Cenaclului Cronograf cu membrii Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj. Au fost prezenți membri ai AS-SJ: Ion Pițoiu-Dragomir, Viorel Gheorghe Tăutan, Doina Ira-Tăutan, Viorel Mureșan, Györfi-Deák György, Simone Györfi, Daniel Săuca, Ioan Vasile Bulgărean,

Angela Maxim, care au citit din creațiile proprii. S-au prezentat și revista și editura „Caiete Silvane”, editură care a găzduit toate antologiile asociației noastre. Ne-am bucurat de reîntâlnirea cu Robert Laszlo, Loredana Știrbu, Felician Pop, Gheorghe Glodeanu, Alexandru Zotta, Gheorghe Cormoș și cu toți ceilalți scriitori sătmăreni. Mulțumim de invitație și de colaborare!

„Opera fără interpretare nu există”

Viorel MUREȘAN

Cu *Bilete de favoare*, Editura Charmides, Bistrița, 2023, Al. Cistelecan își întrerupe, pentru moment, seria cărților despre poezia feminină. Sumarul se compune din 17 studii critice propriu-zise, despre tot atâția poeți, la care se adaugă o prefață și o încheiere. Textele, adunate în aproape trei decenii, de la cel consacrat lui Ioan Flora (1993), până la cele despre Magda Cârneci ori Traian Ștef (2022), au structura și penetranța unor radiograme, fiind la origine prefețe, în general, la antologii cuprinzătoare din opera autorilor în cauză. *Mică introducere la ratarea cititorului de poezie*, pe post de cuvânt-înainte, e un compendiu de teoria lecturii, plin de paradoxuri. De-ar fi să-i dăm crezare criticului, *cititorul* de poezie nici nu există, pe când *scriitori* de poezie sunt cu duimul. Poate că, măcar pe jumătate, are dreptate! Atunci când vrea să se dăm de seama ce-i poezia, pare că trage cu urechea dintr-o ascunzătoare la dialogurile platonice. Frământându-se să zugrăvească un portret al cititorului arheic de poezie, criticul ajunge la câteva definiții ale poeziei înseși, memorabile: „Poezia nu se scrie cu cuvinte (orice ar fi zis Mallarmé), nici gata făcute, nici abia făcute; ea se scrie cu pre-cuvinte mai întâi și abia apoi cu cuvinte care abia atunci se nasc; ea scrie, de fapt, geneza cuvântului, ducându-l înapoi și scufundându-l în condiția lui de senzație corporală și ridicându-l încet (încet de fulgerător) la condiția de senzație intelectuală; ea reface lanțul de senzații care leagă muțenia elocventă, comunicativă, de incantație și de sensul simbolic”. Eseul acesta e și un ludic demers autoportretistic. Construit pe triada poet – poezie – cititor de poezie, el e un studiu de referință în estetica poeziei lirice de la noi. Operele de-

scrise în *Bilete de favoare* vor fi citite prin prisma lui.

Poeții sunt „orînduiți după cum au venit în lume”, dar A.E. Baconsky tot primul ar fi fost și dacă aranjarea era cea alfabetică. În cazul său, Al. Cistelecan procedează chirurgical în descrierea poeziei, oprindu-se doar la ultimele două volume, *Cadavre în vid* și *Corabia lui Sebastian*, nu însă fără a formula rezerve pe marginea celor care le precedă. Articolul e și operă de recuperare a unui poet, în multe privințe, important. *Mică introducere în simfonia absenței* (Mircea Ivănescu) e o contragere, mult esențializată, după alte câteva tentative de descriere a poeziei autorului. Direcția de abordare pornește de la istoria receptării, inițial, mefiente, îndreptându-se spre influența decisivă a lui Mircea Ivănescu asupra optzeciștilor și a celor care au mai urmat. Cea mai adevărată caracterizare a poeziei în discuție nu putea fi decât una în răspăr cu critica didacticistă: „Deși un discurs timid și timorat, nu doar fragil, dar și mereu în primejdie de a se destrăma înainte chiar de a se coagula (ceea ce, firește, e doar o strategie de aparențe în permanență subversivă), poezia lui Mircea Ivănescu trăiește, de fapt, într-un tonus polemic inepuizabil, chiar dacă pare unul mai degrabă defensiv decât agresiv”. Cel mai insistent se dovedește criticul în expunerea mecanismelor, psihic și gestual, de producere a textului poetic, mecanisme, la acest autor, mai mereu insidioase. Familiarizat îndelung cu obiectul criticii sale, Al. Cistelecan spune propoziții esențiale cu un aer conspirativ, cum ar băfii la colțul străzii pe cineva, care e poetul. În *Poezia ca algebră a inefabilelor*, o lungă introducere se metamorfozează în istoricul receptării pe câteva decenii a poeziei unui

autor paradoxal precum Gheorghe Grigurcu, la care „poetul e umbra criticului”. Intenția studiului este aceea de a demonstra caracterul epigrafic al poeziei. În acest sens, poetul are în mână capetele mai multor drumuri: „fenomenalitatea spectaculară a imaginației”, „rigoarea imperativă a conciziei discursive”, oximoronul, ori „transcripția ca transfigurare”.

Prefațând cea mai cuprinzătoare antologie de până acum din poezia lui Ion Pop, Al. Cistelecan prezintă toate volumele, cu precizia cuiva care vede în angrenajul lor fiecare roțiță mai mică, mai mare, ale unui fastuos orologhion. În urma laboriosului său demers, are și cheia unei poetici în „disperare de sens”: „Nu există erudit mai mare al conotațiilor pe care le stârnește o situație cotidiană prelucrată într-una simbolică decât Ion Pop, așa încât efervescența livrescă a acestora – și acestora – devine o poetică subsumată a dialogului inter-referențial”. Într-un alt caz, punând sub lupă seria de „opere complete”, textul criticului dezghioacă mai întâi concep-

tul de poezie la Angela Marinescu, apoi, cu mărgica de sensuri extrasă din coajă, pornește analiza poeziei propriu-zise. Din capul locului, nu se raliază cu entuziasm la ce cred alți critici despre poezia autoarei. Opțiunea lui Al. Cistelean rămâne *Blindajul final*, poezia de după fiind doar pretext de-a inventaria alte câteva poziționări critice. Cu ultimele volume, criticul devine abraziv, iar finalul studiului constată apropierea de Bacovia și intimitatea poetei cu neantul. Limbajul exegetului pare ușor sibilinic în dreptul unei antologii de Vasile Dan, *Poem vechi*, 2005, alcătuită pe baza volumelor câte s-au adunat în primele două decenii și jumătate din activitatea poetului. Poate că și exagerează, legându-i evoluția atât de strict de poezia echinoxistă. După o contextualizare laborioasă a poeziei lui Ioan Flora, o primă trăsătură subliniată apăsător de critic e dinamica operei. Apoi, fixând-o dintr-o singură tușă: „Conspectul cotidian e conspectul unui coșmar”, el insistă pe „sensul anticipator al poeziei” acestui autor.

Imediat după primele sale volume, Aurel Pantea a renunțat la a-și mai marca poemele prin titlu. Acest aspect, care nu a trecut neobservat, caută să-l lămurească Al. Cistelean, legându-l oarecum de poetica fragmentarului. Mai departe, identifică în el un mijloc de-a parafraza textul poetic cu *opera aperta*, „lăsând flux liber secvențelor”. Iar când îl descrie ca pe un poet cu adânci rădăcini în Bacovia, nu face decât să-i detalieze originalitatea thanatică, îndreptată spre o „seninătate sulfurică”. Deși identifică în cărțile sale mai multe „retranșări”, pe Ioan Moldovan, criticul îl intuiește și-l fixează cu pregnanță de la început: „O undă de bonomie ironică și auto-ironică (rămasă apoi marcă a atitudinii contemplative a lui Ioan Moldovan) străbate toate poemele, centrate acum pe fișa de observație cotidiană, pe incidentul ca prag de parabolă și pe o sintaxă oralizată, aparent fără protocol imaginativ”. În succesiunea volumelor, stabilește momentul apariției „mainimicului” ca protagonist al angoaselor, iar studiul de

profundzime al poeziei abia de aici începe. Considerându-l pe Marian Drăghici drept un poet ce refuză *mimesis*-ul în favoarea *revelației*, Al. Cistelean îi tâlcuiește poezia prin prisma unuia dintre simbolurile ei radiante: *păhăruțul*. Despre poezia lui Traian Ștef scrie cel mai complet studiu de până acum. Opera poetică, fără-ndoială, complexă, a unui autor în mai multe genuri, îi dă criticului prilejul de-a potența ca principală însușire împletirea câtorva stiluri distincte, astfel încât poetul „s-ar fi putut juca de-a heteronimia”. „Perimetru argonic” e numit toposul poeziei Elenei Ștefoi, poate și pentru că poeta e „cea mai iritată moral și cea mai potrivită pentru transcrierea nud «realistă» a notațiilor”. În evoluția poeziei acesteia, criticul constată condiționarea biografică, pesemne mai apăsătoare decât în alte cazuri.

La Alexandru Mușina, poetul e dublat de poetician, fiecare punând umărul, în felul său, la consolidarea optzecismului. Alături de eseurile, temeinice și susținute cu rigoare, pe tema postmodernismului, sunt amintite și unele poeme-manifest. Poetul din *Budila – Express* e perceput ca un „depresiv euforic. Numai că euforia lui nu e una exaltată, ci una sarcastică”. De fapt, nota de causticitate a poetului a fost remarcată de toți criticii care i-au cercetat, până acum, opera. Tot de la un prag teoretic, numit de autor „poetica urmei”, pornește Al. Cistelean și descrierea poeziei lui Ion Mureșan. Apoi face un popas, ceva mai cuprinzător, pentru a se război cu dicționarele și istoriile literare care, i se pare că, se ocupă de poet într-un mod distonant. Și, abia pe urmă ajunge să pună degetul pe rană, trecând la ceea ce-l face aparține pe acest poet: „stihia spaimei și a descompunerii”, „neantul revelat”, precum și dispunerea lor, nu în oximoroane «stilistice», ci într-un dramatic oximoron ontologic”. Ultimele pagini vor fi consacrate „poeticii de vedenii”, ca „modus faciendi” al poetului, dar și „vertijului vizionar”, ori „băuturii profetice”, generatoare tot de viziuni.

Mărcile definitorii ale poeziei scrise de Magda Cârneci sunt „patetismul atroce” și „setea de univers”. Până să ajungă la această concluzie, criticul o consideră pe autoare „cel mai politic dintre poeții optzeciști”, relevând în dezvoltarea ei mai multe trepte. Astfel, „niște *flash-uri* apocaliptice” sunt poemele din etapa în care se bătea pentru impunerea optzecismului ca postmodernism. Urmează un episod de „racordare la simfonia revelațiilor”, apoi încă unul în care „coboară la parterul cotidianelor”. Amprenta ei stilistică o prinde în haina gramaticală a unei figuri a ambiguității: „Extazul ca agonie și agonie ca extaz sunt registrele de vibrație ale Magdei”. „Din linia poezilor timorați de viață și extaziați de bibliotecă”, Dumitru Chioaru este un autor despre care Al. Cistelean scrie pagini ceva mai rezervate. Fixându-l pe cel mai tânăr corifeu al cărții, încă din prima frază, într-o tușă pascaliană, lui Emilian Galaicu-Păun îi etalează atât „structura tematică”, cât și „dialectica și frenetica viziunii”: „O trestie în vârful căreia e înfipt un cap de Christ romantic: acesta e Emilian Galaicu-Păun pe stradă. Dar nici trestia, nici chipul christic, îmbinate într-o hieratică dezinvoltă, nu rămân o strictă emblemă civilă, pur stradală. Din contră, ele participă profund la poezie...” În ce fel, asta ne arată criticul mai departe: îmbinând „principiul expansibilității vizionare și al elanului extensiv al scriiturii cu acela al profundizării și esențializării”. Iar ele, împreunate, formează un principiu al „sintezei imposibile”.

Eseul final, *Despre vocație și interpretare*, îmbracă problematica scrisului în haina unui mit inițiativ. Printr-o îndrăzneță asimilare a scriitorului profetului Iona, aventura scrisului ia chipul unei coborâri în infern, iar el, scriitorul, se întoarce de-acolo cu opera în brațe. Mai departe, o pune în brațele criticului, căci „... opera fără interpretare nu există. Interpretarea e asu-mare; ea e, de fapt, viața operei”. Iar prin astfel de pasaje, critica lui Al. Cistelean este una de puternic relief.

Carmen ARDELEAN

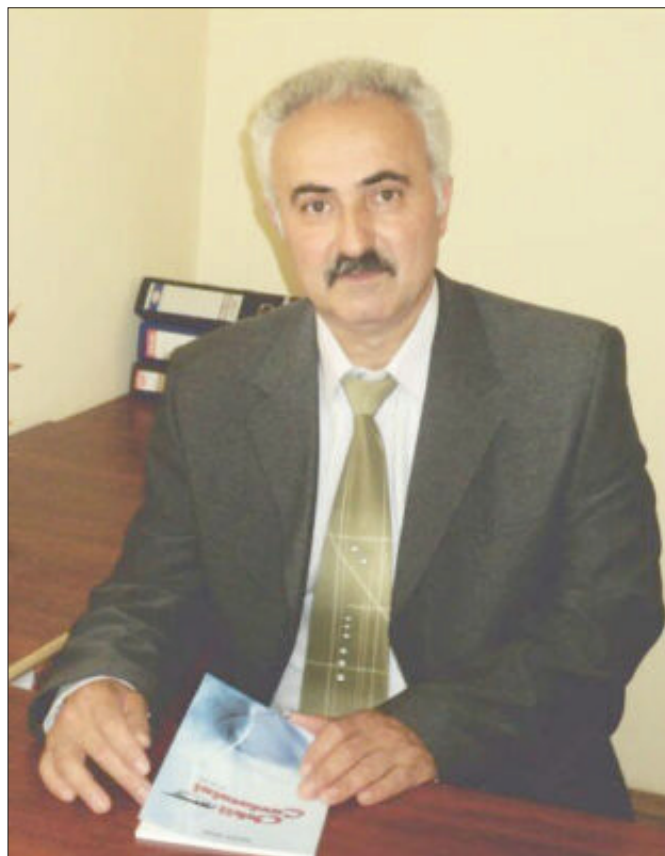
Lieduri în gamă minoră*

Să nu uiți cartea, Ioan Pop

Cei 11 ani trecuți de la publicarea anteriorului volum de versuri, *Poteca de lumini* (2012), Editura Eikon, Cluj-Napoca, i-au permis poetului Ioan Pop, după două popasuri în spațiul prozei, prin volumele *Între două lumini* (2009) și *Al doilea blestem* (2015), o sedimentare, o distilare și o cristalizare necesare firescului proces de maturizare poetică. Dincolo de recurența unor obsesii tematice, simbolice, definitorii pentru universul liric al autorului, ușor identificabile în fiecare dintre volumele de versuri anterioare, *Lacrima secunde* (2006), *Căderea lacrimii rupte* (2008), *Ochii cuvântului* (2010), volumul de față reușește să contureze clar profilul liric și dominantele care îi articulează viziunea poetică.

O exacerbare a subiectivității e vizibilă în fiecare poem ce pare să intoneze, în note distincte, acută senzație a finitudinii, a extincției iminente a ființei, a ideilor, senzație multiplicată organic și amplificată mental. Temporalitatea stă sub semnul târziului sau al trecerii ce îmbracă, uneori, haine escatologice sau sub semnul tensiunilor interioare ce permanentizează frici, temeri existențiale ale creatorului: „am stat încă un zbor / cu mâna întinsă / spre pasărea / căreia încercam să-i prind cântecul în palme / simțeam cum acordurile se risipesc / printre falile bătătorite / din care se hrănea apusul” (*Cântec stins*); „tot timpul mi-e teamă” (*Cu picioarele goale*), „mai însemn o zi cu degetul / în praful ce se așterne / pe o scândură ce poate / va fi lustruită cândva” (*Amestec*); „mi-am pus în spate tot nisipul clepsidrelor / pe care le-a spart așteptându-te” (*De-atâta timp*). De altfel, nevoia acută a conectării la un cronotop-ancoră e vizibilă și în titlurile celor mai multor dintre poeme: *Din acel loc*, *Undeva*, *Cât mai aproape*, *Pe aici*, *În toamna aceea*, *Din colț în colț*, *În anii aceștia*, *De-atâta timp*, *Uneori*, *O nouă planetă*, *Gustul trecerii*, *Nu mai avem timp*, *Dincolo de sfârșit*, *De atâta timp*, *Trecere*, *Când am trecut pe aici*, *Un alt timp*, *Doar timpul?*, *Pe trotuarul acela*, *Trec tot mai rar* etc. Nu întâmplător, ci, evident, sugestiv, volumul se încheie cu cinci poeme ale căror titluri pot fi citite ca o ars poetica: *Ieri*, *Azi*, *Măine*, *cândva*, *Să nu uiți cartea*.

Interesantă este și dominantă spațialității impregnate cu alb, obsesia congruenței cu toposul imaculat al colii de hârtie; „zăpada”, „praful acela alb”, „revolta hârtiei”, „locul rămas gol / trece înspre alb”. Treptat, în acest spațiu, feminitatea translucidă capătă aerul și alura muzei pe care poetul o întrevade, o invocă, o

dorește sau o regretă, o divinizează: „fiecare literă a născut o poezie pentru tine / când umbre se lăsau pe chipul tău / erai doar tu dincolo de toate / strigăt ajuns la malul său // spre tine urcă un strigăt lăsat la copt (...)” (*Strigăt*).

În lumea literelor și a cuvântului, muza e suverană, iar poetul e eroul unei robinsonade intens conștientizate, disecate, ce îi reprimă, îi cenzurează existența poetică: „mi-e frică să mă culc pe iarbă / de teama că voi întineri iar / și-atâtea spații goale se vor pierde / acum când am început să le așezăm pe un raft / să le arătăm câteva litere / ca să ne vorbească / despre goliciunea lor // uneori iluzia că voi deveni prea verde / mă împiedică să mângâi iarba / de teama că voi fi răpit de gânduri / ce s-au copt prea mult în boabele de struguri / cu un miros lacom de uitare” (*Gustul trecerii*). Evanescenta muzei, motiv de tristețe, de nostalgie („și nu voi afla niciodată / când vei trece / cu picioarele goale / pe lângă respirația mea”; „ai căzut din fotografie / chiar dacă erai înconjurată / de linii mari, mici, subțiri, îngroșate”; „se plimbă păsări cu sângele tău în gură / să scrie pe o hârtie prăfuită / – din care mai cade câte un nor – / că ai trecut pe aici

cu aripile deschise / chiar dacă era acel anotimp în care / la poartă îmi bat cerșetori de priviri”) e alternată cu prezența ei dominatoare, imperativă, magistrală, de spiritus rector: „mi-ai spus să plantez un ochi când nu mă vede nimeni / dacă se poate să fie cu lacrimi / să nu mai aștept fiecare apus / ca să le arunc într-un alt univers / în care e posibil să rodească / alte și alte căderi / sau oameni-flutur / care-și cântă prin piețe / fericirea așezată pe tarabe”; „cauți mereu / în tăcerea împărțită la doi / calea spre rănilor mele”; „posibil ca ea să mă urmărească / să-mi aduc aminte de tine la fiecare pas / ca și cum nu ar fi destul aerul din jur / care îți redă mereu și mereu conturul”.

Numeroase poeme reflectă tema creației, fie prin sensibilă ilustrare a condiției creatorului, fie prin originala sugestie a instrumentarului creației, a materialului poetic, a procesului sau a produsului creației. Majoritatea poemelor adaugă un element inedit acestui amplu portret pe care volumul îl creionează: „în fiecare strop / se zbate un cântec încă neterminat”; „perfect este / să nu ai inimă”; „tot mai des plantăm crengi în noi / în speranța că vom deveni / împlânzitori de păsări / predând lecția zborului / de pe o creangă pe alta / până acolo unde totul se descompune”; „te-am aruncat într-un colț / fără să-ți cer părerea / și te-am găsit în altul / iar când te-am întrebat dacă-ți place / să te plimbi din colț în colț / mi-ai spus că ai o minte ageră / și că nici colțurile nu mai sunt / ce erau odată”; „s-a terminat cântecul nopții / când am deschis geamul / să intre pedepse cu lanțuri în mâini”.

O solitudine dureros resimțită, suav corporalizată, aflată la confluența cu o lume fragmentată, discontinuă, a cioburilor, a frunzelor căzute, a apusurilor, a sângelui și a pietrelor, a lunilor „care mor una câte una”, se întrevade în poemele în care poetul alege să se externalizeze, să se expună sau, ca o sugestie a dezicerii de un sine în care nu se mai simte confortabil, să se camufleze într-o impersonală persoana a treia. Uneori confesiunea are un ton pitoresc, anecdotic, alteori suprarealist, fantezist sau narativ, postmodernist: „cândva aici erau doar urme de pași / acum se pare că au apărut și câțiva oameni / care duc în spate scaune cu trei sau patru picioare / ceea ce îmi dă de gândit când mă întreb / cât poate să meargă un om / sau un scaun / sau un om fără scaun / ca să nu fie văzut”; „de a, b, c și chiar d am trecut cățarați pe un melc / apoi e, f și g au rămas la locul lor înțepenite / le-am ocolit îmbujorați cu fel de fel de sâmburi în gură / pe care i-am acoperit lângă literele care urmau / dar cum v, x și z îți păreau atât de îndepărtate / ai început să cauți numere / dar numerele tale nu se potrivesc cu ale mele”. Alteori, tensiunea existențialistă devine vizibilă și dramatismul atinge cote maxime: „poți să alergi / e atât de simplu / să te ascunzi dacă dorești / dar nu poți face să nu respiri / și când simte că stai acolo nemișcat / plin de praf în așteptare / îți mai dă o șansă să te prăbușești / în vidul tăcut al nopții / să te închizi într-un turn / unde auzul văzul / sunt accesorii

inutile / dacă oasele sunt umile”.

Atunci când alege poezia actualității, a cotidianului, senzația e cea de apocalipsă în derulare, în care grotescul, absurdul și carnavalescul coexistă, chiar cu o vizibilă dominație a elementelor specifice bestiarului, simboluri ale individului dezumanizat: „cu două cozi de topor / pe care dansau păianjenii / cerceta adâncimile ochilor / pe care-i înșirase lângă zidul / pedepsit de tăcere în fiecare dimineață”; „pe sârma fără capete / stau așezate / mai multe guri căscate / îmbrăcate în diverse piei / se întrețin destul de greu / trebuie să fie tot timpul pregătite / să primească oaspeți în casă / nevertebrate / scurmători de rasă / în spații înguste, domesticite / se țin de mână / urlă la lună”; „și cum începuse să umble în mâini / s-a întrebat în timp ce se ștergea de praf / de curcubeul pe care-l împleteau două pisici / în stația de care trecuse / de ce nu a aplaudat culorile / trecătoarelor curcubeie / în loc să strige la ele / că nu-și merită cerul”. De aici dorința dezicerii de lume, nevoia divorțului de o realitate inconfortabilă, de o lume într-o dinamică sterilă, în dezacord cu ritmul său. Metafora „căutătorilor de perle” care „tot mai rar” „trec pe aici”, simbolica imagine a oamenilor care și-au săpat „gropi adânci / să caute iubirea în forma ei primordială” sau a cerurilor care se închid „rând pe rând / când stelele dansează cu fluturii de noapte pe umeri”, alături de cruda și atât de actuala imagine a lumii strălucite, descrisă pe un ton tragicomic „auzise că acolo-i bine / și chiar văzuse la vecini niște mașini / de tocat carne / se mira că dintr-un porc ies doi / nu știa că nu-s de pe la noi” dau specificul acestui prezent compozit, în care obsesia punctului, a punctiformului, ca simbol al unui reper minimal, e de înțeles: „ieri nu mai rețin la ce oră / am vizitat un punct pe care-l credeam doar al meu / nu m-a recunoscut la început / mi-a spus că-i par cunoscut / după ce a scuturat toate întrebările / de pe crengile dosite în spatele adevărului”; „te simt ca pe propriul meu pământ / un punct de gravitație atât de fix”; „știi că vom căuta pașii care au lăsat cândva urme / din care ploaia nu se scurge / în ei tot timpul parcă se joacă / un punct o virgulă semnul întrebării...”.

Un tablou al universului interior și exterior, dominat de *semne* – litere, cifre, zboruri, cântece și nu numai –, cu accente confesive puternice, cu numeroase amprente ale lucidității, cerebralității, în care se simt reverberații ale volumelor anterioare reușește să alcătuiască Ioan Pop. Ca să conchidem, valorificând primul și ultimul titlu din volum, am putea afirma că Ioan Pop murmură, de-a lungul celor 67 de poeme, un autentic *Cântec trist*, motivat de un fior-îndemn, ce poate fi rostit, ca un jurământ de credință, deopotrivă de creator și de cititor: *Să nu uiți cartea*.

* Prefață la volumul lui Ioan Pop, *Să nu uiți cartea*, aflat în curs de apariție la Editura *Caiete Silvane* din Zalău.

Emilia POENARU MOLDOVAN

Tot înțelesul poeziei

În urmă cu doar câțiva ani, poeta Rodica A. Carceanschi a făcut parte dintre cei publicați în „Cercul poezilor”, vol. 2, al Cercului Literar de la Cluj, grupare în care a devenit membră de atunci. Cele zece poezii cuprinse în respectiva antologie au fost însoțite și de o notă de prezentare, pe care o încheiam astfel: „Există în toate aceste texte o solidă bază pentru o construcție poetică de calitate, prevedem un drum dificil al poetei, dar cu rezultate spectaculoase în viitor.”

Iată că Rodica A. Carceanschi, chiar cu o asemenea încurajare, nu s-a grăbit să debuteze în volum individual decât după ce a parcurs acel drum, poate mult prea dificil la nivel personal, benefic în schimb ca rafinare a expresiei poetice. Nu vom întâlni la tânăra poetă, decât foarte rar, stângăcii de începător. Ea pare să se fi maturizat pe măsură ce cotidianul se insinua, cu dramele și efectele, din viață în poezia sa: „să fiu eu următorul star ce-și recită drama shakespeareană / să-mi curgă viața în valuri de salivă incandescentă” (*Revoltă*).

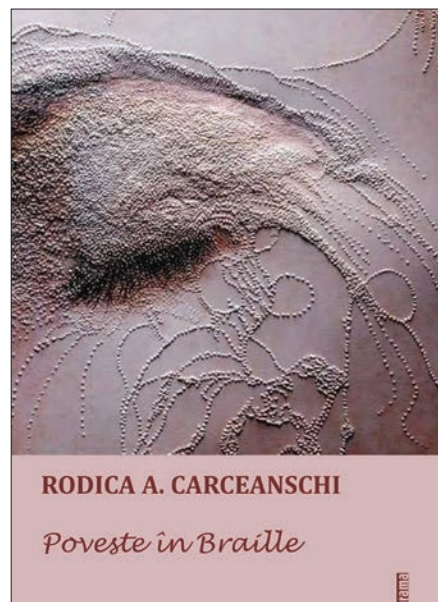
Atmosfera inclementă, ce învăluie deopotrivă eul liric și pe cei care vin în contact cu acesta, este o constanță a întregii poezii din volum, intensitatea scade sau crește în funcție de supliciile la care destinul supune ființa din carne și oase: „mă întind bolnavă pe patul de paie / cu pletele împrăștiate / ca șerpil Medusei / fiecare respirație risipește în aer / aceeași aromă leșioasă” (*Șerpil Medusei*) sau, într-un registru și mai acut: „împarți și desparți același ghem de lână artificială / îl lași să cadă în rotocoale spinoase peste trupul meu / pielea simte durerea energic / cernută într-o clepsidră cu trei incinte de sticlă incandescentă” (*Destăinuire*).

Contactul poetei cu realul, întotdeauna traumatic, este dorit cu ardore precum un ciliclu de către călugării penitenți și dă naștere unor versuri de mare forță: „în nopți ca acestea tigrul meu chinezesc bate la ușă / intră mândru și frumos cu ghea-

rele de foc / mă atacă / mă doboară și înfige colții acolo unde doare / ne privim ca într-o oglindă / ne încrâncenăm / ne îmbrățișăm și dansăm / am nevoie de întâlniri ca acestea / de nopți ca acestea / de războaie” (*Tigrul chinezesc*) și în același timp o face să recompună în poezie un climat aproape luminos pentru moarte: „simt cum carnea se împuținează pe corpul meu și-așa subțire / capul îmi pare o bilă suspendată pe un morman de neliniști / iar viața mi se scurge prin picioare în cercuri de lumină / împletesc gânduri fragile cu simțiri de fier și știu că astăzi voi muri” (*Pedeapsă*).

Materia însăși e stigmatizată, scrijelită și mutilată („un torace mutilat de golurile de aer” – *Biografie* sau „urâsc chipul tău desenat pe retină / ca o pecete a infernului” – *Șerpil Medusei*), în demersul poetei de-a o aduce la forma ideală pentru a fi percepută ca poezie, dincolo de cele cinci simțuri: „s-au scris poeziile în epiderma peste care se lasă seara / pe zâmbetul leneș ți-a înghețat curajul / ca o lamă de cuțit ce a înflorit / coperta goală a unei povești în Braille”.

Universul poetic al tinerei autoare, al afectelor „incandescente” (cuvânt recurent în tot volumul) nu putea să nu cuprindă și acele *daddy* și *mommy issues*, generatoare de adânci tulburări pentru adulți, tratate de către poetă cu luciditate și traduse în versuri austere, fără prețiozități și fără autocompătimire: „presimt că toată viața voi repara / ceea ce mama a creat” (*Creație*) sau „...țesuturile se refac / doar dragostea de mamă lasă cicatrici” (*Dragoste de mamă*) sau „carnea vicleană s-a încordat în zâmbet / și târziu am înțeles că doare / ca o arsură de gradul unu / îmi lasă loc să supraviețuiesc / pedeapsa mea seamănă cu o mamă dictator / și un tată mort” (*Durere*). Uneori lasă garda duriții jos, și emoția își face loc în versuri ca: „sunt orfană de iubire / iar mama a plecat / puțin câte puțin / în fiecare zi” (*Puțin câte puțin*).

RODICA A. CARCEANSCHI

Poveste în Braille

Cu toată această sintaxă a suferinței, poezia Rodicăi A. Carceanschi rămâne în limitele unei rigori de expresie poetică fără metafore care să semene a lamentație, a disperare sau tragedie. La fel a observat și Felix Nicolau în textul însoțitor de pe coperta IV: „Emoția ardentă este dublată de un fel de luciditate a experienței. Din acest contrast rezultă poeticitatea, iar nu din figuri de stil sau alte trucuri. O artă de fiecare zi, a interiorului cotidianizat. În aparență nespectaculoasă, în esență dramatică cum și tăioasă. Întoarcerea poeziei la autenticitatea trăirii și printr-un al șaselea simț.”

Poeta e conștientă că există o demnitate în eșec, de aceea „nu va ști nimeni că am dat faliment / atâta timp cât firma e încă luminată” (*Preoperatoriu*).

Transfigurarea luptei cu un destin ce pare potrivnic dinspre toate direcțiile într-o exprimare artistică armonioasă, cu valențe estetice incontestabile ne face să răspundem invitației autoarei la o *ars poetica*: „coboară înspre cripta săpată în mine / acolo stă poezia întreagă ca o statuie / și zbiară către tine tot înțelesul ei” (*Revoltă*) și să sperăm într-un parcurs sub generoase auspicii al acestui volum.

Marcel LUCACIU

Singurătăți urbane

Universul în care viețuim, vrând-nevrând, ne copleșește, zilnic, prin doza de artificialitate inoculată, prin lipsa lui de prospețime originară, de neprihănire. Lăsându-i pe alții să ne viseze visele, vom avea doar insomnii liniștite. Jucând rolul de marionetă a unui păpușar medicocru, vom uita să mai fim noi înșine. Nu putem mima sentimente pe care nu le cunoaștem. Nu putem transmite emoții de care suntem străini... Ne trebuie un antidot al cabotinajului, al falsității superb camuflate. Credem că antidotul cel mai bun îl reprezintă autenticitatea Poetului și, îndeosebi, a iubitei sale, Poezia...

Senzația de autenticitate ne-a conferit-o lectura poemelor lui Andrei Gazsi (n. 1 octombrie 1950, Grânoasa Mare, județul Alba). Licențiatul Facultății de Mecanică a Universității Tehnice din Cluj-Napoca (1984) a demonstrat că Poezia nu e neapărat apanajul literaților, publicând, de-a lungul anilor, substanțiale volume de versuri: *Libertatea ca semn de carte* (2014), *Cu alte cuvinte* (2017), *Câte o carte poștală pe lună* (2019), *Liziera* (2020), *Bunul meu Marți* (2021).

Recenta carte de stihuri (*Acordeonul de nisip*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2023) vine să completească deopotrivă o viață tumultuoasă și un itinerar liric inițiat, menit să definitiveze acel timbru poetic atât de necesar. Pe de o parte, ne impresionează diversitatea ipostazelor sociale și artistice ale poetului (controlor tehnic de calitate la penitenciarul din Aiud, reporter și cameraman la TVR Cluj, pictor, fotograf etc.). Pe de altă parte, ne surprinde tendința barocă a scriiturii sale, nu atât în sensul clasic al excesului de ornamente, cât în ceea ce privește stilul literar, caracterizat fie printr-o mare libertate a ineditelor asocieri lingvistice („furnici naufragiate”, „pustiu fardat”, „liniște smucită”), fie printr-o fantezie debordantă (și totuși, supravegheată) a exprimării poetice.

Jocul de-a barocul este vizibil, mai ales, în prima secțiune a volumului (*Acordeonul de nisip*) ce însumează poeme dense, cu volute stilistice, cu rare infuzii postmoderniste („e o lună de jucărie”), cu secvențe ispitite de viziunea stănesciană a *hemografiei* („scrierea cu tine însuși”, cu sângele tău): „poezia se scrie ușor cu buricele degetelor înmuiate / în șiroaiele de sânge care, iată, încă țâșnesc ca o cântare mărunțită / dintre pliurile negre și scâmoșate ale acordeonului”. În esență, *acordeonul de nisip* ne amintește de *cimpoiul veșted* al lui Ion Barbu. Ambele metafore au ca punct de plecare un instrument muzical și reiterează aceeași idee: Poezia a fost, la începuturile ei, un *cântec* (în limba latină, *carmen*). Pe urmele legendarului Orfeu, fiecare poet (autentic) și-a dorit ca acest cântec să devină unul *încăpător*, să cuprindă în arpeggiile sale tainele universului și rostul omului pe acest pământ. Dar nu s-a inventat un limbaj autonom și universal al Poeziei, nu s-au inventat încă *necuvintele*, așa cum visa Nichita Stănescu. De vreme ce *nisipul* și *veștejirea* sunt efigii ale efemerității, *Acordeonul* și *cimpoiul* vor scoate, mai degrabă, sunete înăbușite, prăbușite de pe culmile Parnasului în pustiu amar al condiției umane, dureros „mărunțite”, de-a pururi, în zile, luni, ano-timpuri aride...

Andrei Gazsi resimte, acut, furtunile, suferințele și zădărniciile umanității, încercând să îmblânzească neliniștea metafizică, secondată de teribila afirmație a cvasiuitatului Alexandru Vlahuță („Nu de moarte mă cutremur, ci de veșnicia ei”), prin intermediul unei atitudini poznașe, specifice oamenilor din mirificul *Regat al Târnavelor*: „...moartea, biata de ea, / nu e altceva decât o viață, ca noi toți, / alungată în loc cu verdeață și hodină” (*Jumătate femeie, jumătate vis*).

Răvășit de nostalgii patriarhale și istovit de atâtea singurătăți urbane, poetul evocă, în versuri diafane, „ire-

ala aventură a copilăriei” și tărâmul ei paradisiac, Coasta Cornului. Dintre toate chipurile dragi se desprinde, aieva, chipul mamei învăluit de o tandră melancolie: „Mamă, e trist să aflu că până la tine se-aud sirenele / de pe pământul răscolit de război. Trimite-mi veste / dacă e pace măcar în colțul tău de cer, / dacă rochia de mătase a Vivianei / mai flutură pe sârma întinsă peste rai. // te văd mereu în fața ochilor, uneori trecând / pe sub fereastra orașului rămas ciung fără tine, prin camera mea pustie de la mansardă” (*Scrisoare din războiul meu de graniță*).

Pozând, uneori, în „negustor de libertate”, alteori, în „negustor de iluzii”, Andrei Gazsi scrie o poezie când narativă, când confesivă, încărcată de dramatism și zguduită, în răstimpuri, de frisoane existențiale. Nimic nu e trucat, nimic nu e convențional, în poemetele sale febrile. Totul e trăire ardentă.

Viața, moartea, războiul sunt doar câteva dintre acordurile predilecte ale căror note grave, dinadins strecurate printre clapele *Acordeonului de nisip*, denotă harul poetic incontestabil și restaurează nevoia de autenticitate a Poeziei.

Petru Poantă, sentimentul locuirii în literatură

Menuț MAXIMINIAN

La marcarea a zece ani de la trecerea în veșnicie a criticului Petru Poantă, la Editura Școala Ardeleană a apărut volumul *Deschideri*, ce cuprinde interviuri și memorii ale cunoscutului om de litere.

Critic literar, eseist, echinoxist din prima generație a debutat în *Echinox*, în 1968. Dintre volumele publicate amintim: *Modalități lirice contemporane*, 1973; *Poezia lui George Coșbuc*, 1976; *Radiografii I*, 1978; *Radiografii II*, 1983; *Scriitori contemporani*, 1994; *George Coșbuc, poetul*, 1994; *Cercul literar de la Sibiu*, 1997; 2006; *Dicționar de poeți*, 1999, 2000; *Efectul Echinox sau despre echilibru*, 2003; *Opera lui George Coșbuc*, 2004; *Clujul meu. Oameni și locuri*, 2006; *Clujul meu. Anii șaptezeci*, 2007; *Clujul meu. Radiografii*, 2011; *Clujul interbelic. Anatomia unui miracol*, 2013; *Memoriale*, 2014; *Clujul meu. Ediție integrală*, 2016; *Opera lui George Coșbuc*, 2016; *Efectul Echinox sau despre echilibru*, ediție aniversară, 2018; *Radiografii. Scriitori contemporani*, 2020. Ediții îngrijite: *Die Lebensschaukel. Anthologie zeitgenössischer rumänischer Prosa*, Cluj, 1972; *Ioachim Boțez, Însemnările unui belfer*, Cluj, 1974; *George Coșbuc, Poezii*, Cluj, 1979; *Vasile Băncilă, Semnificația Ardealului*, Cluj, 1993; *Radu Stanca, Doti. Versuri*, Pitești, 2001 etc. A primit pentru munca de cercetare

Premiul Uniunii Scriitorilor, 2003.

„Am ales să alcătuim această carte cu interviuri și memorii, un fel de autobiografie indirectă, pentru a da iluzia unei prezențe, acum, la zece ani de absență”, spun Irina Petraș și Laura Poantă, soția și fiica criticului clujean.

Prima parte a volumului este ca o confesiune în care scriitorul vorbește despre propria viață, despre modul în care și-a conturat opera în atelierul de creație. „Din istoria culturii, îmi plac îndeosebi momentele aurale, vremea de început a energiilor explozive și pline de candoare. Prin ele se actualizează reveriile mele esențiale despre frăgezimea originară a lumii. Sunt ca niște imagini afective ale memoriei mele onirice. Dar, în același timp, ele îmi dau și sentimentul locuirii spirituale”, mărturisește acesta.

Petru Poantă scrie despre experiența *Echinox*, dar și despre sacrificiile făcute până a ajunge unul dintre scriitorii Clujului. „N-am fost un băgăreț și nici un teribilist, ci o energie frustă, educată de timpuriu în etica muncii și a datoriei”, mărturisește criticul. Petru Poantă va intra printre primii la Facultatea de Filologie clujeană în anul 1965, descoperind nu doar lumea fascinantă universitară, ci și „aromele de cafea proaspăt măcinată ce invadeau dimineața străzile din centrul orașului”. Apoi, revistele clujene

– *Steaua* și *Tribuna* – cu care va avea o colaborare bine conturată.

El vorbește despre cititorul inițiat și marile cărți ca alimente ritualice, despre semantismul limbajului și despre nevoia de a-ți cunoaște istoria literară. „Cărțile pot fi vindecătoare, trebuie doar ca lectura să fie administrată adecvat. E vorba însă despre o terapie subtilă, cu implicații în alchimie, în care cititul e aliment și medicament deopotrivă. Deși nu îmi displace confortul civilizației moderne, eu trăiesc mental într-un orizont mitologic, astfel că «muncile» mele sunt în bună măsură conectate la ritmurile cosmice fundamentale. De aceea, scriu mai bine și mai fecund în anotimpurile

fertilității vegetale. Îmi priește căldura naturală a verii. Ea nutrește solaritatea limbajului în care cred, tot așa cum lumina vastă a aces-tui anotimp îmi întreține reveriile de natură preponderent diurnă. Dar pentru scris, regimul termic privilegiat e răcoarea, care nu-i o antiteză a căldurii, ci succedaneul ei domestic”, mărturisește Petru Poantă.

Despre prima perioadă a vieții, și primii pași în lumea literaturii, acesta va declara: „În copilăria mea adormită, mă atrăgeau până la obsesie ustensilele culturale, caiete și creioane îndeosebi. Ele animau în mine instinctul diferenței și poate al puterii, căci, cu un caiet sub braț, umblam plin de importanță pe la vecini după impozite, jucând rolul de agent fiscal. Dar caietele acelea mă fascinau și ca un mister indicibil”.

Descoperim un loc mitic într-o poiană denumită Dumbrăvița (la fel ca satul meu natal), unde scriitorul era în centrul universului: „Cuibăream ca o vietate zoomor-fă, în vremea fabuloasă a florilor de câmp. Sub văzduhul înmires-mat și vălurit de căldură într-un fel de ape aeriene și uscate, ca o zeitățe păduratică și solitară îmi

împleteam coronițe din rozele de măcieș”.

Interviurile sunt pline de via-ță și ne descoperă lumea fasci-nantă a literaturii și culturii prin intermediul lui Petru Poantă, cel care spune că: „În critică nu poa-te fi acceptată serializarea. Câtă invenție, atâta conștiință; dar și pietate, profană, bineînțeleș, față de limbaj în primul rând” (Dialog cu Nicolae Băciuț).

Într-o mărturisire către Ion Cristofor, scriitorul declară: „Cro-nica literară și, în genere, critica de receptare, prin însuși statutul ei, nu poate fi polemică. Chiar dacă nu apar deodată, prin forța împrejurărilor, cronicile reprezintă puncte de vedere singulare. Ceea ce pare polemică, în unele cazuri, nu-i decât consecința unui mod diferit de a recepta o anume re-ceptare, prin însuși statutul ei nu poate fi, dacă nu neapărat mani-pulată, în orice caz sensibilizată de anumite tactici”.

Literatura română a anilor 2000 este „un strălucitor amalgam de modalități și personalități”. Întoarcerea la lectură, la diferite vârste, pentru a aprofunda mai bine cunoștințele literare, este obligatorie: „Nu-mi pot imagi-

na un cititor care să nu revină asupra lui Eminescu, Caragiale, Creangă. Putem înainta puțin în timp la scriitorii interbelici, la Blaga, la Barbu, la Bacovia sau la prozatorii Camil Petrescu, Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, și așa mai departe. Eu chiar sunt în această fază în care îmi verific aceste contexte me-reu în schimbare, în perturbare, îmi verific sensibilitatea. Chiar acum îl recitesc și-l descopăr cu uimire, la fel de proaspăt și de profund, pe Mihail Sadoveanu. Dar depășind spațiul culturii ro-mâne, există cărțile fundamen-tale ale literaturii universale la care facem mereu trimitere, la care ne reîntoarcem” (Dialog cu Flavia Teoc).

Cartea aceasta merită a fi ci-tită pentru că readuce în actuali-tate profunzimea gândurilor unei personalități a Clujului – Petru Poantă, fiind o adevărată oglindă a valorilor literare pe care criticul le-a promovat de-a lungul vieții. Mi-aș fi dorit să-l cunosc mult mai bine. L-am întâlnit de câteva ori pe Petru Poantă la evenimentele literare de la Bistrița mereu fiind fascinat de discursuri, dar și de prezența lui.

La Editura „Caiete Silvane”, în colecția „Poesis”, a apărut cartea „Așezări interioare” semnată de Pîrvu Ionică.

Despre Pîrvu Ionică

Autorul afirmă că este „din când în când poet, din când în când fotograf”, dar „de cele mai multe ori, un oltean care nu-și găsește locul sau timpul...” La Editura „Caiete Silvane” a mai publicat volumul „Descărcătorul roz” (2017). În 2022 a apărut „Ghid de folosire a unei case vechi” – coord. Pîrvu Ionică, Zalău, Ed. Caiete Silvane (volum reali-zat în cadrul proiectului cultural „Case Călătoare”, cofinanțat de AFCN). Mai multe despre au-tor puteți citi pe blogul personal, io68.blogspot.com.

Despre carte

Cu plăcută surprindere am editat această carte specială, „Așezări interioare”, un volum care, formal, amintește pe unde-va de „haiga”, de excepționala combinație între poezie și pic-tură. La Pîrvu Ionică nu putem vorbi de haiku (să zicem, poeme cu o formă fixă, construite după reguli infailibile), ci de meditații li-ricice însoțite de fotografii. Nu sunt doar meditații poetice. Construcția culturală a autorului îi permite să producă poezie dinspre filoso-fie, lucru destul de rar. Și nu este doar asta: „Așezări interioare” e și o misterioasă și senină totodată carte de dragoste. Iubirea la Pîrvu Ionică nu e însă „așezată” în para-metri strict sentimentali. De mult, chiar de mult nu am citit un autor

care să-mi transmită starea de „ataraxie”, înțeleasă și ca echilibru interior, liniște interioară. Vă reco-mand cu căldură volumul de față!

Daniel Săuca

„Broderiile pe vid” ale lui Viorel Mureșan

Delia MUNTEAN

„Și iarăși îmi încep ziua / privind”...

Stihul care deschide proaspătul volum al lui Viorel Mureșan – *Monede în aer*, Zalău: Editura Caiete Silvane, 2023 – pare-ni-se urmarea unei confesiuni inițiate mai demult, întrerupte o vreme pentru ca ființa auctorială să-și consolideze vechile întâmplări ale privirii, să le așeze la locul ce li se cuvine în alcătuirea personală.

Să le dea sens din sensul său.

În noua carte, poetul își continuă voiajul spre sine, pândindu-se în oglinzi dintre cele mai neobișnuite, care îl aduc aproape, însă îl și îndepărtează de substanța proprie. Autoscopia îi stârnește puterile dificil de împlânzită ale imaginarului („scriu pe colțul lăuntric al ochiului meu” – *Scrisoare*) și descătușează eul de hotarele date, risipindu-l într-o sumedenie de chipuri, de-construindu-l într-o revenire mai cuprinzătoare la sine.

Privindu-se în galeria de oglinzi, instanța auctorială execută salturi aventuroase între lumi („s-ar părea că prea multe vede / această fereastră / care stă și înăuntru și-afară” – *Loc*), tot atâtea ocazii de a sesiza că și realitatea exterioară se află în continuă metamorfoză, că elementele acesteia se întrepătrund aleatoriu, pier și renasc mereu în alte combinații, încălcând familiarul și străinul, asemenea imaginilor caleidoscopice: „observ că în locul frunzei smulse de vânt / rămâne o găscă albă pe cer // din ea cad ouă / precum o rostogolire de stânci // după ce le clocește mai multe zile / pasărea îmi umple bătaura de boboci / pe care nu mai prididesc să-i alerg // toată noaptea frământ împreună cu ei / noroiul care îmi acoperă geamul” (*O rostogolire de stânci*).

Nimic nu pare creat definitiv.

Întâmplările poetice evocate sunt „broderii pe vid”, neispitite – la o privire de suprafață – de eventuale conexiuni, sunt crâmpie de existență ce se produc și se autoproduc la nesfârșit. *Sunt în frământare*. Vederă și rezultatul ei se dovedesc, de aceea, *în parte*, sunt confuze, instabile („ca într-o bătaie cu bile între două păduri / privim în oglinzi” – *Amânare*), căci și oferta de contingent se caracterizează prin nehotărâre, tinde să curgă, să se dilueze. De aici și bogăția de conotații ale fluidului la care apelează autorul („luna / împinge fereastra spre noi / cu șovăiala râului / înainte de-a cădea în cascadă” – *După-amiază cu măști*; sau: „zilele noastre sunt cărți de joc / aruncate pe apă” – *Amânare*), precum și utilizarea motivului literar al *corabiei* pentru definirea condiției umane („locuim pe această corabie / unde numele noastre sunt două vulpi / întinse pe prag / între înăuntru și-afară” – *Ceremonii*).

Glisarea aceasta vulnerabilă – însă atât de fecundă! – *între a fi și a nu fi, între știință și neștiință, între rânduială și dezordine* e, credem, tocmai ambivalența ce generează o anume atitudine lirică, momentul unic când creatorul – deși prins adesea în cea mai banală realitate – atinge starea de grație, cu neputință de ratat: „ar fi nedrept / să se piardă clipa / când perechi de ciocârlii / îmi ies din urechi / să-și scuture cerul greu de pe aripi” (*Pași din dormitor până în camera de zi*); sau: „asfințind / soarele a lăsat în locul său / o spărtură / deasupra parcului zoologic // pe acolo șuieră vântul // toate jivinele se năpustesc / la poarta cea nouă” (*Spărtura*).

Contribuie la alternanțele amintite inclusiv hățișul de lexeme ce marchează indeterminarea („șesul brăzdat de adânci crăpături / ar putea fi cerul cu fulgere / răsturnat” –

Deus loci, „iar ziua rămâne undeva peste râu / ca un asin cu toate poverile / pelerinului în spinare” – *La poet ca și la pictor*; „câtiva cai cîtesc crucile de pe deal / la fiecare nume scris pe lemn dau din cap / tresar / ba s-ar părea că și rîd / ori nechează // cu gâturile întinse / împing un oblon / și undeva departe vîd paradisul / tapetat cu câmpii de ovăz” – *Herghelia*), trădează intenția încă neconvertită în faptă („cum într-o dimineată / călare pe un nor / dă târcoale ferestrei / cu gând să se despartă de un locuitor / al unei clădiri de pe partea ei stîngă” – *Arhiva păianjenului*; „și din când în când îmi întorc privirile / cum aș auzi dinspre manej / un nechezat / și bătaie de copită-n podea” – *Bărbat scriind în mijlocul unei grădini*), alunecarea spre reverie („eram în mijlocul vîntului / și țineam în mâini capul neterminat / al reginei Nefertiti” – *Despre petrecerea iernii*) sau regresivitatea melancolică – anunțată și de indicativul imperfect – într-un timp al copi-

lăriei și al ludicului trăit cu seriozitate („aprindeam muzica în sfeșnicele înalte / de parcă eram prins în jocul acela / numit «Shakespeare și paharele cântătoare»” – *Arhiva păianjenului*).

Zăbovind cu privirea asupra secvențelor de real (cu tot cu cele dinăuntru, deseori mai *adevărate* decât universul exterior, palpabil), instanța poetică tinde să le monteze laolaltă, să le împrumute o oarecare coerență (chiar dacă vremelnică și cu numeroase spații goale), una care să-i poarte amprenta. Să fie *povestea* lui. Demersul îi aduce în față, în cele din urmă, tot imaginea proprie: amintiri subiective, persoane reale cu care eul interacționase în timp, cuvinte și gesturi ignorate la vremea lor, îndeletniciri ș.a.m.d., conjugate cu ecouri livești, dar mai ales cu misterioase vedenii ce ar avea șansa, grație legitimării prin limbaj, *să fie*. E semn că realitatea din afară îi aparține, dar și că, lăsându-se examinată, îl cercetează la rândul ei. Mai mult: *o privesc – țin* adică *de competența sa*, ca ființă umană – sensul și unitatea pe care le atribuie acelor prefaceri. Poemele de acum devin, dintr-o atare perspectivă, atât marsupiul în care se configurează un destin, cât și *propuneri de exersare a privirii*, auctoriale și lectoriale deopotrivă. Deprinderile astfel căpătate ar regenera fundamental gestul, l-ar scoate din platitudine, din previzibil.

*

„Priveam cu ochii însă nu vedeam cu ei” (*Deus loci*)...

*

Este o invitație aceasta de a ne reconsidera legăturile cu preajma, de a o citi și asculta de fiecare dată cu emoție, ca și cum ar fi pentru prima oară, cu inocența și mirarea gestului dintâi („în fiecare sâmbure de măr / o femeie dusă pe gânduri / curățată de coajă un măr” – *Ziua în care am salvat rândunica*). Desprinși cu totul de spațio-temporalitatea noastră și neîndatorați culturii în care ne-am format. E relevant, din același unghi, textul intitulat *Autoportret*, unde făptura lirică e de-a dreptul eclipsată de cantitatea uriașă de proiecții

subiective dezvoltate de ea însăși pe parcursul devenirii sale: „duc în brațe o căpiță de paie / iar spicele lor îmi acoperă fața // de-aceea / eu / lipsesc din tablou”. Pe de altă parte, poemul dezvăluie nevoia de autonomie a creației umane, puterea ei de a se elibera de cel care i-a dat ființă.

Pe o linie asemănătoare se situează și piesa cu titlul *Gara*, ce evidențiază condiția aparte a artistului, prezența și, în egală măsură, absența lui din peisajul uman comun, disponibilitatea de a evada la cel mai plăpând stimul: „alergând după un fluture / într-o după-amiază am părăsit / o veche fotografie de grup”. El este un visător ce se aventurează *pe muchia realului* sau un spirit treaz ce cochetează din când în când cu visul. Și înăuntru, și afară... Sunt ipostaze fluide, niciodată cu granițe liniștitoare, ale celui care se construiește pe sine cu fiecare poem, cu fiecare carte scrisă. Inventează astfel noi cosmogonii, ce își nasc ele înseși zeul. Putem spune, de asemenea, că nu mai este creatorul singura entitate care privește întâmplările realului; dimpotrivă, e rândul lumii din afară, în integralitatea ei, să cerceteze ființa. Scriitorul acceptă să se uite pe sine, *să se piardă din vedere* pentru ca lumea abia inventată să prindă viață cu adevărat.

Ne îmbie Viorel Mureșan să ne desfăcăm de viziunea dobândită asupra lumii (*Ilustrată cu colivie*) și de acumulările din memoria noastră, ne îndeamnă să fim (asemenea *vulpilor*, un alt simbol itinerant în poemele de față) intuitivi, flexibili, să fim în veșnic neastâmpăr, precum vârstele timpurii („acoperiți de uitare copiii bat mingea / pe un maidan / [...] mingea lor tocmai se șterge de lună / cum ai culege mugurii unui surâs / din spuma valului care se sparge la țarm” – *Mozaic*). Ar însemna să nu ne lăsăm privirea să lăncezească („toamna ia hoștește locul verii / cum mă urcam eu și mă coboram / de pe cal / în copilărie” – *Poșta de seară*).

Ar presupune să nu vedem totul prin *tăișul* minții (dimensiune ce explică, într-o oarecare măsură,

prezența *cuțitului* ca simbol), să nu dezbinăm componentele realului. Căci, așezându-le în gâlceavă, le și desfigurăm, le respingem complicitatea – reper, în profunzime, tocmai al vrajbei dintre ele, a ceea ce le face să devină. Resimțim un astfel de comportament în poemele în care vocile concurează între ele, se hăituiesc reciproc, punând și mai mult în primejdie coerența sinelui. Lupta fiecăreia pentru afirmarea propriei autenticități, dar și pentru hegemonie tinde să le înăbușe pe celelalte, transformând oglinda/textul, din spațiu catalizator pentru negocierea identității, în *câmp de luptă*. Actanții par a nu-și mai recunoaște unii altora semnele caracteristice (fiecare reflectare fiind unică, provizorie, în continuă metamorfoză), ei nu mai joacă în aceeași piesă, aparținând unui regizor unic. Oglinda se sparge, magia ei alunecă înspre angoasă, tot așa cum gestul scriptural nu e doar seninătate și satisfacție, ci și spaimă, chin („ca dintr-o superstiție scriu poezii / numai cu creionul / știind că solzii grafitului / au înmugurit și au crescut / pe fundul oceanelor // cine și-ar putea închipui vreodată / o colonie de cucuvele / urcând pe coșul vulcanului // în jurul mâinii mele când scriu / se strânge țipătul lor” – *Poezia*), este ravagiu („versul e un pește care sparge oglinda / și te stropește cu sânge” – *Respirație sub apă*, 12; sau: „de trei zile lucrăm / cu degetele zdrelite de așchiile bolții” – *Orașul și luna*). Cerșește mângâiere. Avem de-a face cu fețele aceleiași „mone-de în aer”, dimensiune mărturisită și de autor într-un interviu luat de Alice Valeria Micu: „Moneda în aer e o metaforă a poeziei înseși, pentru că poate să cadă oricum, cu capul sau cu pajura, după cum ambiguitatea poetică dă deschidere poemului” (*Viorel Mureșan și literatura pe viu*, în *Răsunetul*, aprilie 2023).

Suntem de părere că avem înaintea-ne o carte matură, a unui autor care știe să exploateze luminile și umbrele ogindite în apele realității exterioare și în cele ale realității dinăuntru. Ea își va găsi, cu siguranță, cititorul pe care îl merită.

Dasein-ul scriitoarei Alice Valeria Micu

Vasile HATOS

Citind cartea *Delictul de iubire* (Zalău, Editura *Caiete Silvine*, 2022), scrisă de Alice Valeria Micu, mi-am dat seama de ce iubirea adevărată nu se poate trata! Este o „boală” ce se înfiripă în orice suflet care este în căutarea frumosului și nu numai. Cartea cuprinde o serie de articole apărute în anii 2014-2022, după cum spune autoarea, în revistele *Caiete Silvine*, *Transilvania Business* și hebdomadarul *Cluj Manifest*. Din păcate, nu am citit vreo carte scrisă de autoare, ci numai aceasta, care mi-a parvenit împreună cu revista *Caiete Silvine*. Nu o cunosc personal, ci doar din ce am citit pe pagina ei personală de pe Facebook și i-am urmărit două interviuri.

Cartea începe cu articolul „Doină de ianuarie”, adică despre ziua de naștere a lui Mihai Eminescu. Puternică emoțional, chiar naționalistă, redă cu acuratețe ceva din spiritul culturii românești, adulând filosofia, începând cu citate din Eminescu, apoi Kant, Albert Camus și Mahatma Gandhi. Cartea m-a atras ca un magnet deoarece descoperisem, încă din primele pagini, o atragere spre ceea ce înseamnă filosofia culturii. Cultura fiind inima unei națiuni, unde pulsul e redat de creatorii de adevăr, bine și frumos, tot așa autoarea este preocupată de destinul culturii românești. Cum zice Eliade, o cultură devine cu adevărat universală când un om din acea cultură ajunge la rădăcinile spiritului, adică descoperă cine suntem, de unde venim, încotro ne îndreptăm. Teme fundamentale ale filosofiei, chiar teologiei, științei. De aceea, creativitatea este darul omului de a intra în eternitate. Nae Ionescu zicea, citez: „Statul are datoria de a ajuta pe orice om să creeze”.

Când o națiune are măștri spirituali, implicați în educația tinerilor, atunci sigur acea națiune va intra în eternitate prin cunoașterea exhaustivă a spiritului. Și ce-i trebuie unei națiuni pentru a deveni puternică atât material, cât și spiritual, decât crearea unor centre culturale și spirituale. Din păcate, aceste centre sunt foarte puține în România, iar autoarea ne atrage atenția asupra acestui fenomen.

Plecasem din România în anul 2002, cu inima frântă, deoarece demagogia prinsese rădăcini adânci în structurile politice. Explozia galopantă a fabricilor și întreprinderilor care dădeau faliment de la o zi la alta m-a făcut să iau drumul străinătății. Luasem cu mine câteva cărți folositoare spiritului. Nu puteam să mă despart de Platon, Aristotel, Seneca, Marc Aurelius, Descartes, Pascal, Kant, Hegel, Dostoievski, Papini, Schopenhauer, Nietzsche, Cioran, Eminescu, Biblia etc. Ei îmi creionaseră viața mea personală și spirituală. Setea de absolut, setea de cunoaștere s-a instalat în sufletul meu ca o iubire pe care nu puteam să o înving, deoarece saltul în ființă mi-l dădea cunoașterea propriului spirit, încercând să ajung la simplitate. De aceea, această carte mi-a răscolit în suflet vagi amintiri din perioada anilor '90, când stările mele spirituale îmi dădeau trăiri din cele mai profunde. Soarta poporului român era în mâinile unor oameni avizi de bani, de putere, nerespectând legile morale, ducând această națiune spre prăpastie! Iar acest articol, „Mărit să fii, popor român”, mi-a dat imboldul că România mai are șansa de a se salva prin învingerea răului cu binele, după cum zice autoarea: „Vai vouă, celor ce-ați guvernat România stârnind discor-

die în popor după demonstrația de onoare și demnitate din Decembrie 1989. Vai vouă, care ați dezbinat cu știință și neștiință, care i-ați alungat cu nepăsarea, cu sărăcia, cu umilirea pe cei tineri. Vai vouă, care ați ridicat trădători, mincinoși, hoți în demnități înalte, abandonându-i la senectute pe cei ce-au clădit țara, uitând de ei și condamnându-i la boală, singurătate, uitare și moarte. Vinovați sunteți că n-ați știut niciunii de interesul acestui neam și l-ați vândut, făcând sluj în fața oricui flutura o sinecură, fermecați de mirajul unei prade ca o mătă ce se lasă ademenită de-un ghemotoc legat cu ață. Vinovați că n-ați vegheat, că v-ați făcut idoli din paie, că ați aruncat la canal, la fiare vechi, cenușă de eroi și sânge, dimpreună cu tot ce avea țara asta mai bun, că ați făcut preș din locurile acestea pentru oricine-a râvnit la ele”. Bătrânii rămâneau în România, iar tinerii cu sutele de mii plecau în străinătate pentru un trai mai bun. Seva unei națiuni se

scurgea la rădăcinile altor națiuni, făcând să ne înflorească acolo geniile, nu în România! Măritul popor român pierdea ceea ce era mai bun într-o națiune, adică tinerii, acești tineri care au fost și sunt criticați de unele dintre elitele românești, negându-se că în sufletul acestor tineri era acel naționalism înnăscut, păstrat de la strămoșii noștri!

Prin „Doină de februarie” ne îndeamnă spre cunoașterea copilului din noi, acel copil care se naște în feșele mamei și moare în feșele bătrâneții, renăscând apoi într-o altă dimensiune spirituală, aceea a iubirii de sine. Doar acolo dispare răul, făcând ca binele să iasă la iveală. Cum zice Dante în Cântul XXXIII din Paradis: „Căci Binele, ce-i ținta vrerii-n lume, / în ea se adună tot, iar restu-i noapte: / desăvârșire-i zice ei pe nume. / Dar chiar și față de-amintiri, nu fapte, / mai greu mă voi rosti de-aci-nainte / decât un prunc ce încă suge lapte”.

Doinele fac parte din patrimoniul național al unei națiuni, așa și „Doinele” autoarei ne îndeamnă spre cunoașterea de sine, chiar spre introspecție. Etica, pedagogia, predomină în multe articole, încercând să intre în sfera sincerității, unde dialogul cu ea însăși face parte din ființă. Iar Dasein-ul lui Heidegger parcă i s-ar potrivi. Dar orice om are Dasein-ul său în cunoașterea de sine. Nici Istoria românilor nu o salvează de la atemporal. Patriotă în viziunile ei despre soarta României, ne îndeamnă să vizităm România, să vedem regiunile istorice. Căci: „Dragostea de patrie e înscrisă în oasele noastre, și doar un transplant de măduvă otrăvită nu e în stare să șteargă poemul nostru de iubire”.

Reîntoarcerea la copilărie e unul dintre laitmotivele autoarei. Prinsă în mreaja copilului din ea, ce-i redă prima zi când a văzut lumina soarelui, se preumblă pe aleile copilăriei cu o delicatețe stranie, amintindu-și de clipele fericite, când ținea în mână o păpușă. Și ce poate fi mai frumos decât să redai în minte filmul acelor imagini din copilărie, când te jucai cu o păpușă

sau cu cei dragi?!

Dacă introspecția este parte integrantă din Eu, tot așa spovedania este o ușurare a spiritului, deoarece când omul este singur cu Dumnezeu, având un suflet de copil, spovedania este desăvârșită. Doar acolo există o punte care îl apropie pe om de Sacru, trăindu-și clipa eternității, chiar depășind condiția umană, trăindu-și propriul mit, „cel al tinereții fără bătrânețe și al vieții fără de moarte”. Multe dintre articole au la bază un iz de adevăr, cum multe dintre sacrificiile spirituale au la bază un adevăr, deoarece toate religiile caută Binele Suprem. Cunoșcătoare a religiilor, chiar a miturilor antice, autoarea ne poartă în lumea ideilor, unde o întâlnire cu un filosof, teolog, om de știință etc., o face să tresară, devenind mai atentă cu sufletul ei. Preia tot ce este bun într-o operă, învățând de la oricine și orice, bineînțeles în alegerea a ceea ce-i place ei. O etică profesională a învățării, de unde deduce că binele, adevărul și frumosul sunt punți care leagă spiritul oamenilor pentru crearea societății absolute! Și cine nu visează o societate perfectă, unde bunăstarea să fie tomul unei națiuni?!

Dacă Biblia face parte din viața oricărui scriitor care iubește Sacrul, atunci și autoarea are înrădăcinată în inimă simțul perfecțiunii, așa cum rădăcina unui fag crește în jos, dând pământului suflul eternității, așa crește sinceritatea în sufletul ei, deoarece: „Nu există ochi perfect și e mai bine așa. Tocmai aceste mici defecte ne feresc de esența tot mai otrăvită a lumii, obligându-ne la adaptare, la ferestre, la vitralii ori lentile. Ca să duc mai departe metafora, vă invit într-o agendă, nu medicală, ci sentimentală despre bolile privirii de care scriitorul e poate mai des afectat, dar nu mai puțin vinovat dacă refuză căutarea, clipa de luciditate, secunda de curaj și de sinceritate pentru a privi chipul hidos al lumii și, văzându-l, să nu-l uite. Sau să-l uite”. („O rezervație pentru cei frumoși”).

Conștientă de valoarea unei

cărți, dă ton criticii prin acceptarea iubirii ca un remediu contra răului. Instalarea răului în lume este și instalarea imperfecțiunii, fiindcă tot mai mulți critici se îndepărtează de esența unei cărți. Vede discrepanțe între un scriitor și un critic, după cum spune: „Criticul nu poate fi prietenul scriitorului”. Iar în articolul „Delictul de iubire” încearcă să străpungă zona minată a iubirii, începând de la patriotism, cultură, etică, pedagogie, filosofie etc., criticând estetic operele marilor creatori de eternitate. Dacă citate din Albert Camus apar frecvent în articolele ei, tot așa apare iubirea care înseamnă cum zice Camus: „Să dăruiești totul, să sacrifici totul fără speranță de răsplată; asta înseamnă iubire”. Aici îmi aduce aminte tot de Camus, care spune în *Carnete*: „Orice viață preocupată de bani este o moarte”. Să fie moartea culturii sau a spiritului? Camus întotdeauna m-a încântat cu gândirea sa mesianică. O gândire profundă, așa zice metafizică, deoarece își caută sensul în această lume. Dacă există o criză în cultura românească și cea universală o datorăm tot mai mult lipsei de introspecție. Prea puțini scriitori mai caută Sacrul, Absolutul. Așa cum scriitoarea ne atrage atenția asupra culturii ce a ajuns la un drum încrucișat, în care autorii pun accent tot mai puțin pe metafore. De aceea, psihologia în romane este tot mai puțin frecventă. Personajele nu mai au trăiri dostoevskiene și tocmai pentru a da fecunditate unei scrieri trebuie să-ți trăiești cu adevărat procesele psihologice care apar în timpul scrisului. De aceea, multe cărți sunt născute din alți autori! Sacrificiul de sine, care primește și răsplata mântuirii, apare tot mai puțin într-o epocă unde tehnologia a pus stăpânire pe creier. Oamenii nu mai gândesc, se lasă duși de valul materialismului, iar totul se transformă în unde tehnologice. Omul nu mai are tragere spre natură, spre setea de cunoaștere de sine. O ia din cărți, nu din propriul suflet, scăzând tot mai mult puterea sacrificiului de sine. După cum

zice Socrate: „Învață să gândești”. Ori maieutica era o artă în epoca platoniană. Adevărul respiră tot mai greu într-o societate unde răul a pus stăpânire pe bine, iar patriotismul a devenit o teorie în ochii celor care se cred salvatorii lumii! Cum să schimbi oamenii dacă ei nu se schimbă launtric?! Idealismul a devenit o floare fără rădăcini pentru cei care visează o societate absolută. Thomas Morus spunea în *Utopia* că este imposibilă această societate! Omul, ca să se salveze, trebuie să se reîntoarcă la natură și la Universul său spiritual: să fie sincer cu el însuși. Cum zice autoarea în articolul „Veritas odium paret” (Adevărul stârnește ură – Terențiu): „Totul e politică. Nu există segment al vieții în afara unei ideologii”. Redă cu nonșalanță starea culturii românești. Spune pe șleau ceea ce este bine și ce este rău într-o cultură unde valorile scad pe zi ce trece, după cum zice tot în acest articol: „O operă trebuie să provoace o mișcare, o tulburare în inerția anterioară receptării. Câteva sunt attributele identificabile, dincolo de acel ceva special: unicitatea, ingeniozitatea, forța ori sensibilitatea, trăirea autentică, destinul, vulnerabilitatea convertită în operă, expresivitatea, excesul, lecția, ecoul”. Ca să discerne binele de rău trebuie

să-ți faci un proces al conștiinței, fiind doar tu și Dumnezeu. Acolo poți să te spovedești Dumnezeului tău. Majoritatea oamenilor ar trebui să-și facă acest proces, care este simplu, fără judecatori, fiind procesul vieții contra morții. Viața este trecătoare, iar libertatea spiritului ți-o dă acest proces care este schimbarea, adică să începi să te cunoști pe tine însuși, să-ți vezi adevăratele forțe interioare care te împing spre cunoașterea Binelui Suprem. Doar acolo există o luptă între Bine și Rău, doar acolo judecățile tale fac diferența, oprești minciuna ca să nu-ți mai pătrundă în conștiință.

Ceea ce-mi place foarte mult la Alice Valeria Micu este că pune accent tot mai mult pe cunoașterea Adevărului, într-un stat unde oligarhia prinde tot mai multe rădăcini. Face apel la o trezire a conștiinței românești, indiferent că-i scriitor, om politic, măturător de stradă etc., zicând: „Mai suntem, oare, generația capabilă să munte munții din loc?” („Între erou și trădător nu există genul neutru”). Există o filosofie a vieții în fiecare om, dar adevărata fericire este greu de atins. Ne batem cu obsesiile din noi, iar despre libertate ce să mai vorbesc... este doar pentru mințile care caută neconținut Absolutul. Orice idee genială apare din simpli-

tate. Ne alocăm timp, tot mai mult timp pentru cunoașterea operelor scriitorilor și tot mai puțin timp pentru noi înșine. Ne batem cu filosofii indecente, cu alegorii ale spiritului, ducându-ne într-o zonă minată a conștiinței, unde adevărul se îndepărtează de noi. Nu mai avem curajul să colindăm pe pajiștile înverzite ale conștiinței, unde adevărul se preumblă pe alei frumos mirositoare, așteptând să-l întâlnim cu intuiția! Ne îndepărtăm tot mai mult de frumos, de natură, de cer, de Univers. Clipele apar și dispar din viața noastră, iar alegerea căii spre absolut devine spinoasă, pentru că nu mai avem curajul de a da mâna cu Sacrul. Dacă Mircea Eliade vorbea despre criza spiritului care se va adânci, mai ales în Europa, atunci să-i dăm crezare. Există așa ceva. După cum zice și autoarea în articolul „Întrecerea timpului”: „Dar cine fură cu adevărat timpul suntem noi înșine, atunci când ne risipim în lucruri mărunte, în minciună, în egoism, și răutate, căci nimeni nu va putea să adauge lungime vieții sale”. Trăim în timpul profan, iar timpul sacru este departe de noi. Doar cunoscându-ne în sine ne apropiem de Paradis. Așa cum autoarea ne îndeamnă să cunoaștem Adevărul, Binele și Frumosul din noi.

O nouă ediție a volumului „Veronica din Sălaj”

În colecția „Restituiri” a Editurii „Caiete Silvine” a văzut lumina tiparului volumul semnat de **Petru Galiș** și **Gheorghe Perneșiu**, „**Veronica din Sălaj**”, într-o nouă ediție, a III-a, adăugită și revizuită. Cartea care evocă viața și opera poetei Veronica Liscan (1857-1932), cunoscută sub pseudonimul literar „Veronica din Sălaj”, a apărut cu sprijinul Consiliului Județean Sălaj, Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj și al Primăriei și Consiliului Local al Comunei Cizer.

„Volumul «Veronica din Sălaj»

a apărut dintr-o necesitate stringentă, din dorința autorilor de-a pune în lumină viața și activitatea unui modest intelectual de la țară, de la începutul secolului al XX-lea.” (Petru Galiș, învățător și „Cetățean de Onoare” al Comunei Cizer)

„Istoria unei nații nu este făcută doar de marile personalități, ea aparține și acestor mărunți exponenți ai nației, care prin munca lor au făcut posibile cele mai importante realizări. Veronica din Sălaj este un astfel de exponent și totodată un reper în istoria Cizerului, meritul de a nu fi uitată aparținându-le exclusiv celor doi autori.” (prof. dr. Florin Ioan Chiș, director

al Școlii Gimnaziale „Horea” din Cizer).

Alice Valeria MICU

Scrisoare unui brad

Iartă-mă, bradule, dacă îți scriu atât de târziu. Când ți-am auzit trupul căzând în zorii unei zile fierbinți de la sfârșitul lui iulie trecut, după vaietul de fierăstrău electric, a fost ca și cum tata ar fi murit încă o dată. De fapt, buimacă, după o săptămână în care îmi susținusem moral mama, credeam că e vorba doar de toaletarea gardurilor verzi. Nici prin gând nu-mi trecea că tu, dragul meu brad și ceilalți falnici de lângă tine, ați fost jertfiți prin complicitatea unui grup care iubește mai mult piatra decât viața pulsând în sevă și în sânge.

Am ascultat vorbele oamenilor ce treceau pe stradă. Unii spuneau că din copilărie te știau acolo, tot falnic, cu vârful ținând mândru spre cerul înalt, cu rădăcinile bine înfipite în pământul udat cu lacrimi și sânge de eroi căzuți pentru vina de-a fi fost români, cu crengile adăpostind cuiburi de păsări. Alții se mirau de scuzele găsite pentru tăierea ta. Cică ai fi fost urât. Sărmanul meu brad, erai mai frumos decât putea ochiul ticăloșit de lucirea banului să vadă, dar te-au tăiat. Erai mai înalt decât putea să țină ochiul lor ticăloșit de dulceața huzurului, dar ți-au frânt tulpina. Erai mai demn decât s-ar fi putut vreodată deschide ochiul lor ticăloșit de plecarea frunții, dar ți-au smuls rădăcina.

Ai fost sădit cu gândul bun, dar te-a ajuns neputința lor de a gândi spre viitor cu inima deschisă și sângele netulburat. Ai dăruit umbră și oxigen într-un oraș din ce în ce mai sufocat de poluare, de rapoarte mincinoase și de trufia unora de a se crede de neatins. Ai fost casă pentru păsările ce salutau zorii de zi și nopțile de mai cu trilul lor. Ce tristă potrivire a zicalei: „Pe cine nu lași să moară, nu te lasă să trăiești”. Ai dăruit mii de metri cubi de oxigen orașului, tu și ceilalți brazi din piață, iar ei v-au înlocuit cu niște caricaturi. Aveați pământ și iarbă împrejur, iar acum au sufocat totul cu piatră, de parcă ar urî viața și ritmul naturii ce pulsa în

crengile voastre.

Cu ce ați greșit, voi, brazilor? Probabil inflexibilitatea voastră i-a deranjat cumplit. Le amintea de prea adâncă lor plecare să culeagă arginții degrabiei trădări. E incomod să fii rămă în compania unui leu. Îmi amintesc din nou de spusele străbunii mele Dochița: „Dragu’ mamii, când face ochi, râma e mai rea ca șarpele”. Câtă dreptate avea înțeleapta! Oameni cu suflet mic, ușor de cumpărat au ajuns să decidă sorți. Să condamni un brad, câtă trufie! Să-i reproșezi că e urât, un pretext nedemn al unora ce au ajuns să urască tot ce le amintește de originea lor. Nefericiți care se rușinează de strămoșii țărani, au ajuns să disprețuiască demnitatea omului conectat de natură, de viață. Civilizației apei, ei îi opun cu forța o civilizație a pietrei. Viața clocotitoare o înlocuiesc cu încremenirea.

Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc, ne reamintește Ion Gavrilă Ogoranu. Nu v-ați îndoit, voi brazi frumoși. V-ați lăsat zdrobiți, dar sufletul vostru e tot acolo, legat de infinitul albastru. În ritualul funebru, voi sunteți simbolul fecioriei luate de vânt. În ritualul nașterii din spirit, sunteți vestitori ai Crăciunului etern. În ritualul mioritic al morții posibile sunteți martori ai potențialei trădări și ai unei simbolice nunți cosmice. Voi, brazilor, cu frunza neschimbată, cine să vă asculte, cine să vă ocrotească? Victime predilecte ale unei omeniri suicide, veți ști să ne învățați lecția demnității supreme?

Nici măcar nu ți-am scris de mână această scrisoare. Va ajunge pe foi de hârtie și asta e prea îndeajuns. Dar ți-am scris-o în sufletul meu, cu conștiința oarecum mângaiată că am strigat, că am plâns, că am chemat și pe alții să vegheze morțile voastre, nu pe altare de rugăciune, ci pe piatră rece. De Luminăție am pus o flacără și pentru voi, veșnic legați simbolic, pentru mine, de tata.

Un nou volum al lingvistului Gheorghe Moga, apărut la Editura „Caiete Silvane”

La Editura „Caiete Silvane”, cu sprijinul Consiliului Județean Sălaj și al Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj, a apărut volumul semnat de **Gheorghe Moga** **Breviar de cuvinte și expresii** în cadrul colecției „Scriitori Sălăjeni”. Prefața este semnată de poetul și criticul literar Viorel Mureșan.

Născut la 23 septembrie 1946, în Răhău – Sebeș, județul Alba, Gheorghe Moga a urmat liceul la Sebeș și Facultatea de Filologie

a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca. A fost profesor de limba și literatura română la Loman, jud. Alba (1969-1972), apoi în Jibou (1972-2011). A obținut doctoratul în 2001, la Universitatea de Vest din Timișoara, cu teza „Lexicul sado-venian” (sub îndrumarea profesorului G.I. Tohăneanu). A publicat în revistele: „Limba română”, „Limba și literatura română”, „Familia”, „România literară” și „Cultura”. În prezent este colaborator al revistei de cultură „Caiete Silvane”. În 2016, a publicat la Editura „Caiete Silvane” volumul „File de dicționar – expresii și reflecții”.

Acasa fiecăruia

Viorel GH. TĂUTAN

Terminasem lectura povestirii într-un hohot de râs multitonal, acompaniat de aplauze. Semn că le plăcu-se. Prologul apusului aducea soarele în cerdac, atingând tangențial vârfulurile țărșurilor de care erau legate tomatele de pe stratul aproape lipit de fundația casei.

Ne înțeleseserăm să ne întâlnim la sfârșitul fiecărei săptămâni, pe rând, acasă la fiecare familie din grupul nostru, într-un spațiu amenajat special, pentru scurte lecturi alese din scrierile unora dintre noi, ori, dacă nu aveam nimic „proaspăt”, din cărțile autorilor mai puțin populari. Ne hotărâserăm destul de dificil, eu și Andrei, asupra „listei” din care să reușim selecția celor patru cupluri prezumtiv dispuse să accepte, mai bine zis, să „se bucure” de o atare perspectivă. I-am găsit nesperat de repede. La prima întâlnire, am hotărât „statutul” bazat pe liberul arbitru; nu doream să considerăm aceste schimburi de vizite amicale drept „ședințe de cenaclu”, să impunem „datorii și drepturi”, precum și cheltuieli financiare excesive. Onestitatea, modestia și buna dispoziție trebuiau să domine atmosfera întâlnirilor noastre.

Până acum reușiserăm. Eram la a patra. Conversații neutre despre vreme, evenimente social-politice recente, picanterii cu perdea pentru urechile nepoților sau ale copiilor celei mai tinere familii ale patrulei. Apoi lectura urmată de întrebări și comentarii.

- Bunicule, ai promis data trecută, că ne vei citi finalul întâmplărilor de la festivalul din Cehia, răsări Tea din spatele banchetei tapițate, unde răsfoise colecția revistei *PIF*. Vă rog să mă scuzați, se adresa apoi tuturor, băgând de seamă că dominase cu vocea ei ascutită conversațiile adulților întrerupându-le.

- Măiculiță, ce m-ai speriat, fetițo! îi reproșă râzând Eva.

- Vă rog să mă scuzați, mi-a scăpat! răspunse copila afișând un zâmbet incert înspre bunica ei care o privea clătinând din cap a reproș.

Intervenii zâmbind la rândul-mi:

- N-o să se repete... până data viitoare, iubitele mele! Așa este, am promis. Sunteți dispuși să ascultați? Nu ține mult.

Ceilalți își întrerupseră conversațiile, își aleseră poziții cât mai confortabile.

- Rămăsesem la atmosfera din autobuz, sau autocar, cum doriți, pe drumul de întoarcere dinspre Budapesta spre graniță. Glume, amintiri proaspete, epiloguri ale unor idile efemere...

Mă apropiam de casă. De acel ceva pe care îl numim ades „acasă”. Da. Sentiment unic, individual, intim. Deși câțiva dintre cei care se întorseseră măcar o singură dată de peste hotare, în cazul când li s-a îngăduit,

mi-l dezvăluiseră ca un fenomen generat de un impuls al supremei bucurii, îl înțelesei la adevărata dimensiune abia acum, un adevăr perceput subiectiv, fără îndoială, încercat doar când mi-am unit glasul cu al celorlalți din autocar, într-un chiot să spargă timpane și geamuri.

Apăruse în calea noastră punctul de trecere a frontierei: Artand – Borș.

De parcă evadasem dintr-o lungă detenție suportată departe de ai noștri și, acum, scăpați printr-un miracol de prezumtivi inamici, intram într-o zonă inviolabilă, neutră. Făcusem parte din trupa de păpușari amatori participantă la festivalul internațional din Chrudim, în acele timpuri – Cehoslovacia. Spectacolul pregătit de noi s-a bucurat de apreciere unanimă pentru calitatea interpretării și, cred, mai mult pentru mesajul său convertit în simboluri facil descifrabile. Însă cel mai mult ne-a bucurat faptul că ne împrieteniserăm cu tineri și tinere de pe alte meleaguri ale Terrei. Erau veniți din douăsprezece țări, printre care: Japonia, India, Anglia, Germania... Eu mă împrietenisem cu două actrițe nipone, Reiko Higuma și Yoko Kojima, din Osaka, dar și cu Jan Mackellar, ziarist în Manchester, Anglia. Și cu alții, din alte delegații. Despărțirea de aceștia, alături de care trăiserăm zile de neuitat în cele două săptămâni, s-ar fi transformat într-un episod melodramatic lamentabil, dacă nu ar fi persiflat-o cei doi colegi mai în vârstă, păpușari profesioniști, veți zâmbi, Ionică și Janos. „Ce, v-a prins dragul de străini? De capitaliști degradați? Nu uitați că Patria vede și aude tot! Nu simțiți mai degrabă dorința acută de a vă grăbi spre casă? Vă așteaptă părinții, casa și satul natal, iubita sau iubitul, codul eticii și echității etc., etc. Așa că ar fi mai bine să lăsăm jalea și să ne bucurăm, dacă dorim să mai vedem străinătăți!...”

În ceea ce mă privește, recunosc fără jenă că mi-era dor de ai mei, „mama lca” și „tata Ghiță”, de casa la construcția căreia pusese umărul serios în primele două vacanțe studentești. Mă furnica dorul de iubita mea, Doina, de veselul și flegmaticul meu „frate” mai tânăr, Mircea, tovarășul de joacă din anotimpurile copilăriei și ale adolescenței. Și de atmosfera străzilor din micul meu oraș, de fețele cunoștințelor și prietenilor. Așa că, după îmbrățișări patetice și promisiuni ferme de a ne căuta în viitor, fie doar și prin intermediul serviciilor poștale, fiecare s-a grăbit spre cei care îi așteptau... **acasă**. Pentru mine și, presupun, pentru alții din generații mai apropiate sau mai îndepărtate, Clujul (Kolozsvár – Klausenburg) devenise a doua casă. Aici avuseserăm domiciliul, în timpul celor cinci ani de studii universitare, pe strada Avram Iancu, în incinta, repet, primului cămin studentesc din istoria învățământului superior autohton (denumit, din perioada postbelică, „Emil

Racoviță"). Odată ajuns aici, după despărțirea entuziastă, optimist-futurologică, de mai vechii și noii prieteni, am obținut facil îngăduința lui nea Marian, agreabilul portar de la intrarea în cămin, să mă odihnesc peste noapte în camera 20, unde fusesem cazat în perioada ultimilor doi ani de studii. Ziua următoare îmi era necesară „rezolvării” câtorva probleme sentimental-administrative.

Trenul personal (regio, deh!) spre Jibou porni, fără întârziere, în preajma orei 17.

Îmi găsisem loc lângă fereastră, într-un compartiment, împreună cu doi navetiști trecuți de prima tinerețe, și care urmau să coboare dincolo de Dej. Geamul era deschis, lăsând aerul să ne mângâie busturile încinse de căldura după-amiezii de vară, dar și libertate micilor zburătoare să-și ofere compania fortuită și agresivă. Am obținut acordul celor doi și l-am închis.

Tam-tam-ul roților mă învăluia ademenitor. Pe fondul conversației molcome dintre cei doi, ațipisem. Știi, somnul acela ușor, cu scurte momente de alertă ușor buimacă. M-a trezit pornirea smucită din halta Gâlgău pe Someș.

Cerul se înnorase sporind efectul înserării.

Îmi priveam chipul în geamul rezemat pe cenușul lăptos al înserării, cum era tăiat cu violența vitezei de fulgerarea vreunui bec ascuns în spatele pomilor desfrunziți de grindina ce băntuise cu câteva zile înainte, cum aflam de la posesorul unei voci alterate, de fumător pătimaș, care stătuse pe locul de lângă ușa compartimentului și avea să coboare la halta Răstoci.

- Ehe, știu ei, pomii, când trebuie să-și lepede hainele, când să îmbătrânească pentru odihnă hibernală, continuă celălalt, cu glas puternic, limpede, baritonal, și când au de suportat nedreptățile vremii, se întristează, iar omul nu poate face nimic, filozofă încântat, după care se așternu iar tăcerea.

Doar sentimentul apropierii de locurile aventuroa-

sei mele copilării mă ținea să nu cad iar în somnul acela obositor, provocat de trepidațiile regulate ale boghiurilor vagonului trecând peste punctele de îmbinare a șinelor... Someșul ne însoțise tăcut, ba apropiindu-se imprudent de terasament, ba îndepărtându-se până sub dealuri. Brusc, din spatele încovoiat bătrânește al unui pisc aducând cu un Vezuviu miniatural, începură să se înșire, clipind parcă de emoție, luminile recent declaratului oraș ascunzându-se apoi în spatele altei spinări alungite, ca într-un maraton prometeic; pentru moment, așa mi-l imaginam pe Titan purtând focul către oameni și lăsând în urmă imaginea repetitivă, multiplicată pe măsură ce înainta; cinefil pătimaș, stocasem în culisele memoriei acest trucaj din vreun film.

Trenul intră pe o porțiune de linie fără curbe și luminile dispărură.

„Urmează gara Jibou! Jibou urmează!” se auzi vocea conductorului apropiindu-se, apoi trecând prin dreptul compartimentului și îndepărtându-se în celălalt sens. V-ați prins, era în mișcare! Companionul meu își luă rucsacul din plasa pentru bagaje. Mă ridicai, la rândul-mi, procedând la fel cu sacoșa măricică și geamantanul din carton presat, pline cu obiectele de îmbrăcăminte, câteva cărți etc., lăsate la unchiul mamei mele, deci și al meu (nu-i așa?), înainte de plecarea în Cehoslovacia. Plus câteva cadouri pentru ai mei.

Scârțâit de frâne. Opreire lentă, fără poticneli. Bravo! Revanșă la pornirea bruscă din Gâlgău pe Someș! Peronul gării Jibou – în lumini fluorescente. Cobor sprinten, apoi îmi iau rămas-bun de la „colegul” de călătorie.

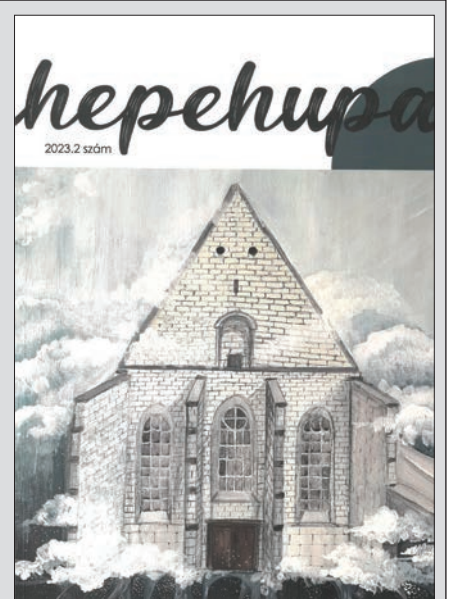
- Sara bună, domnule învățător, i se adresează un tânăr revizor de vagoane aflat „în exercițiul funcțiunii”. V-ați întors acasă?

- Da, Petrică, țara are nevoie de mine, de noi toți. Mai bine ca acasă nu-i nicăieri! O să-ți dai seama despre asta peste câțiva ani!

Număr nou al revistei culturale „Hepehupa”

A apărut un nou număr, 2/2023, al revistei de cultură în limba maghiară „Hepehupa”. Publicația este editată de Color Print (director Major István), cu sprijinul Consiliului Județean Sălaj, Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj, UDMR Sălaj și al Fundației „Communitas”. Numărul se deschide cu un articol semnat de redactorul-șef Vicsai Zsolt despre masa rotundă cu tema „120 de ani de la dezvelirea grupului statuar Wesselényi”, organizată de Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj, în colaborare cu Grupul de Facebook „Amintiri despre Zalău”, Blogul „Foto-Travel” și Biblioteca Orășenească Jibou în data de 19 septembrie 2022. Revista

propune: versuri de Papp-Sebők Attila, Balázs F. Attila, Oláh András, Fehér Imola, Zalai Máté, Palkó Hanna, Pravi Kornél, Sz. Kárpáthy Kata, Tóth Gabriella, Sztankovics Alexandra, Rákosi Jennifer, Bódi Patrícia Rebeka, Porkoláb Szilvia, Kotlár Dominik, Vass Vivien Zsanett și Váncza Ruth; un fragment din volumul de nuvele și povestiri „A fehér vödör”, semnat de László László și apărut la Editura „Caiete Silvane”; studii de Széman Péter, Kürti Barna, Vicsai Zsolt, Oláh András, Lakatos-Fleisz Katalin, Lengyel Anikó, Szász Bálint Róbert, Márkus Gabriella, Szigyártó Erik, Végh Balázs Béla, Szabó Attila și Dani József; recenzie la volumul memorialistic a lui Daniel Morar, „Putea să fie altcumva. O istorie subiectivă a justiției după 1990”, semnată de profesorul László

László. Numărul este ilustrat de lucrările realizate de Angyal Olívia, artistă din județul Bihor.

Texte de trecut (in)existența

Ioan F. POP

Frumusețea crepusculară a toamnei, aerul ei de sfârșit molipsitor, sentimentul relaxant că totul are o finalitate promițătoare, frunzele copacilor care se mai agață stingher de eternitatea unei clipe, pământul care îmbrățișează patern tot acest tumult vegetal, freamătul unor pași care încearcă să țină cadența razelor posomorâte, ecoul stins al unor peripatetizări – ce spectacol fatidic și vital al naturii!

*

Deși am fost prezent la înmormântarea mamei (aveam doi ani și jumătate), am aflat mult mai târziu că, de fapt, eu nu am mamă. Întîmplarea s-a petrecut în primii ani de școală, cînd mai mulți colegi m-au întrebat, mirați, de ce am o mamă așa de bătrînă. Întrebare la care eu am dat din umeri, neștiind ce să răspund. Bunica mea paternă a reușit pe deplin să o înlocuiască pe mama, mai puțin marea diferență de vîrstă dintre noi, de care făcea uneori haz de ne-caz, lamentîndu-se metodic: *vai, vai, că multă viață am înapoi, și puțină înainte*. Tot ea ne-a explicat, cu lacrimi în ochi, mie și surorii mele, tragedia care s-a abătut asupra noastră, și cum a hotărît, în final, să se „lege la cap” cu noi...

*

Ca orice provincial inhibat și retractil, cînd am ajuns la Paris am debușat în mirări și stupori pe care cu greu le-am ținut sub control. Totul mi se părea de ordinul miracolului, chiar și lucrurile aparent prozaice. Am fost surprins să constat că, atunci cînd eram sunat la telefon, trebuind să spun unde sînt, cînd pronunțam cuvintele „sînt la Paris”, ca să scurtez conversația, acestea căpătau brusc o altă intonație, pe care nu o puteam controla. Vocea se schimba automat și pieptul parcă se bomba puțin. Pur și simplu, din cauza stuporii provinciale, nu puteam pronunța aceste cuvinte cu naturalețea celorlalte. Le pronunțam de parcă vorbeam de pe o altă planetă.

*

Cînd frumosul ne depășește total puterea de admirație, acesta devine sublim. Sublimul este adaosul uman la frumusețea perfectă a naturii. De fapt, singura formă de evoluție a naturii este propria ei desăvîrșire. Omul este singura *eroare* pe care natura a făcut-o în drumul ei spre perfecțiunea absolută. Provenit dintr-o natură perfectă, chiar și în dezastrelor ei, omul este singurul producător de *kitsch*. Redus la procesele biologice elementare, omul devine o parte organică a naturii, o simplă prelungire a acesteia. Ridicat, prin rațiune și cultură, la conștiin-

ța tragică a propriei existențe, acesta trebuie să își nege și să-și transfigureze propria natură. Un atribut esențial al existenței este frumosul. Chiar dacă acesta se lasă ademenit doar pe măsura înțelegerii lui. Ca să *salveze* lumea, frumosul trebuie mai întîi cucerit. De aici pînă la sublim mai este doar un pas angelic. Sublimul, ca și extazul, nu cunosc decît timpul prezent.

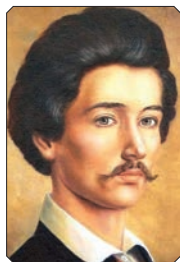
*

Inutilitatea acaparantă a scrisului poate constitui chiar una dintre provocările și motivațiile lui paradoxale. Dacă s-ar încadra în registrul utilității imediate, acesta ar deveni o banalitate recurentă, o înșiruire de cuvinte rătăcite în pagină. Doar din inutilitatea sa aparentă poate scrisul rizomatic să-și extragă fascinația a-temporală, puterea de a sfida orice context determinativ. Scrisul poate scoate chiar și dintr-o fundătură existențială perspectiva unui destin.

*

Libertatea de expresie este *mama* tuturor libertăților, pentru că, în afara ei, rămînem libertarieni *orfani*. Cu dreptul de a putea spune ceea ce gîndim, indiferent de nivelul elocinței și de perspectiva veridicității, începe *decalogul* obligatoriu al libertății, drumul care deschide spectrul drepturilor individuale. Limitele libertăților sînt date de limitele responsabile ale propriei libertăți. Sîntem liberi doar în măsura în care renunțăm la anumite libertăți. Libertatea rupe lanțul determinărilor exogene, devenind propria sa determinare. Chiar și libertatea de a alege să nu alegi nimic ține tot de posibilitățile libertății. Căci putem să ne manifestăm actul de voință doar din datele complete ale libertății. A prevedea în totalitate libertatea înseamnă să îi anulezi atributul său esențial. Căci libertatea este liberă doar dacă se manifestă în neprevăzutul oricărei opțiuni. A predestina libertatea înseamnă a o arunca în brațele necesității. Libertatea nu își reclamă decît propria posibilitate. Omul nu este decît actualizarea liberă a propriilor posibilități. Spunînd liber și civilizat tot ceea ce credem, indiferent dacă sînt aberații sau adevăruri sacre, brusc ne transformăm din oameni în persoane, din indivizi izolați ne metamorfozăm în societate. „Chiar dacă întreaga omenire, cu o singură excepție, ar fi de aceeași părere și doar o singură persoană ar fi de părerea contrară, omenirea n-ar fi mai îndreptățită să reducă la tăcere acea unică persoană decît ar fi aceasta să reducă la tăcere întreaga omenire” (J.S. Mill).

Luna de miere la Coltău

PETŐFI Sándor

Coltău, 15 septembrie 1847

Ei bine, amice, m-am căsătorit... Sper să nu iei în nume de rău că te-am luat cu „amice”, dar cred că am procedat corect, ca judecător districtual și ca bărbat căsătorit, și, conform tuturor așteptărilor, ca un filistin de prima mână. Dar asta e, amice, m-am însurat! – și, iată, nenorocita de cerneală nesimțitoare nu se preschimbă în roz când scriu acest cuvânt, care este mai rozaliu decât însăși floarea de trandafir. Astăzi se împlinește săptămâna de când mi-am lepădat cununa de poet, cea din frunze de iederă, am luat-o de pe glorioasele mele urechi (vreau să spun: de pe cărlionții pletelor) și am înlocuit-o cu un fes domestic. În locul lăutei, țin în mână o pipă cu o coadă neînchipuit de lungă și produc atâta fum încât le-am înăbușit pe toate cele nouă muze, ba chiar și Pegasul meu a început să tușească. Dragul meu frățior Frigyes, tu, ca imberb necăsătorit, n-ai de unde să știi, dar crede-mă că în cazul unei soții, fumul de pipă valorează mai mult decât tămâierile întregii lumi de gură-cască, cu precădere atunci când soția este ca brunețica mea de aici – ah, regret că mi-a devenit soată numai deoarece nu mai am voie, nici nu se cuvine să o laud; deși aș vrea s-o laud de parcă aș fi eu însumi.

Căsătoria noastră s-a desfășurat cu o ceremoniozitate medievală, în capela cetății din Ardud, dis-de-diminează. Atât eu cât și mireasa mea am fi dorit să afișăm o mină serioasă, solemnă, potrivită locului și ocaziei, dar n-am putut, am tot surâs unul altuia, iar dacă am zâmbit la fel de frumos ca mireasa, jur că aș fi putut servi perfect de model pentru un pictor care pictează îngeri. De îndată ce slujba de cununie s-a terminat, ne-am urcat imediat în caleașcă și am mârnat către Coltău. Acesta este un sătuc din regiunea Chioarului, în Valea Lăpușului, la o oră de mers către Sud din Baia Mare. Peisajul este atât de frumos, de parcă natura l-ar fi creat după cum mi l-am imaginat. Mă întreb: cum de am nimerit tocmai aici? Îți răspund: satul este pe moșia unui prieten de-al meu... dacă aș fi Lázár Horváth, aș profita să-i scriu numele, pentru că este un domn important; dar n-am s-o fac, pentru că nu sunt Lazi Horváth, slavă părintelui ceresc! Prietenul meu ne-a cedat locuința ca să ne petrecem aici

luna de miere și o vom petrece... nu cumva ne întrebă dacă în mod fericit ori ba?

Am călătorit într-aiici pe o vreme destul de proastă, dar cui îi pasă de starea timpului din prima zi de căsnicie? Am avut parte și de o mică aventură pe drum... Ni s-a rupt o roată în Tăuții de Jos, în hotarul Băii Mari. Dând de necaz, soția mea doar a zâmbit, iar eu m-am înfuriat atât de tare încât m-am dus mai încolo, unde nu mă auzea și am suduit conform statutului meu, până când m-am răcorit. Accidentul n-a avut nicio altă consecință, în afara faptului că, din cauza acestei întârzieri, am ajuns la Coltău abia a doua zi. Am petrecut noaptea, întâia noapte de căsătorie, într-un han din Baia Mare... la han! Nu degeaba se spune că sunt poetul ceardelor.

Acum, dragul meu prieten, mulțumește-te cu puțin, nici să mă străduiesc nu pot să scriu mai mult, deoarece ba mă cuprinde nevasta de gât, ba eu pe ea... tot aia-i; finalitatea e că nu pot să scriu. Suntem singuri, de aceea stăm îmbrățișați... ne lipsește impulsul nerușinat de a ne giugiuli și de a ne devora în fața altora, așa cum fac de obicei tinerii căsătoriți. Vai ce urât, vai ce neplăcut e să-ți etalezi fericirea pe o tarabă!

Îți spun adevărat că părerea foarte răspândită, cum că iubirea ar înceta după căsătorie, este o minciună. Îmi iubesc soția la fel de înflăcărat și de fierbinte ca pe vremea burlăciei, deși peste o săptămână se vor împlini două săptămâni de când m-am căsătorit.

Traducere de GYÖRFI-DEÁK György

Textul reprezintă cea de-a XV-a scrisoare din volumul „Úti levelek Kerényi Frigyeshez” (Scrisori din călătorie, adresate lui Kerényi Frigyes). Dintre cele 18 publicate, în românește a fost tradusă doar a VI-a, scrisă în 26 mai 1847, la Ardud. Tălmăcirea realizată de redactorul-șef Ioan Georgescu a apărut în primul număr al revistei „Transilvania” din 1922. Kerényi Frigyes a fost poet și traducător, membru în „Grupul celor Zece”, definit ca o „școală a romantismului maghiar”. În original, răvașele lui Petőfi au apărut în gazeta „Hazánk” din Győr, pe parcursul anului 1847.

„Îndrăzneala este specifică vârstei tinere, iar bătrâneții prevederea”

Gheorghe MOGA

Astfel este tradusă, în dicționarele de citate celebre, afirmația *Temeritas est florentis aetatis, prudentia senescentis* din lucrarea *De senectute* a lui Cicero. Șansele de a reține și folosi enunțul „retorului” cresc atunci când acesta apare în gura unui personaj ce cumpănește riscurile și foloasele unei acțiuni. Adevărul enunțului devine mai convingător și, în același timp, ilustrativ după lectura, bunăoară, a unei pagini din *Frații Jderi*, mai precis din capitolul X (Despre nunta domnească și despre năcazurile lui Niculăieș Albu-jitnicer) al părții a doua a romanului. Însoțirea lui Ștefan-Vodă cu Împărătița Maria de la Mangop, în toamna lui 1472, aduce la Suceava oaspeți mari, căci „se cuprindea în acest legământ nu numai o taină sfântă, ci și una politicească”. Dar „din petrecerea aceea strălucită, lumea nu înțelegea decât ceea ce se arăta ochilor”. Cinstitele jupânese ale tuturor boierilor din Țara-de-Sus erau atrase doar de lumini, culori, cântece și atente „să nu piardă nimic din ce se putea spune”. Apariția în mulțime a jupâniței Marușca, fiica lui Iațco Hudici, atrage atenția multora; în ciuda aprecierii jupânesei Candachia („s-a împuținat și s-a făcut și mai urâtă”), spre Marușca („un fel de sficiune bălaie”) se îndreaptă privirile a doi bărbați. Unul este jitnicerul Niculăieș Albu: „deși se afla încă într-o treaptă de jos a dregătoriilor domnești, avea neamuri suspuse și se bucura de ocrotire și de dragoste, cu toate nebuniile pe care le săvârșea de o bucată de vreme. Ba încă unele fapte ale lui se bucurau de laudă între jupânese, căci patima dragostei și patima băuturii găsesc iertare și la Dumnezeu după cât știau domniile lor; iar mai ales aceste patimi ale lui Niculăieș Albu jitnicer trebuiau iertate, fiind domnia sa bărbat frumos și falnic. Muierilor moldovence le-au plăcut totdeauna necumpătarea și nebunia junilor”. Numai că jupânița are un statut aparte: „copila asta are o priveghere de

sus”, fiindcă „Vodă a hotărât lui jupân Iațco Hudici că-i va alege însuși mărița sa mire pentru jupâniță”. Tocmai acest fapt provoacă lui Niculăieș Albu „năcazuri”; acesta face o a doua încercare de a o răpi pe jupânița Marușca. Omul de încredere al jitnicerului, logofătul Drăghici, nu se îndoiește de reușita acțiunii, bizuindu-se pe puterea stăpânului și pe îndrăzneala oamenilor plătiți cu cinci zloți. Jitnicierul îi reproșează acestuia că „are nasul prea îmbujorat” și adaugă: „Îndrăzneala cată să fie întovărășită de cuminenie, Drăghici. Cum spune și în cartea acelui retor: Viteazul ce se cheamă Îndrăzneală se cuvine să călărească pe un harmasar bătrân căruia-i zice Cuminenie”. În ciuda faptului că era convins de adevărul celor spuse, Niculăieș Albu trece la fapte, fiindcă era „împovărat de dragoste pentru cele două frunzuțe de leuștean și cei doi cercei de smarald”. Cu „prada” mult râvnită, Niculăieș Albu se îndreaptă spre Țara Leșască, mizând pe sprijinul unchiului său, logofătul Miha. Întru salvarea jupâniței Marușca pleacă, la porunca lui Ștefan Vodă (în același timp și... tată al fetei), postelnicul Simion Jder, la rândul-i îndrăgostit de jupâniță. Simțind nerăbdarea postelnicului („mă duc numaidecât; viața mea nu mai are nici un preț”), Vodă îi dă câteva sfaturi în care regăsim spiritul enunțului ciceronian: „Mânia nu trebuie să stea în domnia ta ca o otravă înghețată, ci trebuie să-ți deie agerime și tărie. Ai să te duci dar să lepezi aici în clipă arșița și nebunia. Eu nu vreau să cunosc dragostea pe care o ai; agonisește-ți-o, dacă ești vrednic; însă ia aminte și-ți păstrează capul, căci viața domniei tale ne face nouă trebuință... Lucrarea pe care o întocmim trebuie săvârșită cu rânduială de ceasornic”. Din paginile următoare, cititorul află că jitnicerul Niculăieș Albu va plăti cu viața această „prostie a tinereții” și că Simion Jder se întoarce cu izbândă, aducând cu sine „prada cea ușoară” și scumpă inimii lui.

Mai multe lumi*

Augustin MOCANU

Iată că mai trăiesc, deși s-ar putea ca în orice clipă să nu mai fiu om viu, ci un cadavru ca oricare altul. Se întâmplă însă ca până la trecerea vremii și întoarcerea mea în Sfântul Pământ al Patriei – România – să trăiesc o viață răsturnată în imagini ale unei închipuiri total în afara dorinței sau voinței mele ca persoană conștientă totuși de starea sa.

E interesant a se reține aci faptul că fenomenul acesta de a „trăi” și în altă lume nu este nou în viața mea. Mai întâi, el s-a manifestat puternic în perioada războiului, 1939-1945, probabil din cauza presiunii pe care o făceau asupra mea: starea neobișnuită a locuitorilor satului, veștile primite de pe frontul din răsarit, situația familiei noastre cu tata pe front, căruțaș cu misiunea de a transporta făină pentru pâine și apoi pâine către primele linii ale frontului și mama rămasă singură cu patru copii – doi băieți și două fete. De la tata primeam scrisori cam la cinci-șase luni, câte una cu jumătate textul ascuns sub o linie groasă de creion chimic. Mama nu știa să citească. În iunie 1941 când a început războiul cu Rusia Sovietică, cu dorința de a elibera teritoriile noastre răpite prin amenințare în iunie 1940, eu mă apropiam de nouă ani și terminasem clasa I. Mama mi-a dat să-i citesc eu prima scrisoare de la tata, dar nu am știut-o citi, căci mai mult de jumătate din cartea poștală era acoperită cu negru. Mama s-a dus cu ea la doamna preoteasă, Valeria Cristea, învățătoarea mea, care a citit-o și i-a spus mamei că tata e sănătos și ea să fie liniștită și să aibă grijă de copii.

Clipa istorică a prezentului este fulgerător de scurtă și vine de ne copleșește cu întrebările despre viitor, căroră li se poate răspunde în tot felul, căci răspunsul ține de viziunea celui care îl formulează. Un răspuns clar, încărcat de o viziune simbolică și luminoasă asupra viitorului țării noastre este dat în versurile: „Viitor de aur țara noastră are / Și prevăd prin secolii ai ei înălțare”. E posibil ca autorul acestor versuri memorabile să fie Dimitrie Bolintineanu, luptător pașoptist.

Vremurile omului ca persoană, precum și cele ale popoarelor nu au cum să fie decât trei: trecutul, prezentul și viitorul. Încălceala problemei este dată de adevărul cel de necontestat, că noi mereu trăim clipa prezentului, care poate să ne placă sau să nu ne placă, adică să ne convină sau nu, așa cum s-a întâmplat la noi după ultimul război, când vechii politicieni au fost alungați sau distruși, cei foarte înstăriți au cam tulit-o spre Vest, iar mulțimea cea mare a săracilor, orașeni și săteni, a fost făcută să creadă că este singura câștigătoare.

Eu cu viziunea mea asupra vieții am început să

cred că ar exista și o lume numai a mea.

Era primăvara, în vremea războiului. Se apropiau Sfintele Paști. Niște domni din Câmpia Turzii s-au înțelese cu părintele Viorel Cristea și cu doamna învățătoare Valeria Cristea să vie la școală și să dea pentru școlari un film cu Patimile lui Iisus. Bine, da' domnii dădeau filmul numai pe bani și copiii nu prea aveau. Atunci doamna învățătoare i-a convins să-i lase a intra și pe cei care aduc ouă, adică tot bani, că-s aci Paștile și ouăle se vând una-două, mai ales la oraș, unde lumea nu prea ține găini. Am șmecherit un ou pe jumătate clocit și, fără să știe ai noștri, m-am dus la film. Acolo, un domn avea o lampă din care se zvârleau niște icoane tremurătoare și strâmbe, pe albul curat al peretelui din școala cea mare. Icoanele povesteau chinurile Domnului, de la sărutatul lui Iuda și până l-au așezat în mormânt. Ca să pricepem ce se întâmplă, o doamnă stătea c-o nua lângă icoane, le arăta și ne spunea că așa și pe dincolo. Noi ne miram, suspinam și la mulți ne lăcrămau ochii. După aia, domnul acela cu lampa ne-a spus că mâne iară dă un film în care se arată cum un fecior foarte rău și-a omorât părinții, tăindu-le grumazii cu barda. Ne-a îndemnat să venim și să le spunem și celor de acasă, că-i mai lesne, cu un ou poate intra o pereche. Când mama a auzit ce filme se dau la școală, cu gura ei cam slobodă, i-a blestemat pe toți domnii care îi strică pe copii, în loc să-i învețe ce-i bine la tot omul în viața asta.

Cum eram ușor impresionabil, undeva în subconștientul meu, semnalele cromatice și sonore ale realității imediate se așezau pentru multă vreme și erau stimulate mereu de teama că tot ce mă înconjură îmi este de rău augur și-mi poate face aduce nenorociri, chiar să mă distrugă pe mine și pe toți ai mei: războiul aducător de moarte și de distrugerii nemaiauzite până atunci, bornăitul fără oprire al avioanelor care zburau prin vecinătatea satului către Aeroportul de la Someșeni, luminile razelor lungi și jucăușe ale reflectoarelor care, noaptea, brăzdau neconținut întinderea nesfârșită a cerului, intrau în case pe ferești, se mișcau peste tot și ne trezeau din somn, vâjâitul intermitent de cărăbuși apocaliptici, adevărat cântec de moarte al avioanelor rusești care ne survolau noapte de noapte în zborul lor cu ajutoare către sârbii lui Tito, dârji luptători împotriva ocupanților hitleriști etc., etc.; toate acestea și închipuirile bizare căroră le dădeau naștere au făcut din mine un copil cu apucături de lunatic, boală care nu numai că mă chinuia pe mine, ci îi înfricoșase rău pe părinți care nu știau cum să mă scape și să mă apere de întâmplări aducătoare de suferință.

Nici acuma nu sunt sigur ce se întâmplă cu mine.

Seara cinam laolaltă cu familia și mă culcam. Nu multă vreme după ce adormeam cred că visam când ceva urât și înfricoșător, când ceva frumos, plăcut și liniștitor. Când visam, dacă e sigur că visam, mă ridicam din pat și mergeam spre locul unde se petrecea visul. Mergând vorbeam, râdeam, mă văietam sau plângeam în mod real. De regulă cineva din casă mai, ales tata, îmi dădea seama ce se întâmplă, venea după mine, îmi vorbea, eu îi răspundeam și continuam să mă duc unde trebuia. Când tata vorbea prea tare ori mă prindea de mână, eu mă trezeam, dar nu știam ce mi s-a întâmplat, mă culcam liniștit și în noaptea aceea nu mai visam nimic. Nu uit să vă spun că oarecum visele mele cele din somn și vedeniile din trezie aveau o legătură ușor de stabilit cu ceea ce mi s-a vorbit cu puțin timp înainte. Iată cam ce visam sau ce vedeam fiind treaz.

Odată, într-o vară, cred că prin 1939, părinții erau la secerat pe Șes lângă Poarta Țarinii. Era căldură mare și drumul era plin de colb cald, aproape fierbinte, și ți se îngropau picioarele în el. Nu știu, m-am dus eu la dâștii sau m-au luat cu ei să nu rămân singur acasă. Cum nu aveam ce să fac, mă uitam peste tot hotarul și-mi zburau privirile până la orizont. Când m-am întors o dată către dealul Ciolt, am văzut Crucea lui Corlănoi în vârful unui deal ascuțit ca o strajă. Am vrut să mă duc până acolo, dar nu mi-au dat voie că pe Dealu' lui Corlănoi stau șopârle întinse la soare și m-or mușca de picioare, că umblam desculț. Mă mai întorc eu încoace și-ncolo fără stare ca o găină cu ou, mă pui jos la umbra unor snopi, beau un pic de apă din fidileș și tot mă ud pe cămeșă până jos și deodată-mi sar ochii departe la crucea de lemn din Dealu Peții. Acolo era bunicul din partea mamei, Deiac Alexandru sau Șandor, ciufulit, nu știu de ce, Chertis, ceea ce pe românește vine Grădinaru. Avea cal și căruță și îndată mi-a venit pofta să mă duc la el și când s-a întoarce acasă ce bine mi-a fi mie, c-oi vini în căruță. Nici acolo n-au vrut să-mi îngăduie a mă duce, că-i prea departe și-i tare cald. După ce mai scâncesc eu ca un câțel tras de coadă și mă mârâi de-mi cură balele pe barbă și piept, tata mă lasă.

- Du-te, da' să bagi de samă că p-acolo umblă câinii de la strunga lui Schipiri și or lătra la tine și-or vră să te prindă de izmene. Să nu te temi, tu să meri liniștit înainte, că și ei latră și se duc în treaba lor, da' să poate chiar nici să nu iasă la drum, amu la amiaz, când bacii mănă și mulg uăile.

M-am luat încet pă drum în jos. După ce am trecut Podul Morășanului, pe dreapta, dincolo de șanț era un răzor înalt plin cu bozi înfloriți. Dintre ei, iute îmi sare înainte un cânioc mare, negru cu pete albe, lătrând cât îl ține gura, ce se apropie să mă muște de picioarele desculțe. Eu m-am înfricat și-am strigat foarte tare. Pe când mi-am tras piciorul drept să nu mi-l muște, n-am mai auzit și n-am mai văzut nimic. Speriat, am început să plâng și m-am întors din drum să mă duc la părinți. Chiar în acel moment m-a ajuns din spate un car cu două vaci. Era badea Pop Chirilă Frâncu; el venea de la moară din Pata. M-a auzit plângând, m-a întrebat a cui ți, m-a luat în car și m-a dus la ai mei.

Cele mai multe pășanii veneau noaptea prin somn.

Enumăr câteva fără a le prezenta amănunțit, căci nu cred să intereseze pe cineva și-apoi eu aici am de vorbit despre satul meu și despre oamini lui, mai puțin despre mine, fiindcă este destulă prezența mea ca autor al acestui discurs întortocheat.

După ce am crescut puțin și am trecut peste zece ani, eu cel mai mare nu mai dormeam la grămadă în casă, erau destui ăilalți patru așezați picioris toți într-un pat. Vara mă culcam afară, adică în târnaț, în șură pe otava din car, în podul poietii cu fratele meu Todor, chiar în fața casei pe troscoțel, în vremea nădușelilor de la mijlocul verii. Pentru iarnă aveam un pătuț în poiată, ridicat sus la grindă, în care mă aburcam punând un picior pe Mândraia, apoi pe sulul ieslii și sus eram. Poate că erau nopți „speciale” cele în care deveneam lunatic, căci exista ceva deranjant, o presiune pe care nu o pot înțelege și nici defini, care dădea naștere acelei stări nedorite nici de mine, nici de ai mei.

Prima zăpăcire a avut loc în toamna anului 1941, vreme în care tata era pe front și noi trăiam într-o oarecare nesiguranță din cauza lipsurilor apărute ca urmare a absenței lui și a unui an agricol rău, în care nu ne-am putut asigura cele necesare traiului și venea iarna amenințătoare, iar noi nu aveam nici grâu de pâne și nici cucuruzi de mămăligă. Aveam două bivolițe tinere și frumoase pentru care nu cred că strânseserăm destul nutreț ca să le putem scoate în primăvară. Fără să-mi pretindă cineva ceva, eu, fiind cel mai mare, mă simțeam responsabil, dar nu știam ce e de făcut și nici nu aveam calitatea să fac ceva anume după mintea mea. Atunci, într-o noapte m-am speriat rău de niște oameni urâți, negri, bărboși, nespălați și răi care au venit către noi trecând păraul de la badea Pante Coroian de sub Păpușel. Aveau în mânuri niște săcuri late și scurte la coadă, strigau tare în ograda noastră că-l taie și omoară pe tata. M-am trezit ud de sudoare și plângând rău, cu sughițuri. Mama s-a trezit, a aprins lampa, a venit la mine și m-a opăcit cu vorbe blânde, mi-a dat să beau o țărucă de apă și m-am culcat iară la locul meu.

E curios că n-a trecut mult și m-am și sculat noaptea prin somn, m-am dus în grădina Lombăresii și m-am îndreptat către Pantea să trec păraul pentru că acolo mă chema Moșul. Era un bătrân cu păr lung până pe umeri și cu barbă albă care-i cobora mai jos de brâul lat cu care era încins. Îmi făcea cu degetul să mă duc la el, dar nu-mi promitea nimic cu care să mă ademenească, ci așa doream eu să-l văd pe Moșul. De aci nu-mi mai amintesc nimic altceva.

Aceste rătăcirii ale mele se petreceau foarte rar, din când în când și înaintea producerii lor nu apărea niciun semn care să sugereze, fie și foarte vag, ceea ce ar putea să urmeze.

După ce frontul a trecut pe la noi spre Ungaria și Cehoslovacia și am început să ne simțim cât de cât mai în siguranță, iar eu am depășit vârsta de 12 ani, aiurelile de care s-a vorbit au dispărut ca și cum nici odată n-ar fi fost.

* Text primit la redacție înainte de trecerea în neființă a autorului.

Winery Dogs – *Live in Košice*

Daniel MUREȘAN

În Košice, ferestrele, portalurile și clădirile sacrale au devenit mai înalte în perioada goticului. Au redus dimensiunea omului și l-au îndoctinat cu monumentalitatea lor. La acea vreme, biserica avea deja suficienți bani pentru a plăti constructorii, a căror operă era „wow”. Răspunsul firesc a fost să-ți înclini capul de pe admirabilul tavan înstelat, să-ți recunoști micimea și să scoți moneda din buzunar, un fel de îngăduință pentru imperfecțiunea ta umană. Ferestre înalte, elegante, rozete rotunde decorate cu sticlă colorată, care în cooperare cu razele soarelui alcătuiau un spectacol divin pentru oamenii obișnuiți. Pe fațada Domului Sf. Elisabeta, în Muzeul de Arheologie subteran sau în Capela Sf. Mihail se găsesc sute de pietre prețioase, semn al bogăției și opulenței.

În sala de concerte de la Košice am intrat printr-un tunel de piatră plin de graffiti, afară nu era vreo firmă, doar o mare de oameni. Parcă eram în perioada prohibiției. Dar înăuntru era o atmosferă caldă, un loc în care trăiesc subcultura, expozițiile, teatrul, cinematografele itinerante sau atelierile creative. Iar dacă vine vorba de hard rock cu o doză de rhythm&blues sau cu puțin punk, și dacă se mai și numește Winery Dogs, atunci musai trebuie mers la Košice. Ceea ce face acest trio este o chimie echilibrată de instrumentiști, aflați în topul rockului mondial. Superbasistul Billy Sheehan și megatoboșarul Mike Portnoy, alături de Richie Kotzen, ale cărui abilități nebunești de chitarist sunt perfect aliniate cu o voce atrăgătoare și plină de suflet, formează unul dintre cele mai apreciate grupuri de progresiv la momentul actual.

Setlistul concertului a fost axat pe piesele ultimului album, cu o remarcă specială pentru „Gaslight” și „Xanadu”. „Captain Love”, de pe cel de-al doilea disc, a fost piesa în care Kotzen a fost de neoprit. Totul tăios, fără niciun compromis. Desigur, talentele instrumentale ale lui Sheehan, Portnoy și Kotzen nu puteau să ocolească lumina reflectoarelor solo, așa că fiecare în parte ne-a uimit cu măiestria sa.

Timp de două ore am ascultat un super-grup, ce sigur va rămâne în istoria rockului. O seară magică, într-un oraș magic. Două zile mai târziu a venit vestea cea mare: Portnoy se întoarce la Dream Theater. Două motive de bucurie: că vom mai vedea concerte ca pe vremuri cu Dream Theater și că i-am văzut pe Winery Dogs (oare vor mai cânta?).

Discografie Winery Dogs:

- * The Winery Dogs (2013)
- * Hot Streak (2015)
- * III (2023)

Componentă Winery Dogs:

- Mike Portnoy – tobe, backing vocals (*Dream Theater, Adrenaline Mob, Avenged Sevenfold, Transatlantic, Yellow Matter Custard, Flying Colors, Liquid Tension Experiment, Metal Allegiance, Sons of Apollo, Neal Morse Band, BPMD*)
- Billy Sheehan – bass, backing vocals (*Steve Vai, David Lee Roth, Mr. Big, Niacin*)
- Richie Kotzen – chitară, clape, voce (*Poison, Mr. Big, Glenn Hughes*)

Gheorghe Ilea – 65

Reprezentant de seamă al artei plastice contemporane, **Gheorghe Ilea** a împlinit frumoasa vârstă de 65 de ani. Vechi colaborator al Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj, Gheorghe Ilea este genul de pictor care știe să transforme un banal peisaj într-o adevărată artă. Stau mărturie în acest sens și expoziția personală (vernissată în perioada 19 februarie – 9 aprilie 2022 la Galeria Plan B din Berlin) și albumul de artă *CET Zalău în demolare* (publicat la Editura *Caiete Silvane*, Zalău, în Colecția *Arte vizuale*, 2022), în care valorifică moștenirea industrială lăsată de fosta societate de termoficare în spațiul artei contemporane. Artistul „atins de aripa îngerului”, cum s-a autodefini într-un interviu acordat revistei *Caiete Silvane* în iunie 2005, are o activitate expozițională bogată, lucrările sale fiind apreciate și remarcate atât în presă, cât și de critica de specialitate. În prezent lucrează la proiectul „Imagini reprezentative din bisericele de lemn din județul Sălaj”, care va face parte din seria „Document”.

Gheorghe Ilea – 65 de ani de la nașterea artistului plastic

(din Baza de date a Bibliotecii Județene „I.S. Bădescu” Sălaj)

Ilea, Gheorghe – artist plastic. N. 1 noiembrie 1958, Bucea, județul Cluj.

Viața și activitatea: absolvent al Academiei de Artă *Ion Andreescu* din Cluj-Napoca, secția pictură (1984). În anul 1987 a primit o bursă oferită de Uniunea Artiștilor Plastici din România, secția pictură. Trăiește și lucrează la Zalău. Este *membru* al Uniunii Artiștilor Plastici din România. A debutat cu expoziția personală la Galeria *Tribuna* din Cluj-Napoca în anul 1984. **Premii:** premiul la Bienala de Gravură *Iosif Iser* (Ploiești, 1993), Premiul Soros pentru Artă Contem-

CET Zalău în demolare, 60 x 80 cm, ulei pe pânză, 2016

Foto: Oana Mărieș

porană la Expoziția 010101 (București, 1994), Premiul Fundației *Art-epo* (București, 1994).

Opera: *Expoziții personale în țară:* Galeria Tribuna (Cluj-Napoca, 1984), Galeria UAP (Zalău, 1988), Galeria UAP (Bistrița, 1989), Galeria Etaj III-IV (București, 1992, 1999), Muzeul de Artă (Cluj-Napoca, 2000, 2007), Muzeul Satului (București, 2000), Muzeul Țării Crișurilor (Oradea, 2001), Galeria *Ioan Sima* (Zalău, 2001), Galeria *Frezia* (Dej, 2002), Muzeul de Artă (Satu Mare, 2003), Galeria *Milenium* (Baia Mare, 2003), Galeria *Arcade 24* (Bistrița, 2008), *Tronicart 1300* – Sala Dalles (București, 2012), *Tronicart 1300* – Muzeul Național de Artă Contemporană (București, 2013), *Ciucea-Gălpâia* – Galeria Plan B (Cluj-Napoca, 2012), *Povestea mutării* – Galeria Plan B (Cluj-Napoca, 2014), *Țesături* – Târgul de Artă *Art Safari* (București, 2015), *DADA* – Târgul de Artă *Art Safari* (București, 2016), *Înveșmântare* (București, 2018), *Demers de restaurare 2015-2022* (București, 2021) ș.a. *Expoziții personale în străinătate:* Primăria din Lorsch (Germania, 2004), Galeria *Plan B* (Berlin, 2010, 2022), *Licitație – Tajan / Paris Cluj 2* (Franța, 2013), *Supporting means and transfer systems, 2010-2011* (Berlin, 2016). *Expoziții de grup în țară:* Galeria UAP (Zalău, 1986, 1987, 1988), Galeria UAP (Sibiu, 1987), Galeria *Eforie* (București, 1988), Bienala Tineretului (Baia Mare, 1988), Galeria *Hanul cu Tei* (București, 1989), Galeria Etaj III-IV (București, 1990, 1992, 1994), Bienala de Gravură *Iosif Iser* (Ploiești, 1993), Muzeul Țăranului Român (București, 1994), *Ex libris Lucian Blaga* (Alba Iulia, 1995), Centrul Cultural Maghiar (București, 1996), Muzeul Satului (București, 2000), Galeria *Helios* (Timișoara, 2001), Muzeul Țării Oașului (Negrești-Oaș, 2007), Bienala de Artă (Arad, 2007, 2009), Muzeul de Artă Contemporană (București, 2007), Galeria *Senso* (București, 2007), Club Electro-

putere (Craiova, 2010), Expoziție Internațională *Ceața* (Zalău, Galeria Ioan Sima, 2010), *Ceața – Fog – Brouillard* – Muzeul de Artă (Cluj-Napoca, 2011), *Salonul de vară* – Galeria Plan B (Cluj-Napoca, 2012), *Vânătoare de fluturi* – Muzeul de Artă (Cluj-Napoca, 2015, Bistrița, 2017), Salonul anual de Artă 2014-2015 (Cluj-Napoca, 2016), *După doisprezece ani. Producția artistică din România în 180 de lucrări* (București, 2020), *Culturi Agricole. Agricultura în arta românească modernă și contemporană* – Muzeul de Artă Recentă (București, 2022), *Puls 22* (București, 2023). *Expoziții de grup în străinătate: Ad hoc Artă Românească Contemporană* Muzeul Ludwig (Budapesta, 1997), Primăria din Gellen (2002), Institutul Cultural Român (Viena, 2005), Ambasada Română din Spania (Madrid, 2008), Galeria *Sol&Bartolome* (Santiago de Compostela, 2009), Armory Show (New York, 2010), Vienna Fair (Viena, 2010), *Pictura figurativă în România 1970-2010, Romanian Cultural Resolution* (Halle 12 Spinnerei – Leipzig, 2010), Târgul de Artă FIAC (Paris, 2010), Târgul de Artă Rotterdam (Olanda, 2011), Bienala de Artă *Romanian Cultural Resolution* (Veneția, 2011), Târgul de Artă Viena, Galeria Plan B (2011, 2014), Târgul de Artă Friză (Londra, 2011), *Kilometres/heure (1913-2013). Utopies automobiles et ferroviaires* – Muzeele Belfort și Montbeliard (Franța, 2013), Târgul de Artă, Galeria Plan B (Budapesta, 2013), expoziția *Etno Art* (Debrețin, 2014), *Iar ieri a fost azi* – Institutul Cultural Român din Berlin, Galeria *Petra Nosthaid* – Eyke (Frankfurt, Düsseldorf, 2015), *Berlin Show #4 Inventory* – Galeria Plan B (Berlin, 2016), *Double heads matches. A selection of contemporary artworks from four Romanian private collections* – New Budapest Gallery (Budapesta, 2018), *Mircea Cantor, Vânătorul de imagini* – Musée de la Chasse et de la Nature (Paris, 2019). Lucrările pictorului se găsesc în colecții de artă din țară: MNAC (București), Muzeul de Artă (Cluj-Napoca), Muzeul Țării Crișurilor (Oradea), Galeria de Artă *Ioan Sima* (Zalău) și în colecții din străinătate: SUA, Austria, Germania, Ungaria, Franța, Belgia și Olanda. Între anii 2015-2019 a fost deschisă pentru public *Galeria de artă Ilea* (Cluj-Napoca), dedicată în totalitate operei artistului și înființată de Daniel Ilea, fiul artistului. **Albume: Gheorghe Ilea – Andor Kőmives,**

Exercițiu de umilință_XII, 82 x 130 cm, ulei pe pânză, 2020

CET Zalău în demolare, 60 x 80 cm, ulei pe pânză, 2019

Vânătoare de fluturi / Butterfly hunt (Bistrița, Ed. Nosa Nostra, 2017), **CET Zalău în demolare** (Zalău, Ed. Caiete Silvane, Colecția Arte Vizuale, 2022).

Aprecieri critice*

„Într-o perioadă mai timpurie a creației sale, Gheorghe Ilea apărea ca un foarte viguros pictor și atât. Așezat în marea tradiție a picturii ardelenesti, în care observația formei se conjugă permanent cu paroxisme cromatice ale unui expresionism nordic și cu o energică dezlănțuire a tușei, el părea să fi optat fără ezitări pentru un spațiu estetic, moral și expresiv, cu o puternică amprentă regională. Iar izolarea sa la Zalău, în județul Sălaj, unde nici pe departe nu există o atmosferă artistică și culturală comparabilă cu cea din marile centre universitare, ducea și ea cu gândul la o carieră sigură în limitele enunțului și la o demonstrație consolidată cu încă un exemplu convingător că orizontul plasticii transilvane are un metabolism propriu. Marile sale argumente sunt trăirea intensă, dezavuarea subtilităților de recuzită, priza puternică la materie și o anumită violență a expresiei. Faptele n-au evoluat, însă, tocmai atât de previzibil. Și asta pentru că Gheorghe Ilea, cu toată izolarea sa, nu este în niciun fel pictorul tradițional, scufundat definitiv în lumea tabloului și, prin consecință, lesne de urmărit, uneori chiar anticipându-i mișcările. Fire dinamică și reflexivă, pământeană și eterică, animată de rigori gospodărești și pulverizată în reverii și în imprevizibile combinații onirice, așa cum ușor se poate observa și din confesiunile și din reflecțiile sale scrise, Gheorghe Ilea a îmbrățișat și un vast perimetru al manifestărilor plastice.”

Pavel Șușară, „Gheorghe Ilea (un portret)”,
în *România literară*,
nr. 12/30 martie – 5 aprilie 2005

„Exercițiul de arheologie vizuală al pictorului contemporan arată mai întâi că perfecționarea, individuală, sau colectivă, nu înseamnă neapărat un progres infinit, așa cum postulează pedagogiile moderne, ci poate uneori, să se realizeze printr-o potrivire cu ceea ce este recurent: locuri și obiceiuri, mituri și rituri, topografi și orizonturi deschise oricărui libere așteptări. Societatea premodernă, pare a sugera pictorul Gheorghe Ilea, propunea tocmai acest lucru care este posibil să capete importanță și în epoca postmodernă.”

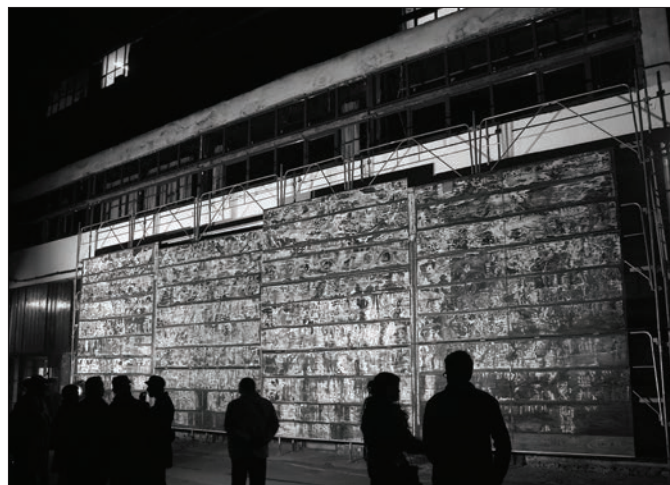
Mircea Oliv, în *Între Alb și Negru*,
Ed. Eikon, Bistrița, 2008

„Fără să fie un revoluționar, Gheorghe Ilea a practicat întotdeauna o artă de calitate, situată între școli și tendințe, atentă la autenticitatea demersului său, la adevărul lăuntric al actului artistic, fie că era vorba de pictură neo-expresionistă (ca într-o celebră serie de

Echilibrarea tensiunilor, serigrafie și pictură pe hârtie, 1996

(«Vagoane de marfă») sau neo-bizantinistă (ca în seria «Document»), fie că era vorba de obiect pictat, de instalații și performanțe (ca în impresionanta «Grămadă de gunoi»). Un optzecist atipic, care a ales să trăiască și să lucreze la Zalău, Ilea a reușit să creeze de-a lungul timpului, liniștit și domol, o operă consistentă și convingătoare care l-a plasat printre artiștii cei mai stimați ai generației sale. Poate nu e întâmplător faptul că lucrările sale au intrat în atenția Galeriei Plan B de la Cluj și Berlin, care și-a propus de câțiva ani să repună

Ciucea-Gălpăia, 500 x 1600 cm, tempera-ou-ulei pe pânză, 2012

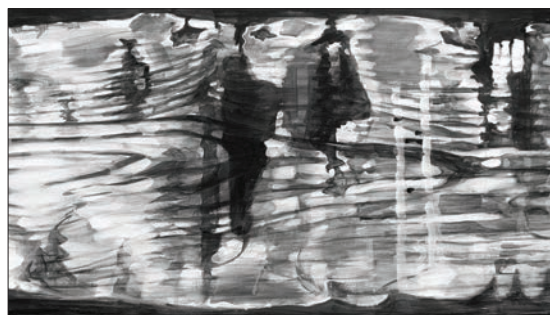
Timpul presei, serigrafie și pictură pe hârtie, 1995

în discuție înțelegerea și valorizarea picturii românești din anii '70-'80 pentru o mai bună cunoaștere și o mai dreaptă rescriere a artei românești a acelor decenii. Și aceeași galerie reușește să plaseze lucrări de Ilea în colecții occidentale, chiar dacă fără atâta vâlvă în jurul lor ca pentru alți artiști mai tineri...”

Magda Cârneli, „Gheorghe Ilea – Tronicart 1300”, în *Revista Arta*, nr. 6-7/2012

„Experimentând cu tot ceea ce tehnica, dar și subiectele îi pot oferi, Gheorghe Ilea parcurge trasee diferite din punct de vedere stilistic care formează o «frescă» a istoriei artei, construită cu multă pricepere și inteligență. Astfel, evoluează dinspre peisaje de factură grigoresciană, unde domină o atmosferă hibernală (cu evidente trimiteri cosmogonice) înspre compoziții de avangardă, executate după scheme suprarealiste, abstracționiste și uneori «ready-made». Nefiind interesat de un limbaj anume, ci de forma optimă prin care poate dialoga cu lumea din jur și, mai apoi, prin care își poate dezvălui credibil propria lui lume fabulatorie, afectivă și morală, el a recurs, în ultimii ani, la toate mijloacele pe care le-a avut la îndemână: de la desen la pictură, de la colaj la instalație, de la performance la filmul video și de la nota de jurnal intim la confesiunea publică.”

Victor Cioban, „Gheorghe Ilea”,
în *Caiete Silvane*, nr. 177/octombrie 2019

Ciucea-Gălpăia (detaliu), 500 x 1600 cm, tempera-ou-ulei pe pânză, 2012

**Fragmente selectate
de Alexandru-Bogdan KÜRTI**

Lucian Perța - 70

Șapte întrebări despre parodie pentru septuagenarul Lucian Perța

1. Viorel Mureșan: Dragă Lucian Perța, ne cunoaștem din 1974 (cum a și trecut jumătatea asta de secol?!), când am devenit colegi: de facultate, de cămin, iar mai târziu, și de „Echinox”. Tu ai fondat, alături de Radu G. Țeposu, Ioan Groșan, George Țâra și altă caracudă gruparea de satiră și umor „Ars Amatoria”, pe când vă făceați armata cu termen redus și înaintea începerii studiilor universitare. Eu cred că marele tău talent de parodist a germinat atunci, pe când îți purtai încă uniforma și bocancii de soldat terist. Te-ai ruga să dezvolți puțin circumstanțele aceluia îndepărtat și binefăcător episod.

Lucian Perța: Da, fericită întâlnire / Groșan, Țeposu, Țâra, eu / Cred că e punctul de pornire / Spre parodie. Dumnezeu // În bunătatea Lui, deodată, / Un zâmbet, cred, ne-a arătat / Și-atunci, la Corbu, în armată / Tunat-a și ne-a adunat // Apoi, studenți la Cluj, din nou / Fiind împreună la cămin, / Găseam în texte alt ecou, / Unul mai ludic, mai deplin // „Ars Amatoria” fu casa / Umorului atunci pornit / Și parodia-mi fu mireasa / Cu care-atunci m-am pricopsit // Ce să dezvolt? Sunt cam departe / Clipele noastre-i studenții... / A scris Groșan deja o carte / Și despre ele. Cred c-o știi!

2. V.M.: Lăsând la o parte definițiile din dicționare, parodia e un „joc secund”, prin raportare la textul autorului parodiat. Urmărind efecte umoristice și accentuarea sau îngroșarea unor trăsături ale originalului, tu ai ajuns la o formulă parodică „sui-generis”, prin apelarea întregii opere a unui poet. În loc să parodiezi un singur text, tu faci un portret de autor. Nu te bate gândul să dezvolți și eseistic această largire a sferei de acțiune a parodistului?

L.P.: Bătut am fost de multe gânduri, / Dar de acesta, încă nu, / Nu pot să-ți spun în patru rânduri / Ce-i parodia, însă tu // Cunoști din zeci de definiții / Ce este ea, sau ce a fost / Căci eu, lipsit de inhibiții, / De haine noi i-am făcut rost. // Înveșmântată-n tropi și rime, / I-am dat o nouă perspectivă / De a privi și-n adâncime / Poemul, de-a fi mai activă // În jocul ludic din lexeme, / De-a implica și autorul / Și ce-a mai scris pe-acele teme / Și-apoi de-aici să își ia zborul // Spre lume, cu un zâmbet cald. / Deci ai aflat acum, în mare, / Cam cum o dreg și cum o scald / Cu ea. Deci, altă întrebare!

3. V.M.: Colaborezi, pe linie parodistică, dacă pot spune astfel, cu foarte multe reviste din țară. Asta te face să urmărești atent poeți foarte diferiți între ei,

Lucian Perța și familia Mureșan

din toate generațiile actuale: unii încă nedesprinși de tradiție, alții de un iconoclasism reținut, iar cei mai mulți gălăgioși și avangardiști fără măsură. Spre care dintre ei (nu vreau nume) se îndreaptă cu osebire muza ta satirică?

L.P.: Păi, muza mea satirică, / Eu fiind român, ca tot românul, / Imparțială e, adică / Nu protejează pe niciunul! // Niciun poet, dacă-i poet / Nu-i ocolit, sau nu-i tabu, / Prin parodie-l fac, discret, / Mai actual, mai viu. Acu' // Să nu crezi că-i resuscitez, / N-am harul ăsta, / Nici nu-l vreau, / Eu doar le mai oxigenez / Creațiile, și-alt gust au // Privite dinspre parodie. / Am rubrică-n șapte reviste / Pe-această temă și se știe / Că le ajută să reziste // În aste vremi atât de triste / Și totuși, pline de umor... / Dar văd, intrăm pe alte piste... / Sper, ți-am răspuns mulțumitor.

4. V.M.: În prelungirea întrebării precedente, știu că ai început cu poeții vechi, chiar de dinaintea lui Dosoftei, continuând cu cei mai mulți dintre clasici. Prin textele alese din ei, faci o formă de critică indirectă și operă pedagogică, dar te-ai gândit cumva, optând pentru astfel de valori fixate, și la rezistența parodiei tale în timp?

L.P.: Da, prelungit-ai întrebarea, / O să-ți răspund detaliat: / Când începutu-mi-am eu „marea / Lucrare” nu m-am întrebat // Cât rezista-va și de are / Valoare critică-mplicată. / De ce-aș fi pus astă-ntrebare / Când eu știam că niciodată // Umorul lucru rău n-a fost / Și-o operă parodiată / În timp își află înc-un rost, / Ba, poate fi prin el salvată. // Cazul celebru Topârceanu, / Cu parodia lui de dor, / La cel ce-a fost Depărățeanu, / Un azi uitat poet minor. // Așa că ce mai tura-vura, / De parodia-i valoroasă, / La detractori le-o rupe gura / Și-n timp va

sta la orice masă!

5. V.M.: Ai parodiat și poeți dificili, fără urmă de umor, de-ar fi să ne gândim numai la Eminescu, Ion Barbu (tocmai cu imposibilul său *Joc secund!*), George Bacovia. Hipertextul tău, în fiecare dintre cazuri, a avut demnitatea de-a sta față-n față cu originalul. Câtă e psihologică și câtă clovnerie în natura parodistului?

L.P.: Acum îmi ceri rețeta-mi pare / Umorului din parodie. / Păi n-o știu, nici nu cred că are / Vreo importanță să se știe. // Cât clovnerie e, cât știință, / E important doar rezultatul, / Doar cu umor e cu puțință / Într-un poet să vezi un altul, // Nu dificil, precum s-a spus, / Ci poate chiar pe-adevăratul / Ce pân'atunci a stat ascuns! // E satisfacția totală / Când „demascări” de astea faci / Însă, vrăjit cumva de fală / Să nu te lași. Mai bine taci. // Deci ca răspuns la întrebare / Cât clovnerie-i și cât știință: / Sută la sută fiecare! / (În parodie-i cu puțință!)

6. V.M.: Am observat că te destinzi cu și ai ca „Violon d'Ingres” munca manuală miniaturală, uneori foarte migăloasă: cioplești în lemn căsuțe și acareturi de basm, până la ultimul detaliu, veritabile gospodării țărănești de la munte, dai viață estetică, miraculoasă și fantastică, unor rădăcini și pietre de râu, printr-o simplă fasonare, lăcuire și amplasare spațială. E numai un fel de-a-ți umple timpul, sau ceva ancestral îți cere imperativ dreptul de exprimare?

L.P.: Ai observat, că n-am ascuns / Că am un hobby, cum să zic, / Și sunt demult de el pătruns, / De când mă știu, de foarte mic. // Că o fi ceva ancestral / Cum te întrebi, n-am încercat / Să aflu, însă faptu-i clar / Că

orișunde-am remarcat // Ceva ciudat în ce natura / A zămislit, e-adevărat / Că am tot strâns, asta-n măsura / În care am și observat // Ca-n poezii, ascunsă parte, / În rădăcini, pietre de râu / Și am expus-o, cât se poate, / Fără să țin fantezia-n frâu. // Dar nu cioplesc. Artizanat / Fac, lucruri migăloase, / Am chiar și un certificat, / Desigur, fără de foloase.

7. V.M.: Lucian, se știe că ai pe unul dintre fii, Cosmin, poet renumit în rândul douămiiștilor. Tu ești primul scriitor/artist din familie sau ai avut, fie și cu statut de autor anonim, vreun înaintaș cu patimă creatoare?

L.P.: Sunt mândru, sigur, că se știe / Că am un fiu poet sadea / Ce-i renumit în poezie, / Ba și că-n proză va urma // Și bine face tot ce face, / Sunt mândru că a moștenit / Harul poetic și îmi place / Că-n toate chiar m-a depășit. // Nu-i o tradiție, anume. / 'N familie, dar tata, știu, / Era un hâtru și în lume / Am vrut și eu ca el să fiu. // Ce-am reușit, ce nu, sunt sigur, / Se va afla, sincer să fiu, / Peste-un deceniu, când, desigur, / Îmi vei lua alt interviu!

Interviu realizat de Viorel MUREȘAN

Lucian Liviu Perța – 70 de ani de la nașterea profesorului, poetului

(din Baza de date a
Bibliotecii Județene „I.S. Bădescu” Sălaj)

Perța, Lucian Liviu – profesor, poet. N. 23 noiembrie 1953, Gâlgău.

Viața și activitatea: licențiat al Facultății de Filologie a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca (1978). În perioada 1980-1983 a fost profesor titular la Școala Generală nr. 4 și Școala Generală nr. 1 din Poienile de Munte, județul Maramureș, apoi a fost directorul școlii (1983-1988). Din anul 1988 până în anul 1990 a fost profesor la Școala Generală nr. 2 din Vișeu de Sus, iar din 1990 profesor-educator la Școala pentru copii cu deficiențe din Vișeu de Sus. A fost directorul Casei de Cultură Vișeu de Sus (1992-2013). Din anul 2008 este și realizator de emisiune de divertisment la HTV Borșa și la Nord TV Borșa (din 2013). Debutează în culegerea **Cântec de început**, în anul 1967. **Cenacluri:** a fost membru fondator al grupului *Ars amatoria* (1975), membru al cenaclului literar *George Coșbuc* și membru fondator al cenaclului literar *Alexandru Ivasiuc*, membru al cenaclului *Andrei Mureșanu* din Vișeu de Sus. **Membru** al Uniunii Epigramiștilor din România (2002), al Uniunii Scriitorilor din România (2003) și al Societății Naționale de Haiku (2003). **Premii:** Marele Premiu I.L. Caragiale la concursul de proză satirico-umoristică inițiat de revista **Urzica** (1989), a fost premiată lucrarea în manuscris **În numele Limbii Române** (Festivalul Internațional de Poezie de la Sighetu Marmației, 1996), **Premiul special** pentru genul parodie la Festivalul-concurs de creație *La Zalău se mai zâmbește*, ediția a IX-a (1997), Premiul și Diploma de excelență

pentru întreaga operă literară și pentru activitatea de promovare a valorilor culturale (Biblioteca Județeană *Petre Dulfu* Baia Mare, 2002), Diploma de excelență (decernată de Societatea Națională de Radiodifuziune – Studioul Teritorial de Radio Cluj – Postul de Radio Sighet, 2005), Diploma de onoare (Direcția Județeană pentru Cultură și Patrimoniu Cultural Național Maramureș și din partea Fundației Culturale *Archeus*, Baia Mare, 2006), *Cetățean de onoare* al orașului Vișeu de Sus (2007), Diploma de Membru de onoare al Uniunii Epigrafiștilor din România, *pentru aportul excepțional la promovarea epigramei românești* (2012), Premiul special al președintelui Uniunii Epigrafiștilor din România, atribuit la manifestarea culturală *Premiile pe anul 2012* (2013) și multe alte diplome și premii importante.

Colaborări: *Jurnalul de Sighet*, *Helvetica*, *Nord Magazin*, *Graiul Maramureșului*, *Opinia*, *Glasul Maramureșului*, *Tribuna*, *Astra*, *Urzica*, *Napoca universitară*, *Echinox*, *Amfiteatru*, *Cronica*, *Perpetuum comic*, *Târgoviștea*, *Amurg sentimental*, *Jurnal de Dâmbovița*, *Curierul ucrainean*, *Poesis*, *Archeus*, *Familia*, *Ziua literară*, *Informația zilei*, *(H) ora locală*, *Jurnalul de Vineri*, *Astra vișeuiană*, *Dialog*, *Viața studentescă*, *Orizont*, *Steaua*, *Nord literar*, *Poezia*, *Mișcarea literară*, *Oglinda literară*, *Luceafărul de dimineață*, *Vatra*, *Caiete Silvane*, *Singur*, *Citadela*, *Ramuri*, *Măiastra*, *Clipa*, *Glasul de Nord* etc. Din anul 1994 are rubrică permanentă de parodii în *Luceafărul*. Redactor-șef al revistelor de satiră și umor *Pupăza*, revistă pe care a întemeiat-o (1999-2000) și din anul 2005 *Colac peste pupăză*.

În anul 2013, Biblioteca Județeană *Petre Dulfu* Maramureș îi dedică volumul omagial **Lucian Perța – 60. Volum documentar biobibliografic**.

Opera: *Folclor poetic eminamente nou din Țara Maramureșului: Parodii* (Sighet, Ed. *Jurnalul de Sighet*, 1997), *Rondeluri implementate* (Cluj-Napoca, Ed. Societății Culturale Pro Maramureș *Dragoș Vodă*, 1999), *Cuțitul ca o mască: parodii* (Cluj-Napoca, Ed. Grinta, 2002), *Groapa cu (a)muze. Poeți maramureșeni parodiați* (Baia Mare, Biblioteca Județeană *Petre Dulfu*, 2002), *Aventurile lui Cosmin în drum spre țara de aur* (Cluj-Napoca, Ed. Grinta, 2003), *Poveste de iarnă* (Cluj-Napoca, Ed. Grinta, 2005), *Pacea zăpezii: micropoeme* (Târgu Mureș, Fundația *Cronos*, 2006), *Din vremea lui A fost oda-tă... : Balade și sonete* (Cluj-Napoca, Ed. Grinta, 2008), *... Și-am ieșit din vremi răzând... : Poezia și parodia anotimpurilor* (Cluj-Napoca, Ed. Grinta, 2009), *Literatura română – mură-n gură. Pseudoanalize literare la texte din manualele alternative ale claselor V-VIII* (Cluj-Napoca, Ed. Dacia XXI, 2010), *Cartea Nunților: Ghid practic pentru județul Maramureș* (Cluj-Napoca, Ed. *Dacia XXI*, 2010), *Cât îi Maramureșu' / Nu-i poet ca eu și tu: Poeți maramureșeni din primul deceniu al secolului XXI : parodii* (Cluj-Napoca, Ed. Limes, 2010), *Vizita de dimi-*

neață. O panaramă a poeziei românești de la origini până în prezent (parodii, București, Ed. Tracus Arte, 2011), *Vin turcii. Teatru de buzunar* (Cluj-Napoca, Ed. Grinta, 2012), *De-a școala. Teatru de buzunar* (Cluj-Napoca, Ed. Grinta, 2012), *Ședință de consiliu. Teatru de buzunar* (Cluj-Napoca, Ed. Grinta, 2012), *Poeme paralele* (Zalău, Ed. Caiete Silvane, Colecția *Scriitori sălăjeni*, 2012), *Unde dai și unde crapă...* (Cluj-Napoca, Ed. Grinta, 2013), *Literatura română... mură-n gură. Pseudoanalize literare la texte din manuale alternative ale claselor V-IX*. Ediția a II-a revăzută și adăugită (Cluj-Napoca, Ed. Grinta, 2013), *Noua parodie nouă* (după antologia de poezie română postmodernă *Noua poezie nouă* alcătuită de Dumitru Chioaru, Cluj-Napoca, Ed. Limes, 2011) (Florești, Ed. Limes, 2016), *Răstălmăcirii: poeți ucraineni din România parodiați* (Cluj-Napoca, Ed. Grinta, 2016). *Volume colective:* *Cântece de început* (Baia Mare, 1967), *Generații* (Baia Mare, 1972), *Nord '75. Pagini maramureșene* (Baia Mare, 1975), *Un sfert de veac de poezie: Sighetu Marmăției* (București, Ed. Fundației *Luceafărul*, 1998), *O antologie a poeziei maramureșene – de la poezia populară la poezia contemporană* (Baia Mare, Ed. Ethnologica, 2009), *Intersecții prin labirint* (Cluj-Napoca, Ed. Dacia XXI, 2011), *Mai există bizoni. Și cei care-i văzură* (Poe-mele clopotelor) (Târgu Lăpuș, Ed. Galaxia Gutenberg, 2011), *Poeme pentru Caiete Silvane* (Zalău, Caiete Silvane, 2017), *No, așe – Folclor poetic eminamente nou din Țara Maramureșului* (Cluj-Napoca, Ed. Grinta, 2015), *Maramureș țară veche, cu poeți fără pereche – Panarama poeziei maramureșene culte, de la origini până mai ieri* (Cluj-Napoca, Ed. Grinta, 2016), *Tălmăcirii... răstălmăcirii* (poeți ucraineni din România parodiați) (Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2017), *De-a telefonul fără fir* (Târgu Mureș, Ed. Ardealul, 2018), *Zâmbind prin anotimpuri – poezia și parodia anotimpurilor în literatura română* (București, Ed. Eikon, 2018), *Poeme paralele II* (Zalău, Ed. Caiete Silvane, Colecția *Poesis*, 2021).

Punguța pitită

László LÁSZLÓ

(Titlul original: *A suttykassza*. Traducerea autorului.)

Familia Boroș, formată din cinci persoane, trăia foarte greu din salariul minuscul, de funcționar, al capului familiei, Boroș Kazimir. La începutul noii epoci – în prima parte a anilor cincizeci – nu erau doar ei în această situație. Majoritatea populației orașelului, regiunii și chiar a țării împărțeau această soartă amărită. Doamna Márta, soția domnului Kazimir, de mai multe ori a decis să se angajeze și ea, fiindcă din două salarii s-ar fi putut descurca mai bine decât dintr-unul singur. Însă, de fiecare dată, soțul doamnei și-a exprimat vetoul în privința angajării ei:

- Femeia să stea acasă, să aibă grijă de copii și de gospodărie! Să împartă cât poate de bine venitul familiei! (Care de fapt era așa de mic, încât trebuia înmulțit, nu împărțit.) Să-și aștepte bărbatul cu masă caldă și cu patul făcut, dacă s-a măritat!

Pe când Márta era încă fată nemăritată, desena frumos, croia și cosea cu îndemănare, gătea foarte bine, deci și-ar fi putut găsi un loc de muncă în orice domeniu. Drept urmare, a fost chemată la nou-înființata cooperativă de fabricat încălțăminte din oraș – ca desenatoare sau orice altceva (administrator, secretară etc.), dar Kazimir Boroș a împiedicat-o, spunând că o femeie căsătorită și mamă cu trei copii trebuie să aibă grijă de familia ei. În plus, el i-a mai dat de lucru soției, bineînțeles, nu pe bani, căci din propria muncă de birou aducea acasă socoteli, astfel ca ea, seară de seară, să verifice și să corecteze greșelile de calcul comise de el în actele de contabilitate. (Pentru că domnul Kazimir era extrem de leneș și neatent.) Cu alte ocazii, ea corecta manuscrise aduse în ciornă, și apoi le copia cu scrisul ei caligrafic. După un timp, doamna Márta ar fi vrut să se angajeze în secția de croitorie a cooperativei, dar nici de data aceasta bărbatul ei nu a fost de acord. Mai degrabă și-a trimis propriile surori pe capul nevestei, pentru a le învăța să facă prăjituri, să tricoteze, să croiască și să coasă, desigur pe lângă celelalte treburi casnice și creșterea copiilor.

Pe lângă toate acestea, a mai venit și munca în colectiv, pentru că familia avea câteva hectare de pământ deosebit de slab, unde cultivau puțin porumb și grâu. La hotarul localității, familia mai avea o grădină pentru legume, și un teren cunoscut sub numele de pârlog, unde fusese de curând plantată viță-de-vie, care abia începuse să dea roade.

În 1952, pe când colectivizarea a început să fie forțată și în orașul lor, familia Boroș a fost somată ca numitul Kazimir Boroș să intre în rândurile colectivului. În caz contrar – asta i s-a spus deschis doamnei Márta – tovarășul Kazimir va fi dat afară de la serviciu, fiind

considerat chiabur, iar gemenele lor, cele două fete mai mari ale familiei, ar fi fost exmatriculate din liceu. Tina era în anul II la specializarea financiar-contabilă, iar sora ei geamănă, alintată Duța, era elevă la fostul colegiu reformat, transformat în liceu teoretic.

Pentru prima dată în viață, Kazimir a cerut părerea soției sale. Ea s-a angajat că se va înscrie în colectiv cu pământul familiei, pentru ca soțul ei să-și continue cariera de funcționar, fiindcă e necesar un salariu fix pentru traiul familiei. A hotărât că va realiza numărul de norme de muncă obligatoriu pentru ca grădina de legume și via să rămână familiei. Din cauza muncii epuizante din colectiv, a fost nevoită să abandoneze definitiv ideea de a se angaja. Munca la colectiv era o ocupație serioasă, destul de grea, chiar dacă nu era tare bănoasă, iar plata în produse era tare slăbuță.

Doamna Márta gestiona bugetul familiei în felul următor: în ziua de salariu primea de la soț o sută de lei și trebuia să se descurce cum putea, cât țineau banii. Din această sumă făcea cumpărăturile din magazin, de la piață, plătea factura de energie electrică, mai lua medicamente și alte lucruri. Desigur, toate cheltuielile trebuiau consemnate în scris. Întotdeauna purta cu ea acești bani într-un portmoneu de pânză, cusut chiar de ea. Următoarea sută o primea abia după ce cheltuirea celei precedente fusese verificată. Așa a învățat să facă și contabilitate. Ce-i drept, azi am zice că această contabilitate a fost oarecum cosmetizată: când cumpăra ceva din magazin cu 3 lei și 40 de bani, nota 3,45 și punea 5 bani deoparte, în pușculița-punguța secretă. Dacă achiziționa carne cu 12 lei (pentru duminici sau de sărbători), atunci contabiliza 12 lei și 10 bani. Dar trebuia să fie foarte atentă, pentru că soțul ei Kazimir cunoștea prețurile principalelor produse și le verifica regulat.

Din acești bănuți, cu greu s-a adunat conținutul pungii cu banii pitiți, pe care i-a păstrat într-o pungă de hârtie, ascunsă într-o poșetă din iască, împreună cu condimentele pentru bucătărie. Mirodeniile le cumpăra de la un vânzător ambulant, care aducea uneori boia, piper, cuișoare, foi de dafin și alte lucruri care nu se găseau în magazine. Vânzătorul își doza produsele în pungi de hârtie mai mici sau mai mari. O pungă de hârtie de culoare maro, cu miros de foi de dafin, era tezaurul ei secret, pușculița sau punguța pitită. Punga cu bani era ascunsă printre mirodenii. Când reușea să adune cinci bancnote de câte cinci lei, le preschimba într-o bancnotă de 25 lei. Uneori, bancnotele de 25 de lei le preschimba în „sutari”, dar asta se întâmpla foarte rar. După un an și jumătate de zgârcenie, dublă contabilitate și tremur constant să nu fie demascată, a reușit să agonisească 600 de lei. Aceasta era o sumă uriașă la vremea

respectivă, un salariu și jumătate, după venitul mediu de atunci. Doamna Márta strângea acești bani pentru ca anul viitor, când gemenele vor absolvi liceul, să aibă haine și încălțăminte noi pentru festivitate.

Cei trei copii știau despre punguța pitită. Uneori, doamna Márta o folosea pentru a le cumpăra un articol considerat „de lux”: o lenjerie mai bună sau o carte, care nu erau aprobate de bancherul familiei (adică de domnul Kazimir).

Pe lângă faptul că era un pic comod și foarte conservator, Kazimir Boroș nu și-a dezmințit numele*: îi plăcea vinul, dar nu făcea excepție nici cu pălincă, îi plăcea la fel de mult. Mergea la cârciumă o dată pe săptămână, sâmbăta. Dar, din cauza zgârceniei sale, întotdeauna storcea banii de crâșmă de la soție, în dauna bugetului familiei. Nu voia să intre în cârciumă cu bancnote de valoare mai mare pe care le primea la salariu, se mulțumea cu un „cinciar”, prețul unui litru de vin. Uneori, fiind mai însetat sau având chef mai în floare, lua „o zecică”.

În acea sâmbătă (ziua când obișnuia să meargă la crâșmă), a ajuns acasă de la birou, și-a aruncat servieta sub cuier, s-a descălțat, s-a spălat pe mâini și a cerut prânzul. Fetele l-au servit cu mâncarea pregătită la prânz de doamna Márta. A mâncat, și-a șters gura cu prosopul de bucătărie, apoi a aprins o țigară, s-a uitat prin casă și a întrebat:

- Unde este mama voastră?

Preferata lui, Tina, i-a răspuns:

- Mama noastră s-a dus în vie la săpat, și a lăsat vorbă că nu va ajunge acasă decât pe la ora cinei.

- Dar atunci eu cu ce bani pot să mă duc la cârciumă? Mama ta deșteaptă nu ți-a spus și asta?

- Nu a vorbit despre asta, ci doar când ar putea veni.

Domnul Kazimir a devenit extrem de nervos din cauza celor auzite. Supărarea s-a manifestat prin gestul de a da cu piciorul în pisoii care tot mișuna în jurul mesei. Pisoii și-a căutat refugiul în brațele celui de-al treilea copil, Uți, elev de școală primară. Apoi, tatăl s-a ridicat brusc, răsturnând scaunul pe care stătuse și a intrat în cealaltă cameră. Cei trei copii s-au uitat unul la altul și au așteptat evoluții de rău augur. El a lăsat deschisă ușa camerei, așadar se auzea și se vedea ce face. Mai întâi a zgâlțâit vitrina dulapului cu oglindă din camera mare și apoi a cotrobăit în dulapul cu ușă rulantă a bufetului. În cele din urmă a scotocit pe raftul de sus al dulapului pentru haine. Căutarea lui nu a fost zadarnică, pentru că a aflat mirodeniile și poșeta cu punguța secretă. A scos-o, s-a uitat la ea, a mirosit fiecare pungă de hârtie și, în cele din urmă, a scos triumfător pușculița cu bani:

- Ce fel de bani sunt ăștia? De unde are mama voastră atâtia bani?

Copiii speriați știau de proveniența banilor, dar nu și-au trădat mama. Mai degrabă s-au prefăcut și ei surprinși, așteptând reacția tatălui lor.

- Mă voi hodini acum, iar când mama voastră ajunge acasă, voi regla conturile, o s-o iau eu la rost! Rămâneți în liniște, că sunt istovit de munca obositoare de a ne căștiga pâinea!

Copiii nu trebuia să li se spună de două ori, ei s-au refugiat în curte. Fetele gemene, smiorcându-se, au așteptat să treacă timpul. În ciuda vârstei sale de doar nouă ani, Uți, care în fond era un copil neastâmpărat, dar deosebit de isteț, a înțeles gravitatea situației. A ieșit în stradă și s-a îndreptat spre vie. Deși avea picioare scurte, se deplasa așa de iute cum nu o fac nici adulții. Și-a văzut mama de departe, cum se apleca în vie după buruieni, cu sapa în mână. Ajuns acolo, a povestit pe scurt cum tata a descoperit poșeta și că diseară vrea să regleze conturile cu mama. Nu înțelegea exact aceste cuvinte, doar le reproducea ca un papagal.

Márta a devenit mai întâi palidă, apoi s-a înroșit și a fost nevoită să se așeze jos, tocmai în mijlocul rândului unde se aflau. În mintea ei alergau una după alta idei, căutând o cale de ieșire din încurcătură. Nu avea prea mult timp, trebuia să se grăbească, dar totuși a găsit soluția. A mângâiat capul lui Uți, care era îngrijorat de problema mamei, și l-a întrebat:

- Poți să ajungi acasă la fel de repede cum ai venit?

- Desigur, mami, sunt băiat mare!

- E în regulă atunci! Dar să nu te duci direct acasă, ci mai întâi du-te la apartamentul unde stă tanti Cătă, are ușa spre stradă, și spune-i următoarele. Poți să ții minte?

- Da, desigur! Am spus deja că sunt băiat mare.

- Tanti Cătă, mama vă roagă, că dacă aveți pe Dumnezeu, atunci fiți bună și veniți la noi acasă și întrebați-ne dacă șoferul din Cluj a venit astăzi după banii pe care i-ați lăsat mamei. Că pe suma de 600 de lei vreți să vă comandați mobilă. Dacă nu a fost șoferul, atunci veți veni după bani doar luni dimineață, când va fi și Márta acasă, pentru că i-ați dat personal banii.

Uți a ascultat cu atenție mesajul și, la cererea mamei, a repetat cu voce tare de trei ori.

- E în regulă, băiețelul meu! Deci spune-i asta la tanti Cătă! Acum grăbește-te să ajungi acasă la timp, înainte ca tatăl tău să se trezească!

A sărutat obrăjorul fiului său, i-a dat drumul să plece și se uita după el cu îngrijorare.

Oare va reuși planul ei?

Uți pășea vioi, aproape alergând spre casă, pe drum încontinuu repeta mesajul, pentru a nu se încurca. Mai întâi s-a dus la tanti Cătă, care curăța cartofi pentru cină în bucătărie. Soțul ei era șofer de autobuz și încă nu sosise acasă. Dintr-o suflare, copilul a transmis mesajul mamei sale, și răspunzând la întrebările lui tanti Cătă, a povestit că problema s-a ivit pentru că tatăl lui a găsit pungă pitită. (Vecinele își cunoșteau secretele reciproc, pentru că în conflictele familiale erau în situație vulnerabilă, și nu se puteau baza decât una pe cealaltă.)

Ajuns acasă, încă din curte, Uți a divulgat și surorilor secretul soluției găsite de mamă. Era și timpul, pentru că tatăl lor s-a trezit și cu un hârâit puternic a ieșit în curte. Tanti Cătă l-a observat prin fereastra care dădea spre interiorul curții și i s-a adresat:

- Stați, stimate domnule Kazimir, tocmai am vrut să vorbesc cu dumneavoastră.

- Care-i treaba?

Femeia a ieșit în curtea comună, folosită de trei familii

și, apropiindu-se, l-a întrebat mai încet și mai discret:

- Nu știți, vecine, dacă a fost pe la dumneavoastră șoferul din Cluj care trebuia să preia banii mei? (Vecina obișnuia să trimită și să primească pachete sau bani către și dinspre rudele din Cluj. Rolul de poștaş era jucat de șoferii de autobuz, care aveau obiceiul să lase coletul la vecini, dacă destinatarul nu era acasă.)

Din moment ce domnul Kazimir înainte de masă nu se afla acasă, nu a putut răspunde, așa că le-a întrebat pe gemene:

- Fetelor, ce știți, a fost șoferul?

Ele au răspuns la unison:

- Nu, azi n-a fost.

Problema era aproape complet rezolvată, dar tanti Cătă voia să fie absolut sigură:

- Stimate domnule Kazimir, vă rog să-i spuneți Mártei că nu mai vreau să vă deranjez în seara asta, dar o să vin luni, înainte de masă, pentru cei 600 de lei. Probabil că va ajunge acasă târziu, și va fi și obosită. La revedere, domnule vecin! Servus, copii!

Mai târziu a sosit Márta, obosită și agitată. A fost întâmpinată de Uți la poartă:

- Mamă dragă, a fost tanti Cătă și cred că totul este bine.

Mama i-a mângâiat căpșorul și au intrat împreună în curte. După ce a văzut sosirea lor, domnul Kazimir, în loc să-i salute, li s-a adresat bosumflat:

- Era timpul să ajungi acasă, că-l faci pe bărbatul tău muncitor să moară de sete! Adă repede un „cinci-ar”, pentru că birtul se închide! Ei bine, nu cinci, să fie unul de zece, mâine e duminică!

Doamna Márta a făcut ceea ce niciodată nu mai făcuse. A luat trei bancnote de câte cinci din portmoneul ei și i le-a dat bărbatului său, cu aceste cuvinte:

- Dragul meu Kazimir, ai perfectă dreptate că mâine este duminică. Adu-ți și un litru de vin pentru masa de prânz de duminică!...

*Kazimir Boroș nu și-a dezmințit numele – (joc de cuvinte: „bor” în maghiară vin, „boroș”, adică amator sau consumator de vin).

Din volumul de nuvele „A fehér vödör” („Găleata albă”) recent apărut la Editura Caiete Silvane, Zalău.

Pandemie

LÁSZLÓ László

(Lectură de două-trei minute)

(Titlul original: Világjárvány. Traducerea autorului.)

În cercurile bine informate sau cele mai bine informate, umblă vorba că o (nouă) pandemie este în curs de desfășurare... Vestea îi îngrijorează pe unii, însă sunt alții care nu iau lucrurile în serios și fac gesturi delăsătoare cu mânuțele lor. Evident, sunt alții care văd imediat o nouă teorie conspiraționistă.

Cei care sunt îngrijorați vin cu textele lor obișnuite: că ei au spus-o mereu, chiar au și știut (pe surse sigure) că prea multă libertate și liberalism, mai ales libertinism, sunt dăunătoare. Și că vor veni noi restricții. Altfel nu se poate...

Cei mai ușuratici nu-și fac griji de toate acestea și nu sunt îngrijorați nici de faptul că rămânem fără apă potabilă, deoarece pâraiele, lacurile, mările și oceanele sunt din ce în ce mai poluate; că ghețarii se topec și stratul polar de gheață se subțiază pe zi ce trece din cauza încălzirii globale; că „gaura din stratul protector de ozon” se lărgeste în fiecare an...

Adepții teoriilor conspiraționiste se împart la rândul lor în diferite tabere:

- Este absolut sigur că în primul rând americanii sunt de vină (și) în cazul acestei pandemii. (Evident că Soros sau Bill Gates sunt implicați, că unde se pot câștiga ceva bănuți, ei nu pot lipsi...)

- Locul doi este împărțit în mod democratic, adică frățește, între ruși și chinezi. (Este arhicunoscut că ei au învățat democrația și pluralismul odată cu laptele supt din sânul mamei.)

- În al treilea rând (adică premiat cu medalia de bronz) este Bruxelles-ul/Uniunea Europeană. (Ei se im-

plică în tot și în toate, iar pe urmă mușamalizează totul.)

- În fine, dar nu în ultimul rând, evreii sunt de vină și de data aceasta. (Fapt spus de multe ori de unii influențieri ieșiți din termenul de garanție, dar și de alții mai noi.)

- Dacă ne uităm doar la cei din jurul nostru, atunci este absolut evident că și ungurii sunt implicați. Nu există ca ei să scape o asemenea oportunitate...

Ca un indiciu, sau ca o consecință majoră a noii pandemii, lumea se uită mai puțin la televiziunile comerciale și la canale care difuzează filme pentru adulți. În mod paralel a scăzut brusc activitatea în social media și nu mai sunt atât de urmărite nici filmele și nici meciurile online.

Numele pandemiei este febra lecturii. În contrast cu denumirea sa, nu cauzează creșterea temperaturii corpului, este fără durere de cap sau tuse. Nu dăunează plămânului și nici inimii, cel mult stomacului, dacă nu ne alegem lecturi adecvate. (E drept că acest fapt depinde și de gustul fiecăruia.) Lectura contribuie la îmbogățirea vocabularului, culturii generale, apariției și dezvoltării gândirii critice. Nu în ultimul rând, putem petrece timpul liber în mod plăcut și/sau util.

În privința alegerii genului literar adecvat, cred că putem să căutăm opere care ne sunt potrivite și plăcute. Putem alege: romane, poezii, povestiri, piese de teatru, eseuri, scrieri umoristice, publicistică etc. Dacă cineva este interesat de părerea autorului, atunci să știți că el ar paria pe succesul nuvelei.

Din volumul de nuvele „A fehér vödör” („Găleata albă”) recent apărut la Editura Caiete Silvane, Zalău.

Marin
POP

Petre Dulfu sărbătorit de foștii elevi și de către sălăjeni (1927 și 1931)

La 31 octombrie 2023 s-au împlinit 70 de ani de la trecerea în eternitate a lui Petre Dulfu, personalitate marcantă a Sălajului istoric, la venerabila vârstă de 97 de ani. „Părintele” lui Păcală a fost autor de basme, poet, traducător, doctor în filosofie și un strălucit profesor de pedagogie. Ca autor de basme și-a impus numele în galeria marilor scriitori români, alături de Petre Ispirescu și Ion Creangă.

Petre Dulfu a văzut lumina zilei la 10 martie 1856 în localitatea Tohat, care la vremea respectivă făcea parte din Sălaj (sat arondat din 1968 la județul Maramureș).

A început să învețe scrisul și cititul cu învățătorul din satul natal, Grigore Bran, fratele mamei sale, care și-a dat seama de inteligența sa și astfel a fost dat la școală la Baia Mare, unde a absolvit clasele primare și șase clase de liceu. Ultimele două clase liceale le-a absolvit la Cluj, unde a urmat și studiile superioare, pe care le-a absolvit în anul 1881, luându-și titlul de doctor în filosofie.¹

După terminarea studiilor universitare a plecat la București, unde spera să obțină o bursă, pentru a-și continua studiile în străinătate. A primit promisiunea ministrului Instrucțiunii Publice, V.A. Urechia, că va fi ajutat, dar tocmai atunci, în octombrie 1881, a primit oferta de a preda Pedagogia, la Școala Normală Carol I din București, iar peste câteva luni, impresionând prin calitățile sale pedagogice de excepție, a fost numit în funcția de director al Școlii Normale din Turnu Severin, care urma să se desființeze în acel an școlar.

Reîntors la București, și-a continuat cariera de profesor de pedago-

gie, la Școala Normală de învățători a „Societății pentru învățătura poporului român” și la Școala Normală de fete „Elena Doamna”, unde a predat timp de 40 de ani, formând zeci de generații de dascăli și dascălițe.

S-a retras la pensie în anul 1921, după o serie de tragedii avute în familie. Căsătorit cu Elena Mateescu, în anul 1886, care era directoarea unei școli primare din București, la 1 septembrie 1904 îl pierde pe cel de-al doilea născut, Virgil, elev în clasa a VI-a de liceu, iar peste doi ani, la 10 martie 1906, chiar de ziua lui de naștere, îl pierde și pe fiul cel mare, Eugeniu, care efectua chiar atunci anul de voluntariat în armată. Apoi, după ce este nevoit să se refugieze în Moldova, la Iași, alături de întreg guvernul României și Familia Regală, în timpul Primului Război Mondial, i se îmbolnăvește grav și fiica Valeria, care a încetat din viață în toamna anului 1918, după ce familia s-a reîntors la București. Au mai rămas cu un singur copil, care purta prenumele tatălui său și a ajuns un strălucit inginer. Așadar, este de înțeles de ce a luat decizia de a se retrage la pensie, găsindu-și refugiul în operele sale: „Dacă am putut suporta și amarul din urmă, o dătoresc numai acestor cărți”, spunea el cu tristețe.²

Având posibilitatea de a citi literatură românească abia în clasa a patra liceală, rămâne impresionat de scrierile lui Vasile Alecsandri, căruia i-a și tradus câteva poezii în limba maghiară. Debutul literar și l-a făcut în revista „Familia”, publicând apoi în revistele „Șezătoarea”, „Amicul Familiei” și „Cărțile săteanului român”, încă din

clasa a șasea de liceu.

Opera publicată de Petre Dulfu, după ce s-a stabilit la București, până în anul 1927, cuprinde scrieri didactice și scrieri literare. Dintre scrierile didactice amintim următoarele: *Noțiuni de estetică*, 1890; articole de psihologie și pedagogie publicate în revistele „Educatorul”, „Lumina pentru toți”, „Revista pedagogică”, „Revista învățătorilor și învățătoarelor din România”, „Revista generală a învățământului”, „Ideea”, „Educația” etc. De asemenea, a publicat o serie de manuale pentru cursul primar (în colaborare cu alți autori): *Abecedar*, *Cărți de citire pentru clasele II-VII*; *Aritmetică pentru clasele I-VI*; *Geografii pentru clasele III-VII*.

Dintre scrierile sale literare publicate în București amintim următoarele: *Isprăvile lui Păcală*, 1894, premiată de Academia Română, care a fost publicată în zeci de ediții; *Legenda țiganilor*, 1895; *Foioasele învățaturii*, 1902; *Illegia în Aulida și Illegia în Taurida*, traduceri din Euripide premiate de către

Academia Română; *Snoave*, 1909; *Cântece și povești*, 1910; *Gruia lui Novac*, epopee poporană (9 ediții), 1913; *Visuri împlinite*, poezii patriotice (3 ediții), 1919; *Povestea lui Făt-Frumos*, poemă în 12 cânturi (6 ediții), 1919; *Faptă și răsplată*, 1920, premiată de Editura „Cartea Românească” (4 ediții); *Isus Mântuitorul* (3 ediții), 1921; *Dumnezeu și oamenii* (2 ediții), 1922; *Odinioară și Ion Săracul*, povești pentru popor și pentru copii (2 ediții), 1923; *Păcală argat*, comedie poporană cu cântece, în 4 acte (2 ediții), 1924; *Răzbunarea Lenuței*, povestiri din viața copiilor, 1925; *Zâna florilor*, povestire (2 ediții), 1926; *Povestea României-Mari spusă de un soldat*, 1927.³

La 29 mai 1927, foștii săi elevi au organizat o serbare deosebită, în cinstea vrednicului fiu al Sălajului, care timp de 40 de ani a ilustrat catedra de pedagogie, în Aula Școlii Normale de învățători din București. La serbare au participat elevi, colegi, colaboratori și admiratori din toată țara. Ministerul Instrucțiunii Publice a fost reprezentat prin inspectorul Negulescu, Casa Școalelor prin Th. Alessanu, Transilvania de politicieni Ștefan Cicio Pop (PNȚ) și generalul Traian Moșoiu (PNL), Patriarhia prin E. Bărbulescu, Liga Culturală prin Florica Georgescu, iar profesorul Gheorghe Matieșanu a reprezentat Despărțământul „Astrei” din Sălaj, Liceul de stat și Societatea de lectură a elevilor Școlii Normale din Zalău, precum și satul natal al scriitorului, Tohat. În afară de acești reprezentanți, au mai luat parte mulți delegați ai organizațiilor învățătorescilor din toată țara.

În cadrul evenimentului au luat cuvântul Petre Gârboviceanu, Elena Rădulescu-Pogoneanu, Maria Anghelescu, profesorul Dumitru Teodosiu, care a elaborat și o schiță biografică a sărbătoritului, colonelul Rădulescu, reprezentantul studenților someșeni etc. De asemenea, s-au recitat poezii, iar corurile au cântat unele texte compuse de sărbătorit, căruia i s-a oferit și un frumos volum-omagiu.

Petre Dulfu și cei prezenți au

rămas plăcut impresionat de cadoul original oferit de Societatea de lectură a elevilor de la Școala Normală de învățători din Zalău, care a constatat dintr-un simbolic toiag pastoral și o lădiță lucrată la traforaj, care conținea mai multe poezii cu dedicație, scrise de către elevii din Zalău. De asemenea, a impresionat poezia învățătorului sălăjean Mihail Robu, care a fost recitată de către profesorul Gheorghe Matieșanu.

Sărbătoritul a mulțumit celor prezenți și a ținut „o ultimă lecție”, în fața foștilor elevi, dar nu cu „lucruri scoase din cărți”, ci a reamintit câteva amintiri frumoase din propria sa viață, petrecute în cei 40 de ani pe tărâmul pedagogiei.⁴ Totodată, subliniază rolul noii generații de după Marea Unire, valabil și în prezent: „Rolul generației vechi s-a terminat. Rolul vostru al generației actuale, de abia începe! Ceaiace s-a înfăptuit prin arme, nu se va putea întări și păstra decât prin cultură. A sădi cât mai adânc în straturile poporului cultura, care după unirea politică a tuturor românilor va aduce cu sine și unirea lor sufletească, iată noul ideal național ce trebuie de acum să îndemne la lucru pe toți fiii luminați ai acestei țări”. La final, urează celor prezenți ca și ei, la rândul lor, la sfârșitul carierei profesionale, să se bucure „de manifestarea aceleiași mărini-mii și iubiri desinteresate din partea colegilor, elevilor și prietenilor”.

Sărbătoarea s-a încheiat cu un banchet organizat la restaurantul

„Eforiei”, într-o atmosferă plăcută, în care s-au rostit nenumărate toasturi, s-a servit un „meniu pedagogic”⁵, și s-au delectat cu arii contemporane românești, cântate cu măiestrie de baritonul Mihai Vulpescu.⁶

În anul 1930, despărțământul județean al „Astrei” sălăjene, împreună cu locuitorii din Tohat, satul natal al lui Petre Dulfu, au hotărât să-i eternizeze memoria printr-o placă comemorativă. După „străduințe multe”, placa a fost realizată și instalată în fața școlii primare din Tohat, iar la 29 iunie 1931 s-a făcut inaugurarea plăcii comemorative, în prezența lui Petre Dulfu, ca o „modestă răsplată pentru acela, care prin activitatea lui bogată a aruncat o rază de glorie și asupra comunei sale natale și asupra județului nostru, de unde au ieșit atâția bărbați”, după cum sublinia profesorul Leonțin Ghergariu în ziarul „Meseșul”, în cadrul unui articol în care anunța evenimentul aniversar și programul acestuia.⁷

Ziua de 29 iunie 1931, de Sărbătoarea Sfinților Apostoli Petru și Pavel, ziua onomastică a lui Petre Dulfu, a fost una de mare sărbătoare pentru sălăjeni și nu numai. Încă de la ora 4 dimineața, „lumea de prin satele vecine curgea valuri, valuri”, așa că la ora 8 satul Tohat era „o mare de capete, în haine de mare sărbătoare”. Cu toții erau nerăbdători să-l revadă pe „Domnul de la București”, care plecase din mijlocul lor pentru a-și urma destinul.

Mult așteptatul sărbătorit și-a făcut apariția la ora 8,30, fiind însoțit de fiul său, Petrică Dulfu, de profesorul Leontin Ghergariu și soția sa, de profesorul Gheorghe Matieșanu, care participase și la serbarea de la București, din anul 1927, iar acum îndeplinea funcția de prefect al județului Sălaj și mulți alți intelectuali sălăjeni.

În fața școlii primare din Tohat a fost construită o „poartă triumfală”, unde a fost întâmpinat de către primarul Teodor Dulfu, nepotul sărbătoritului, care „printr-o frumoasă cuvântare de bun sosit” i-a înmănat un buchet de flori.

După acest moment, tot alaiul se îndreaptă spre biserică, unde s-a oficiat Sfânta Liturghie de către Alexandru Breban, prepozitul Episcopiei Greco-Catolice de Baia Mare, împreună cu un sobor de opt preoți. Răspunsurile la liturghie au fost date de corul din comuna Tămaia, județul Satu Mare, iar predica a fost ținută tot de prepozitul Alexandru Breban, care „prin cuvinte bine alese, aduce elogiul sărbătoritului”, vorbind despre scrierile sale religioase și morale, caracterizându-i opera „ca o stâncă de granit a naționalismului Românesc”.

La ora 11 se sfințește placa comemorativă și se rostesc o serie de discursuri. Au luat cuvântul Alexandru Breban, urmat de profesorul Leontin Ghergariu, directorul liceului de stat din Zalău și președintele „Astrei” din Sălaj, inițiatorul acestei serbări grandioase, care „analizează toate frământările românilor pentru atingerea idealului”, subliniind că idealul național s-a împlinit prin jertfe și că românii doareau cu toții să rămână „o națiune, cu un suflet și cu o conștiință”. În continuarea discursului său, arată gestul făcut de „Astra”, prezintă biografia și opera ilustrului sărbătorit, comparându-l cu marii scriitori români Petre Ispirescu și Ion Creangă. La final, predă monumentul, spre administrare, primarului și învățătorului din Tohat.

Prefectul județului Sălaj, Gheorghe Matieșanu, a vorbit des-

pre recunoștința pe care trebuie să o avem față de asemenea personalități, „să ne închinăm talentului” celui care aproape 60 de ani „a luat toiagul pribegiei ca să împlinească o adevărată misiune”. De asemenea, afirmă că sărbătoritul i-a luat pe toți eroii operelor sale literare din satul natal, „lucrând astfel în serviciul afirmației naționale”, asemănându-l cu Ioan Slavici, George Coșbuc și Bogdan Duică. La finalul discursului său spune că monumentul de la Tohat va fi un imbold permanent pentru tânăra generație.

Au mai luat cuvântul profesorul Rițu, reprezentantul Liceului „Gheorghe Șincai” din Baia Mare, învățătorul Paul Miclea din partea Asociației Învățătorilor Sălăjeni, Gheorghe Iancu din partea tinerilor învățători, Dumitru Mărgineanu, revizorul șef (inspector general) al învățământului sălăjean, învățătorul Pustai din Tămaia, protopopul Alexandru Achim, în numele despărțământului „Astrei” din Băsești, iar la final primarul Teodor Dulfu, care înmânează sărbătoritului „Diploma de cetățean de onoare” al satului Tohat.

A urmat la cuvânt sărbătoritul, care „în cuvinte calde” le spune celor prezenți că tot ce a făcut în întreaga sa carieră profesională a făcut-o „dintr-o datorie din cele mai plăcute” și din dragostea față de basme, pe care a avut-o încă din copilărie. De asemenea, sublinia-

ză că a compus basmele „spre a împinge pe fiii neamului spre cartea învățturii”. Mulțumește „Astrei” sălăjene, locuitorilor satului natal și tuturor celor prezenți pentru cinstea care i s-a făcut, promițând că pe viitor va mai compune basme, „fiindcă nu pot să mă abțin de la scrierea lor”.

La ora 13 a fost organizat un banchet, după care a urmat o expoziție de copii, în cadrul căreia doctorul Lazar a vorbit despre îngrijirea copiilor, făcând aluzie la vechii romani, și premiază mai mulți copii.⁸ În continuare, a fost prezentat un bogat program artistic, s-au recitat poezii și s-a cântat, după cum urmează: corul tineretului din Tohat, condus de învățătorul Ștefan Mateșan, a intonat Imnul Regal; poezia „Mama” a fost recitată de Fl. Setel; corul tineretului din Tămaia, condus de învățătorul Pustai, a interpretat cântecele „Țară mândră”, „Dulce soare” etc., stârnind admirația publicului; corul din Sălsig, condus de învățătorul Dulfu, a impresionat și el foarte mult asistența; Teodor Crețu, învățător în Hereclean, a recitat un fragment din „Povestea României Mari”, operă a sărbătoritului, după care a urmat o suită de dansuri populare românești, executate de tinerii din Tohat, sub conducerea vrednicului învățător local. La finalul programului artistic, Leontin Ghergariu mulțumește asistenței pentru sprijinul acordat în reușita serbării,

subliniind că „Astra” sălăjeană „va merge înainte pe aceeași cale pentru progresul neamului românesc”.

La ora 9 seara a început dansul, care a ținut până în dimineața zilei următoare. Atât la serbare cât și la petrecerea dansantă au luat parte o mulțime de intelectuali din județul Sălaj și din județele vecine. Printre ei s-au numărat și venerabilii Elena Pop și soțul său, Francisc Hossu-Longin, fiica și ginerele lui George Pop de Băsești, căruia sărbătoritul i-a dedicat mai multe poezii. De la petrecere nu au lipsit tradiționalele confete și alegerea reginei balului, în persoana domnișoarei Victoria Dulfu.

Emoționat de cinstea care i s-a adus, Petre Dulfu a concluzionat că era „o raritate ca să fie cineva sărbătorit în viață”, motiv pentru care spune că se simțea profund onorat de inițiativa „Astrei” sălăjene.

După cum subliniază și învățătorul Lazăr Cosma, autorul articolului publicat în ziarul „Meseșul” cu această ocazie, „toți cari au participat la serbările de la Tohat au trăit o zi de înălțare sufletească luând pe sărbătorit ca un exemplu și un imbold spre muncă în viitor”.⁹

În concluzie, se poate afirma că Petre Dulfu face parte din galeria marilor personalități pe care Sălajul le-a dat istoriei, opera sa fiind comparată cu cea a marilor scriitori români Petre Ispirescu și Ion Creangă. Din păcate, odată cu adoptarea sistemului administrativ după model sovietic, în septembrie 1950, județul Sălaj a fost desființat și împărțit la trei regiuni (Maramureș, Crișana și Cluj), iar după reînființarea județelor, în anul 1968, zona Codrului sălăjean, din care făcea parte și Tohatul, a fost arondată județului Maramureș. În acest context, generațiile care s-au succedat în actualul județ Sălaj, nu și l-au mai asumat pe Petre Dulfu și nu mai cunosc multe despre viața și opera sa prodigioasă. De asemenea, nici o instituție publică, bust etc., în afară de o străduță din Zalău, nu poartă numele „părinte-

lui” lui Păcală, Gruia lui Novac și al atâtor basme care ne-au fermecat copilăria.

Anexă

MENIU PEDAGOGIC
servit la banchetul de la
29 Mai 1927, oferit în onoarea lui
Petre Dulfu, profesor de Pedagogie:

„Anunțarea” noi o facem cu o
Țuică și Mesline,

Ca să zică domnul Dulfu: „Nu e rău, dar ... nici prea bine?”

„Pregătirea” se prezintă, după-aceste aperitive,

C-un **Rasol u Maioneză**, drept ... idei aperceptive,

Iar „Predarea”, cum exige manualul pedagogic,

Se va face cu metodă clar, concis, gustos și logic;

Mazăre și cu **Pateuri**, deci pe listă prezentăm,

După care, împănată de-un pedagogist vă dăm

O estetică friptură de **Vițel și Miel la tavă,**

Ce desigur, de-ar gusta-o, chiar „Păcală”-ar duce-o-n slavă.

Vine-acum „Asocierea”, după cum „Herbert” prescrie

Brânză albă de Brăila, Tort gigantic și o mie

De deserturi delicioase, á la Locke, după plac,

C-ar striga din suflet „Bravo!” însuși „Gruia lui Novac”.

De **Cafe**, de **vin**, de **Borvis**, nici nu mai vorbim căci este

Cel puțin atât cât pune măestrul Dulfu-ntr-o poveste

Iar acum fiindcă planul cere „Generalizare”

Ca „idee generală”, oferim câte-o **Țigare.**

Și-ncheiem cu „Aplicarea”, cum ar spune „Pestalozzi”

Să trăiască Petre Dulfu!, să strigăm acum cu toții.

TEOCAST

Cota: „Meseșul”, nr. 21-22, 11 iunie 1927, p. 7-8.

Sursa foto: Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” din Cluj-Napoca, fond Francisc Hossu-Longin.

Note:

1. „Meseșul”, nr. 13-14, 27 iunie 1931, p. 1; vezi și Ioan Ardeleanu Senior, *Oameni din Sălaj. Momente din luptele naționale ale românilor sălăjenii*, Zalău, Editura Caiete Silvane, p. 159-167.

2. Meseșul, nr. 13-14, 27 iunie 1931, p. 2.

3. *Ibidem*, p. 3.

4. Idem, nr. 21-22, 11 iunie 1927, p. 6.

5. Vezi anexa.

6. „Meseșul”, nr. 21-22, 11 iunie 1927, p. 7-8.

7. Idem, nr. 13-14, 27 iunie 1931, p. 4.

8. Idem, nr. 15-16, 27 iulie 1931, p. 2.

9. *Ibidem*, p. 3.

Neliniști

Teodor SĂRĂCUTĂ-COMĂNESCU

De fiecare dată când parcurgeau acest drum porneau pe lumină. Acum însă, Tudor și cu soția sa porniră cu noaptea în cap. Nu știau, nici măcar nu bănuiau la ce aventură se expun. Nu putură să-și ia rămas bun de la copii, nedorind să le deranjeze somnul, dar și pentru că nu voiau să plece la drum cumva cu neliniștea pe care le-ar fi lăsat-o.

Porniră din sat destul de lent, ca și cum n-ar fi vrut să vadă nimeni că pleacă iar la Galați. La intersecția care despărțea oarecum drumul național Oradea – Cluj în două distanțe aproximativ egale, vizibilitatea a început să scadă. Tudor a îngăimat ceva mai mult ca pentru sine:

- E, he..., o să am drum greu astăzi!

Maia nu-l aprobă, dar nici nu negă faptul că drumul nu va fi ușor, poate și pentru că nu era prima dată când făceau această distanță pe timp de iarnă, cu zăpadă, cu multe opriri. Au fost momente când vizibilitatea scădea din cauza ceții, atât de mult, încât Maia trebuia să coboare din mașină și să facă pași cu lanterna în mână ca să mai poată înainta.

Merseră o bucată de drum destul de încet, cu ochii înfipti în fâșia aceea cenușie, pe care la anumite curbe mai că o pierdeau. Tudor avea totuși un minim avantaj, cunoștea destul de bine configurația drumului, cel puțin până la Cluj.

Acum știa că se apropie de un pod peste Criș și apoi vor intra în linie dreaptă înainte de Huedin. Nu apucă să iasă bine de pe pod, că din față se apropiu niște proiectoare foarte puternice și cum ceața era mult prea densă, se crea un joc de fascicule rotative, care-i orbea. Luă decizia să tragă pe dreapta forțat. Schimbă faza lungă cu cea scurtă, așa crezu el, dar se pare că involuntar, din cauza șocului luminos, rămase doar cu luminile de poziție.

Cum Tudor a fost nevoit să recurgă la aceste manevre forțate, nu și-a dat seama când Maia l-a apucat de brațul drept, strângându-l cu putere. Ea avusese totuși timp să-și arunce privirea în lungul drumului.

Fâșia aceea dreaptă de drum era ocupată cu o coloană de mașini negre, cel puțin așa le-au perceput ei, cu numere mici, cu geamuri fumurii sau

probabil cu storuri pe dinăuntru. Nu se vedea în față decât șarpele acela care se târa lent în afara orașului. Te-ai fi așteptat la un zgomot infernal după numărul mare de mașini, dar spre surprinderea lor, parcă alunecau toate. Fața era asigurată de niște mașini de armată, iar în spatele coloanei, la fel, trăgeau ceva mai greu alte câteva angrenaje.

După ce coloana se îndepărtă, soția lui Tudor încercă să-l motiveze ca să aștepte să se lumineze de ziuă și să se întoarcă. I se făcuse frică. Rămaseră vreo zece minute tăcuți, cu privirile ațintite spre fâșia de asfalt peste care se așternuse din nou întunericul.

Tudor era tipul de om care dacă și-a pus ceva în gând, și credea că este realizabil, nu dădea nicicum înapoi, așa că și de data aceasta se automotivă, spunându-i soției:

- Trebuie să terminăm și treaba asta odată. Soarta e cu noi. Și-apoi, eu ce sunt aici?!

Nu primi niciun răspuns din partea Maiei. Și tăcerea e un răspuns, își zise în sinea lui, și porni ușor înainte. Traversară micul oraș în liniște. Nu se întrezărea nicio mișcare.

Tudor rămase cumva iarăși suspendat în gândul său, întrebându-se cum de nu s-a intersectat decât cu vreo două-trei mașini în drumul spre Cluj, când de obicei, mai ales pe întuneric, era obligat să schimbe faza lungă destul de des. Puse totul pe seama ceții, când oamenii numai în cazuri de forță majoră riscă să se pună la drum, așa cum era și cazul lor, acum.

Ajunseră în Cluj și lăsară orașul undeva în stânga, îndreptându-se spre Feleac. Urcară Feleacul, care i se păru lui Tudor destul de circulat. Opriră la ultima stație de benzină. Maia simțea nevoia să treacă pe la toaletă.

Când se întoarseră la mașină, Tudor a observat că se făcuse puțină coadă, iar șoferii ieșiți din mașini vorbeau între ei destul de zgomotos. Se întoarse către cel care era la pompă și-l întrebă ce se petrece:

- Cum, nu știi...? „Ieri în Timișoara, mâine-n toată țara!” Câte un plin de benzină pentru orice mașină... la liber!

Omul nu era poet, sau poate că era, însă Tudor se convinsese că informația circulă ca vântul și că dorința de libertate îți dă aripi. Se așează și el la coadă, însă a rămas destul de dezamăgit, neîncăpându-i în rezervor decât vreo șase litri. Făcuse doar aproximativ a șaptea parte din drum.

*

Porniră din nou la drum. Traficul i se păru lui Tudor destul de normal, cu excepția unor controale mai neobișnuite decât de obicei. Pe măsură ce înaintau spre inima țării, controalele se înteteau.

Din loc în loc erau plasate patrulare formate din trei-patru persoane, îmbrăcate în haine militare, uniforme ale miliției, și mai rar reprezentanți ai gărzilor civile, unii cu uniforme, alții având în piept un petic de tricolor.

Sosiră la Sighișoara, unde au pierdut destul de mult timp, fiind controlați în trei puncte, iar la ultimul și în portbagaj. Un milițian în uniformă, dar fără a purta însemne, le înregistrează câteva date, numărul de înmatriculare al mașinii și locul de destinație imediată. Când aflară că trebuie să ajungă la Galați, civilul li se adresează cu un gest de solidaritate:

- Vedeți că la ieșirea din oraș este o stație de alimentare. Intrați și încercați-vă norocul. Poate primiți niște benzină, dacă nu s-o fi terminat.

Tudor mulțumi pentru gest, dar nu mai lungi vorba, ca să le arate că nu este un novice. Povestea cu plinul de carburant o știa de la Cluj. Totuși, aici primi 15 litri cu puțin noroc. Cei doi vânzători din stație întrebară încotro se îndreaptă și văzând numărul de BH, căzură de acord să mai adauge cinci litri, bineînțeles, cu consemnarea numărului mașinii într-un registru și sub semnătură.

Nevoia de ajutor înmoaie uneori mintea și inima omului.

Dând să iasă din stație, Tudor rămase cu botul mașinii proțăpăit în buza șoselei, nedumerit pe care variantă s-o aleagă. Maia se uita lung la el întrebător:

- Acum la ce-ți mai stă capul?

Lui Tudor îi veniră în minte vorbele lui Moromete și le răstălmăci cu voce tare:

- Pe unde mergem noi, domnule..., poate și pentru că începea să se convingă tot mai mult că se aflau într-o nebuloasă, că libertatea și hazardul nu pot fi controlate. Când puse accentul pe ultimul cuvânt avu o tresărire, parcă îi auzea ecoul în mintea lui, multiplicându-se cu o forță de bumerang.

Maia îi curmă starea în care se afla, luând cuvintele lui la sensul propriu, mai ales că nu-i plă-

ceau defel surprizele. Opta mereu pentru lucrurile cunoscute:

- Cum pe unde...? Pe unde mergem de obicei...

*

Tudor nu schiță niciun gest și porni spre Odorheiu Secuiesc. Nu agreea defel acest traseu, pentru că de vreo două-trei ori a pățit-o cu turul „însemnatului” orașel, din care ieșea foarte greu. Cei de la drumuri și poduri, drumuri și gropi, cum îi eticheta lumea, și poate primăria puseseră semnele de circulație aiurea, și acelea destul de puține, încât călătorul trebuia să se bazeze și pe intuiție și pe imaginație ca să poată ieși din orașel, altfel se trezea din nou în același loc, la fel ca-n basme.

Apropiindu-se de Odorheiu Secuiesc, Tudor parcă se automatiză să fie destul de atent. Intră în oraș și întâlnește din nou patrulare. Undeva în stânga, acoperișul unei clădiri fumega. Părea să fie postul de miliție, după cei câțiva milițieni care se aflau în fața clădirii.

După ce trecură de jumătate, o patrulă îi făcu semn lui Tudor cu bastonul să tragă pe dreapta. După ce au controlat actele și mai amănunțit portbagajul, i-au pus o mulțime de întrebări, cele mai multe de către etnicii maghiari.

Când au dorit să afle din ce parte a Bihorului vin, Tudor a recurs la o eschivă. Nici el nu știa de ce, dar nu dori să le amintească satul natal, ci le spuse că au pornit după miezul nopții din Aleșd.

Mai interesați de ce au întâmpinat de-a lungul călătoriei au fost tot etnicii maghiari. Tudor i-a asigurat că în Vest e liniște, deși el știa poate cel mai bine că neliniștea plutea în aer și că orice vorbă cu subînțelesuri putea duce la conflicte. Acum, chiar nu avea nevoie de așa ceva, gândindu-se că mai are încă drum lung de făcut până în Est.

Printre toate întrebările și relatările, după ce a simțit că atmosfera se mai încălzise, îndrăzni să întrebe de incendiu. Un reprezentant al gărzii civile a fost dispus să relateze probabil ce se întâmplase, dar un etnic maghiar, care fusese tot timpul reticent și destul de iscoditor în comunicare, i-o reteză scurt civilului:

- Un accident, nimic altceva!

Tudor a apelat și el la un gest aparent spontan, dar calculat. Duse mâna dreaptă la frunte în semn de salut și se grăbi să iasă din Odorheiu Secuiesc.

Fragment din nuvela „De la Vest... la Est!”, care va face parte din volumul de proză scurtă „La braț cu destinul”.

Autostopista

Gheorghe PORUMBREANU

- Ba pă mă-ta!...

Autostopiști. Nu-mi place să iau autostopiști. Dar ce mă enervează cel mai mult, atunci când refuz să opresc, e gestul lor, nu a lehamite, însoțit de mișcarea, clară, a buzelor. Le răspund manifestându-mi nevoia de reacție spontană și necontrolată, profitând de faptul că sunt singur în mașină. Nu de alta, dar dacă ar mai fi cineva cu mine, cineva care nu sofează, n-ar înțelege mimica buzelor și aș fi eu cel acuzat că așa și pe dincolo... De ce aș fi obligat să-i iau? Cine m-ar putea acuza pentru un refuz? Ba din contră! Legea...

Îmi place să conduc, dar, evident, în afara orașului. Mă relaxează. Ascult muzică simfonică și privesc undeva înainte, străduindu-mă să înțeleg, pe deplin și cu toleranță (zic eu), manevrele celor din fața mea. Sunt convins că nimeni nu-și dorește un accident, dar nu toată lumea este convinsă că se poate întâmpla. Uit de toate, inclusiv de mine. Reușesc să-mi alung toate gândurile: bune și ne bune! Dar de data asta n-am să uit să opresc la locul de întâlnire cu prietenul meu, care m-a rugat să-l duc până la intrarea în Cluj-Napoca. De câte ori ajung la trecerea pe sub podul de la intrarea în oraș, îmi aduc aminte și recit, în gând, primele versuri din poezia *Oraș al iubirii* a regretatului poet timișorean, Damian Ureche, pe care am avut onoarea să-l cunosc personal:

„Aici e Clujul, fagure uituc
Miraj botanic tăinuindu-și vloga,
Oraș în care a iubit Beniuc
Și-n care a-ntomnat pe lauri Blaga...”

Dar mai am puțin până să dau drumul amintirilor din tinerețe și chiar dacă știu că voi ajunge la Cluj, poezia nu-mi vine în minte decât la trecerea pe sub acel pasaj ce marchează începutul orașului. „Imediat, cum treci pe sub pod...” e vorba, reper de orientare pentru oricine.

Până la Bistrița mai e drum, așa că am timp pentru toate. Da, eu merg de la Oradea la Bistrița!

Nu-mi place să iau autostopiști, deoarece mă deranjează prezența lor în derularea gândurilor ce vor să zburde nestingherite. Pot să nu scoată niciun cuvânt, dar îi simt în spatele meu, sau în dreapta mea și parcă mi-ar boicota intimitatea. Pe prietenul meu nu am cum să-l refuz și nu pentru că i-aș fi dator cu ceva, ci pentru simplul motiv că este prietenul meu. Nu ajunge? Ba da! Condiție necesară și suficientă. Îmi place să folosesc această, eu îi zic, formulare matematică, sau să-i spun mai bine o condiție existențială a ceva... a orice ar putea fi de bine! Parcă-ți dă o senzație de sațietate: „...suficientă”.

Clujul! Clujul adolescenței mele nehotărâte. Ani

de liceu... Nici în ultimul an nu mă hotărâsem încotro s-o apuc. Îmi dorisem mult s-ajung în faza terminală, nu de altceva, dar să scap de program, de ore fixe și materii impuse, iar în intimitatea mea, naivă, îmi tot repetam în gând: „Mă descurc eu!...” Și m-am chinuit o viață! Învățasem sintagma: „Anii nu trec, anii vin!” Dar abia târziu am reușit să înțeleg că ea e valabilă doar până la un punct, sau, mai simplu: până la o vârstă și că ar fi putut avea și o altă conotație decât aceea pe care o alesesem eu. Cred că, tot în naivitatea mea, ce se-ntinsese până târziu, îmi propusesem să o repet și-n pragul morții, când o fi să fie, odată și-odată... Ha!

În ciuda caracterizării bacoviene de „Cimitir al tinereții mele”, a chinurilor desăvârșirii adolescenței, liceul mi-a rămas o plăcută amintire, datorită colegilor deosebiți pe care i-am avut de-a lungul celor patru ani. Din zece în zece ani ne întâlnim de parcă ne-am fi întors din vacanța de vară. Ultima dată, cineva venise cu propunerea să ne întâlnim în fiecare an. Asta spune tot!... Dar mai era un motiv, destul de serios: descoperiserăm, cu ceva mai multă convingere, că anii ne cam păcăliseră: mergeau pe drumul lor, iar noi... după ei, pe-al nostru! N-avusesem curajul să o spun de față cu toți, dar cred că vine o vreme când e destul de greu să mai deosebești visul de realitate. Prietenia, însă, trebuie să rămână prietenie, indiferent de... orice.

Se spune că prima condiție, în realizarea unei prietenii durabile, este legată de un cumul de informații pe care să poți să le transformi, în scurt timp și fără dubii, în certitudini pe placul tău. Unii vorbesc chiar de prietenie la prima vedere. De ce-ar fi numai în dragoste?... De multe ori, în anumite situații, ți se pune întrebarea: „Ai pe cine să te bazezi?” Da! Am un prieten.

De câte ori ne planificăm o întâlnire, cu prietenul meu, începem prin a filozofa pe teme existențiale, prin care, sau pe lângă care, trecem cu toții, chiar fără să ne dăm seama de importanța lor, de multe ori ajungând la concluzia că orice ni s-ar întâmpla e „un făcut”. Nu știm ce înseamnă destin, dar „un făcut” e cu totul altceva!...

Ia uite ce manevră face idiotul! Nici măcar nu semnalizează. Zic eu că mulți nu sunt conștienți, ba chiar iau în derâdere faptul că ar putea provoca accidente, mai mult sau mai puțin grave.

- Măi, sulă verde!... Uite-l ce face! Dar cu cine vorbesc eu?...

Poate fi numită atenție distributivă faptul că poți să și conduci, dar și să te concentrezi asupra gândurilor tale?

De multe ori mi se-ntâmplă să rămân surprins de ideile ce-mi pot veni în timpul condusului. Unii susțin

că amatorii romantici, pe WC pot scrie cele mai frumoase poezii. Dar numai amatorii. În timpul condusului, pornind de la o idee, ajungi să filozofezi despre cele mai aiurite subiecte. Interesant mi se pare faptul că, odată ajuns la destinație, uiți totul! E ca o pauză activă, cu rolul de a te ajuta să nu-ți pierzi antrenamentul, gimnastica minții. Poate chiar această stare de meditație, să-i zicem: ruptă în două, căci trebuie să-ți lași deschis un ochi de veghe la drum, te face să te simți relaxat, fiind capabil de a te lepăda de orice alte gânduri legate de problemele cotidiene. Deci...

Așa îmi povestea un alt prieten, coleg de serviciu, care pornea cu mașina la mare, seara după ora zece. Îl făcea plăcere să se laude: „Când ajungeam pe șoseaua principală (era să spun pe autostradă), luam linia albă între roți și mă opream doar când era musai.” Eu n-aș face asta. E mult prea obositor să mai ai și responsabilitatea familiei... Nu știu cât m-ar relaxa un astfel de drum, având mereu în spate grija ca nu cumva să adorm sau să ațipesc, nici măcar o secundă.

Ei, iată la câte te poți gândi fiind singur în mașină! Acasă, în fotoliu, nici prin gând nu mi-ar fi trecut toate aceste amintiri. Acasă, zice-se, că nu ai timp.

Ia uite-! Dar cine e madama ce-l însoțește pe bunul meu prieten, că nu-i soția lui? Poate aflu trăgând pe dreapta. E prima condiție necesară, dar nu și suficientă. Parcă sună mai aproape de realitate: nu și suficientă!

- Salut, salut!

- Salut! îi răspunsei, privind-o atent pe doamna necunoscută, după aspect, mult mai în vârstă decât noi, ce se pregătea să urce, fără a aștepta vreo aprobare din partea mea.

- Doamna ar dori să ajungă la Cluj, dacă ești de-acord. Dar, dacă nu te deranjează, în celălalt capăt al orașului. Adică, eu la intrare, doamna la ieșirea din Cluj – mă lămuri prietenul meu zâmbind cu satisfacție, văzându-mi mutra mirată și ghicindu-mi nedumerirea. Știa el ce știa, despre autostopiste...

- Sunteți împreună?

- Nu, nu! E prima oară când ne întâlnim. Am intrat doar în vorbă, așteptându-te pe tine.

- Bine. Pofțiți, doamnă! o îndemnai, meditativ, privind-o cum urca, liniștită, de parcă eu nici n-aș fi fost de față.

- Mulțumesc mult.

Nu am considerat că trebuie să-i dau explicații în privința ezitării mele, sau a nehotărârii de a accepta să duc o străină, autostopistă, în drumul meu până la Cluj-Napoca. E de-ajuns că am acceptat. Oricum, nu mai eram singur. Ea n-are de unde să știe că nu iau autostopiști. Dar nici nu cred că se aștepta la vreo explicație, oricât de lămuritoare ar fi fost ea.

Vremea bună mă determină să-nchid ochii la orice inconveniente. Soarele nu e doar o sursă inepuizabilă (zicem noi, dar hai să o lăsăm așa) de căldură și lumină. El este, în același timp, un factor de bună dispoziție pentru toată lumea și la îndemâna oricui. Uite un fapt la care nu e nevoie să te gândești, nici să

fii singur în mașină. E... pur și simplu!

- Ce mai „învârți” tu? îl întrebai pe prietenul meu, așa, ca fapt divers.

- Mai nimic. Cred că de la o vârstă, trecând printre furcile neputinței de a corecta, măcar, câte ceva, ajungi la o blazare tipică pe soclul înalt și parșiv al indiferenței. Sau, mai rău! La un stereotip de factură socială: faci și tu ce face toată lumea! Ajungi chiar să treci cu nonșalanță pe lângă tot ceea ce nu poți controla sau demonstra.

- Adică?

- Fenomene ce nu te influențează cu nimic. Auzi că se-ntâmplă. Ei și!...

- Curioasă constatare!

- Hai, dacă tot veni vorba, să-ți povestesc... o poveste! Ce menire are întotdeauna o poveste?

- E!...

- Să te pună pe gânduri. O poveste niciodată nu se termină căci de-aia e poveste! Pe când o întâmplare nu poate să nu aibă o finalitate. Doar că finalitatea, de multe ori, nu e altceva decât o dilemă. E!...

- Ia spune! Tot avem timp berechet. Haide, fă-mă curios! S-a-ntâmplat ceva și eu nu știu nimic?

- A fost odată ca niciodată...

- E, na! Începutul văd că e... de poveste. Dar știi ce spunea Cehov? ... „Într-o povestire tăiați începutul și sfârșitul. Acolo se minte cel mai mult.” Continuă tot așa și numai ce ne vom trezi la Cluj-Napoca.

- La intrare.

- Daa, la intrare. Apoi la ieșire.

- „Râzi tu râzi, Harap-Alb...”. Te avertizez că n-o să-ți placă povestea. Poate chiar te va supăra. Dar suntem prieteni adevărați și mizez pe asta.

- Te-ascult cu toată condescendența.

- Nu e nu știu ce... E vorba de veșnica întrebare-dilemă: „De ce mi se-ntâmplă numai mie?”

- Refuzând fiecare o introspecție în trecutul său întotdeauna „fără greș”.

- Ceva de genul...

- Sper că nu ai probleme.

- Nu, nici vorbă! Ceva de domeniul fantasticului. Dar hai să ne distrăm puțin.

- Te-ascult.

- Tu știi că acum câțiva ani hotărâsem, cu toată convingerea, implicarea mea în politică. Într-un partid de dreapta. A fost o reacție la acapararea puterii de către partidul neocomunist. Fusesem convins că lucrurile se pot schimba. Dar asta e o altă problemă. În iarnă, activând cu toată seriozitatea și implicându-mă trup și suflet în tot ceea ce sperasem a fi o soluție, am fost propus pentru o funcție importantă la un nivel înalt. Știi vorba: dacă te bagi în ceva, bagă-te până-n gât, nu face nici figurație, nu căuta nici doar propriul interes. Te dedici trup și suflet, sau îți vezi de treaba ta. Asta a fost structura mea dintotdeauna. Așa m-a făcut mama. Ori tata! Nu are importanță despre ce fusese vorba. Important e că după câteva luni, la partid, ajunge o decizie a CNSAS-ului. Cine... cum... ce!...

- Hai, nu mă înnebuni!... Tu inf...

- Da, poți să o spui până la capăt: „Eu informator al securității!” Dacă vrei, oprește și cobor.

- Vorbești prostii!

- Pe vremea studenției, acum mulți ani, s-a-ntâmplat ceva ce atunci părușe o nevinovată farsă, o glumă, o prostie!... De mult aș fi putut să-ți povestesc totul ca pe o poantă reușită, ba chiar să mă fi lăudat că i-am fentat pe securiști, dar pur și simplu am uitat de această, hai să-i zic, poveste, deși nu aș greși cu nimic dacă aș caracteriza-o ca o întâmplare. Sau poate că neavând niciun efect negativ asupra nimănui, nu i-am dat nicio importanță, părăsindu-mi, ca atare, memoria.

Într-o zi, cum zicem noi, cu soare, mă trezesc cu securistul ce avusese grijă de noi, ca nu cumva să cădem în păcatele unor visuri și dorinți occidentale, sau anti nu știu ce. Mă invită în biroul său și printre întrebări de genul: cum merge treaba cu școala, dacă sunt mulțumit, sănătos și alte prostii, în final trece la subiect, fără nicio ezitare: „Uite la ce m-am gândit eu...”, și lăudându-mă ca pe un utecist de nădejde, îmi propune, cu multă înțelegere și mascată condescendență, să-i dau anumite informații despre colegii mei, bineînțeles, spre ajutorul lor, în scopul de a le readuce pașii pe calea cea bună. Inițial, în naivitatea mea, crezusem că doar glumește. Dar în final, problema devenise serioasă. Nu-mi fusese greu să înțeleg la ce se gândise.

Nu știu nici azi cum de-i căzusem cu tronc securistului. Nici măcar nu realizasem, în totalitate, în acea perioadă de tinerețe zburdalnică, inocentă și plină de altfel de visuri, ce înseamnă asta. Informator!... Eu toată facultatea îmi văzusem de treabă, n-avusesem examene picate, absențe nemotivate sau alte probleme de disciplină, să creadă cineva că aș fi avut nevoie de „sprijin”, cum auzisem că mai făceau alții, că se mai profită.

Nu cred că cineva ar fi putut să treacă cu nonșalanță sau cu indiferență peste o astfel de situație. Pe moment simțisem nevoia unei plimbări în singurătate. Răspunsul trebuia să-l dau în câteva zile. Mi se dăduse și timp de gândire. În acele clipe mă simțisem singur, deși eram înconjurat de colegi și prieteni, vorba lui Octavian Paler: „Nu poți să fii singur cu adevărat decât în mijlocul oamenilor.” Îmi pusesem problema dacă pe această temă te puteai sfătui cu cineva. Frica parcă te urmărea după colț. Cu aștia nu te puteai juca...

M-am întors la cămin și i-am chemat pe trei dintre cei mai buni prieteni de-ai mei în care în acea perioadă aveam cea mai mare încredere. Mi-era teamă de consecințele pe care le-ar fi putut avea un refuz. Le-am povestit totul! Câteva minute rămăseserăm cu toți duși pe gânduri, uluiți! Într-un târziu, soluția venise din partea unuia dintre ei, care îmi sugerase să accept.

Acum mă gândesc dacă nu cumva fusese egoist! Poate, puțin...

Am rămas cu gura căscată. El fusese întotdeauna cel mai revoltat de mârșăviile securității. L-am întrebat: „Da' ce-ți veni?” Atunci, antisecuristul a-nceput

să ne prezinte următoarea logică: „Dacă tu refuzi, va găsi pe altul mai «slab de înger», mai interesat de niște avantaje de care ar putea profita cu mult cinism, ca să nu zic altfel, și nu vom ști niciodată de cine trebuie să ne ferim. Poate, peste ani sau, de ce nu (?), chiar în perioada studenției, mâine, poimâine, nu vom ști de ce suntem chemați să dăm cu «Subsemnatul» pentru că am spus un banc cu... Așa, cu siguranță vom fi puși în gardă. Tu nu vei turna pe nimeni, iar la sfârșit vei fi criticat și muștruluit că nu ai avut activitate.”

Cu asta reușise să ne lămurească pe toți. Logica lui avusese o... logică. Îl întrebam dacă securistul nostru va fi atât de naiv încât să înghită gălușca. Avusese o experiență de ani de zile cu studenții. Cu asta se ocupa zi de zi.

„Dar ce poate să-ți facă? Vei mai scrie și tu câte un raport în legătură cu lucruri și fapte neimportante pentru el și care să nu afecteze pe nimeni.”

Asta fusese, în final, concluzia unanimă, care mă determină să accept ideea. Norocul meu că eram în ultimul an și se sfârșea chinul, și de ce să nu recunosc: frica!

Totul s-a petrecut așa cum prevăzuserăm. Rapoartele înaintate nu avuseseră nicio noimă și ca atare nimeni nu a fost tras de urechi. Că securistul înghițise sau nu gălușca, nu știu, și nu interesase pe nimeni. Mi-aduc aminte de un singur lucru: în ultima zi de școală, securistul mă văzuse și, de la distanță, îmi făcuse un gest cu degetul arătător, dar mai mult de autoconsolare decât de amenințare. Deci, nici măcar nu-mi purta ranchiună.

Am tras o singură concluzie în urma acestui gest: un securist, oricât de minim gest uman ar fi încercat vreodată să facă, tot o brută rămânea. Nu-l puteai evidenția altfel!

La terminarea facultății am fost repartizați care-nco-tru, iar legătura dintre noi a devenit tot mai slabă.

Cam aici se termină povestea mea, dacă vrei, fantastică. M-am resemnat, cuminte, am făcut un pas înapoi și-acum îmi văd de treabă. Atâta tot! Și-acum, iată-mă, autostopistul tău din dreapta. Vei avea întotdeauna în fața ta un veșnic informator al securității!

Se așternu liniștea. Minutele treceau măsurând doar ca o iluzie ternă distanța ce ne apropia de destinație.

- Să-ți mai spun ceva? Ceva ce s-ar putea să te facă să râzi sau să plângi. Dar, de fapt, n-ai de ce să plângi o realitate la construirea căreia am participat cu toți. E istoria noastră recentă, cu care nu ne putem lăuda, dar nici a o contesta nu putem.

Trecând, într-o zi, tot cu soare, prin fața Casei Poporului, într-o mică delegație de serviciu, pe cine crezi că văd, de la distanță, ieșind din clădirea impunătoare?

- Bănuiesc și nu am de ce să mă mir.

- Da... La costum de culoare deschisă, ca un june-prim, imaculat și plin de zel patriotic...

continuare pe www.caietesilvane.ro

Anda Comșa-Chiș

Un culoar

Atâta poate retina să priceapă
stă agățată de marginea vederii:
dacă nu te văd
îți găsesc mai puține defecte
și trag cu ochiul să reglez
minuta în care lacrima
va face ravagii.
E doar un culoar în ochi:
prin el se caută încă
iubirea.

Despre morți

Adevărații morți
sunt cei care au trăit mințind
în mlaștinile învinovățirii
se calcă peste morții vii
cu tălpile curate

mi-e milă și mi-e ciudă
și am mereu o întrebare:
ceilalți de ce nu-și ridică picioarele
să capete mântuire,
să li se adauge extensii în vasele de sânge
pentru a mitui dumnezeirea?

Peisaj din pădure

Copacii își simt ghilotina după umbre
Lumina aruncă semne de întrebare
Încearcă să se lepede
Se rupe liniștea în fâșii, sângerează
De atâta nepăsare
Peisajul poartă zgardă
Să se asigure că toate porțile
Au rămas încuiate.
În partea de răsărit a pădurii
Fiecare fir de iarbă
Se scutură și începe prăbușirea.

Moartea copacului și șobolanul prăjit

Alexandru JURCAN

Abia acum am avut șansa să văd documentarul *Makala* de Emmanuel Gras, recompensat la Cannes în 2017 cu *Grand Prix de la Semaine de critique*. Nici nu se putea altfel. Regizorul s-a dus în Congo, s-a documentat, a văzut șoselele cu biciclete încărcate cu saci de cărbune (makala=cărbune), apoi l-a cunoscut pe Kabwita (28 de ani), empatia s-a produs, iar tânărul a acceptat să fie filmat în cotidianul său cenușiu, dur, insuportabil. Cu camera pe umăr, regizorul îl urmărește, ca o identificare cu truda inumană. Kabwita locuiește într-un sat uitat de lume, într-o cocioabă. Are soție și trei copii mereu flămânzi, așteptând ca mama să termine de prăjit un șobolan. Kabwita taie un copac zile în sir. În jur foșnesc a tristețe arbuștii martori ai morții fratelui lor. Regizorul filmează trupul copacului abătut, de parcă ar fi un animal preistoric. Urmează construirea cuptorului și transformarea lemnului în cărbune. Kabwita privește cerul: „Isuse, luminează-mi viața cu lumina ta!”

Plecarea la oraș, ca să vândă cărbunele, aranjat în saci. Vrea să cumpere acoperiș la casă. Un munte de saci cu cărbune pe o bicicletă fragilă. Vreo 50 de km până la oraș. El împinge bicicleta pe dealuri cu o trudă

sisifică. Drum-calvar, saci răsturnați, pericole de tot felul. Mașini, praf, plus alții cu biciclete la fel de încărcate. Apare orașul-infern-caracatiță. Jungla umană. Vinde greu, scade mereu prețul. Speră să cumpere vreo 15 bucăți pentru acoperiș. Are bani doar de o bucată. Intră într-o biserică să se roage. Un predicator le spune că „dacă ești integru ca Iov, suferința nu te poate atinge”. Fideții sunt în transă, fiecare se roagă în felul lui, într-o hărmălaie incredibilă.

Regizorul a filmat în manieră cronologică, la sud de Katanga, într-o regiune creștină. Un fel de „drum al crucii”, un exercițiu de compasiune. Emmanuel Gras n-a vrut să culpabilizeze, ci să ne apropie de o asemenea realitate. Normal că aspectul politic trece printr-o experiență intimă, iar credința menține speranța.

Aș dori să vadă mulți documentarul de față. Mai ales cei ce se lamentează fără motive serioase. Adică și colega mea, disperată că i s-a pătat iremediabil covorul din bucătărie. Nu de la un șobolan prăjit, ci de la pulpele de curcan. Și încă un gând: băiatul Kabwita n-o fi primit ceva bani pentru contribuția la film, ca să-și fi acoperit casa? Sper că jucându-și propriul rol, rugăciunea i s-a împlinit.

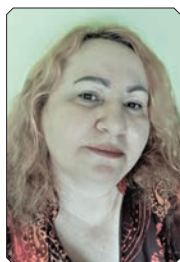

Cătălina Soare-Huili

Caleidoscop

În fiecare dimineață
văd un copil deșirat
tăcerea lui aspră
roade timpanele până la sânge
buzele subțiate
sorb fără încetare lumină
în albastru,
lopeți de pământ
îl izbesc în față.

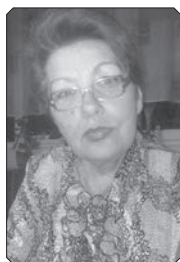
Pecetea dimineții
sparge caleidoscopul
copilul
ia fiecare fărâma de oglindă
o aruncă peste casă
să-i fie cu noroc
precum un dinte smuls copilăriei.

Gabriela Marin

poezioară în minuscule

diafană boare
impresii de soare
trăiri ușoare
dulce licoare
vorbe de valoare
verbe inspiratoare
gânduri în vârtoare
multă candoare
rimă visătoare
pomi în floare

Silvia Bodea Sălăjan

Primejdia din urmă

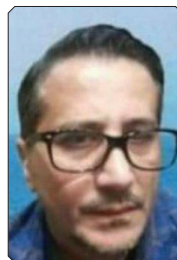
te-am căutat uneori zile de-a rândul
te-am căutat și nopțile printre vise pierdute

cu picioarele rănite de imășuri păscute
cu turme rebele care-mi frământă gândul

sfâșiată de patimi se mai joacă Medeea
alături pe scena cu coroana căzută e regele Lear
jos spectatorii privesc în delir
dar plânge cu pumnii la tample ideaa

e cel din urmă spectacol pe scena uitată
pe care doar cabotinii-și citesc rolu-n surdină
nici spectatorii nu-și asumă propria vină
doar eu mai sper pentru toți o răsplată

mai aștept și-acum drumul luminii să știu
unde e limita de care cândva am trecut
aș vrea să văd clipa ce-atât de mult m-a durut
dar sunt obosită și-i atât de târziu

Adrian George Itoafă

Mâna unui crivăț neliniștit

Locuim în corturile oaselor,
având forme asemănătoare,
uneori inegale,
doar aburii remușcărilor
dovedesc existența,
apoi, ulița pare a ne deplasa
cu precizie, pe o tablă de șah,
fiecare stă pe pătrățica lui.
Mâna unui crivăț neliniștit
azvârle trupurile,
ca la final
să ne reazeze firesc
în nevoia socializării.

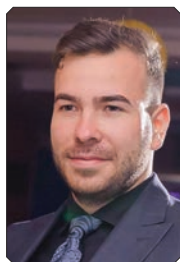

Vasile Dan Marchiș

Prelungirea salvatoare a trupului (sau muza mi se destăinuie)

„Nu te-am întâmpinat
că m-am mirat
de mirarea visătorilor pe kitsch-uri,
făcături,
falsuri,
copii
ci de mirarea ta...
M-am întruchipat drept element detectabil
chiar viabil
prin însăși ce ai tu vital!
Nu înțelegi?

Da, sunt parte din tine:
 poezia lichidă-sângele tău
 Trăiește-mă...
 Să văd cum poți petrece cu măsură
 că mă ai astfel!
 Cum poți prețui că mă simți astfel...?
 Iar eu la rândul meu
 te voi bio metaforiza pe deplin...
 O, cum gândești acum poezia,
 nu ca pe apă chioară
 ci ca pe sânge...
 Nu cum este afară
 ci ca parte din tine...
 Ai devenit prin poezie
 cum melcul față de cochilie!
 Nu înțelegi?
 Melcul nu este precum chiriașii
 sau ca proprietarii unor adăposturi.
 Ci mai mult...
 Cum poezia este
 protecția viabilă,
 inspirația la fiecare pas,
 oriunde
 precum adăpostul melcului (cochilia)-
 prelungirea salvatoare a trupului...!"

Gabriel Nicolae Mihăilă

acest zid are două fețe iar una mi-e străină

e o dimineată senină
 în care sparg sâmburii caiselor cu bolovanul
 de parcă i-aș crăpa capul & gâdila tălpile cerului în
 același timp
 îmi place să fiu copil
 ofer tot sâmburele
 cerul râde cu lacrimi
 devine dureros
 iar pielea arsă a pământului
 începe ușor să mă îmbrace

un sac de gunoi plin
 în coșul pieptului evadați fac mersul piticului
 iar un chirurg c-un ac semilună
 dă sportiv la copcă

*zidul ăsta e mai înalt decât mine
 zidul ăsta dezamorsează inimi
 zidul ăsta mestecă oameni & scuipă oase
 zidul ăsta e un animal sălbatic care-și mănâncă puii
 zidul ăsta e singurătatea care se masturbează dincolo
 de ochii tuturor
 zidul ăsta e un scutec plin cu care voi fi îngropat*

zidul ăsta e ca și cum te-ai deconecta singur de la
 aparate
 pentru că ești ultimul om
 din viața ta

Ciprian Vestemean

Rătăcit pe sub ceață

Citesc în praful de pe inima mea
 că de mult nu a mai fost iubită!
 De aceea, aproape noapte de noapte
 adorm ca un mort uitat
 pe o pernă de nisip.
 Mă simt ca și cum aș fi băut
 pe nerăsuflăte
 un întreg pahar cu venin stors din papagal!
 Da... acel papagal ce vorbea
 numai despre iubire...
 iubirea... acel venin dulce-amar!
 Cel puțin, știu că voi orbi curând
 și ochii mei vor vedea
 numai o lumină moartă
 și mă voi simți ca atunci când
 curcubeul a avut un coșmar
 fiindcă s-a visat în alb și negru!
 Dar, până atunci...
 să continuăm ce facem
 și să ne afundăm în tăcerea caldă
 afumându-ne cu șoapte dulci
 așteptând timid ca
 o melancolie să ne muște de picior!
 Ceața se întetește...
 iar mă voi rătăci o vreme...

Liviu Apetroaie

Către scriitor

Nu
 nu ridică tâmpla
 de pe orizontul absurdului
 nu te trezi
 visează
 stai acolo adormit
 beat de existență
 stai acolo

nu
 nu sfâșia aerul cu
 răspunsuri
 întrebările-s nenumărate

scrie
 cu tâmpla spartă
 nenumărate verbe curg de
 acolo

scriitorule
 tu n-ai nicio cameră
 nicio formă de a te exista

tu fluieri

așa
 fluieri

te aude nimeni...

Ștefan Aurel Drăgan

Nevăzuta mână

Se-ntinde brațul vremii, coboară nevăzut din cer
peste cei nenăscuți,
peste cei ce vin să rupă din lumină și să împartă
blesteme,
peste cei ce s-au dus,
peste cei ce nu au nimic de spus
și cred că se vor destăinui celui de sus;
pe ulițele terei nu mai ninge,
pe pajiștile lumii nu mai plouă,
în parcurile tot mai pustii nu mai cade rouă.

Se-ntinde brațul lumii, cu un cântec ce se tot amână
peste zăbava morții, și vremea o-nconjoară,
toate ascunzișurile neștiute în altă ogradă stau la
pândă
cu a istoriei mască înălțată pe gard,
cu viespi de frică ce-n ferestre bat
cu o nevăzută mână.

Se-ntinde brațul nopții peste sat
și nu-i lumină nicării, doar la un geam străluminat
de la care cei plecați mă cheamă
în țințirim unde strigoii stau la sfat...
pruncii uitați de ursită alungă visele,
un moș fără vârstă pe uliță se-ndeamnă
și tot șoptește-un basm nicipând terminat.

Se-ntinde brațul vieții peste o nouă încifrare,
spre un nemăiîntâlnit înscris,
noi tot alungăm mitul și povestea spre o altă alinare,
tot colindăm prin plaiuri născocite de cânt,
tot ne petrecem zilnic cu leacul următorului pas
și cu neterminatul vis.

Cine să strige

Pământu-i o grădină ce i-s-a dat în arendă unui
nebun...
a aruncat sub glia-mamă pălămidă în locul unui grâu
curat,
a chemat viermii și lăcustele prădătoare,
a celuit pe grindeiul de plug cilioaia
și a fugărit zorii în care descânta ciocârlia,
a fugărit din lume frumosul amurg.

Dar cine să mai strige când slova-i scoasă la vânzare
ca un obiect de milă, la crucea de drum
unde dănțuiește saltimbancul și cerșetorul halaripu;
dar unde să mai strige cineva
când cel ce s-a trezit din mirare este mut,
dar cine să mai vadă
când cel ce se mira de lumină a renunțat la zare,
dar cine să mai zboare
când sufletul e o pasăre fără aripi,
dar cine să mai cuprindă această chemare
când brațul nu mai este vânt și nu mai este încercare.

Amânarea

Mă împac în fiecare zi cu lumea,
îl iert în fiecare clipă pe cel ce mi-a dat fructul oprit
pe care îl gust neconținut ca să descopăr uimirea
ce nu încetează să mă copleșească...
sub fiecare spin din talpă,
în fiecare privire, în orice zvon.

Mă joc cu foamea, mă scald în sete,
alung plânsul cu un neterminat zâmbet
și mă leagăn în al luminii talaz,
zidesc în fiecare străluminare, din strigăt, un extaz.

Tata și mama mă tot cheamă,
dar mă amănesc cu o amânare:
mai joacă-te cu pruncia, mă îndeamnă,
încă marelui pom nu i-ai descifrat tot rostul,
încă n-ai descoperit capătul la nesfârșita cărare,
sub interzisul copac mai străfulgeră un fruct,
pe ramura lui o pasăre mai cântă
și cu aripa încă mai tulbură nesfârșita zare.
Fii boacter la strajă și gornic la holda necuprinsei
vieți,
ia zilnic zălog,
mai scrie un poem, mai termină-o cântare,
mai strigă-o veste nouă,
mai aruncă câte-un spic pe al pâinii stog,
mai oprește-te din alergare,
mai stai de veghe, încă nu s-a terminat postul,
mai zboară dincolo de zvonul de clopot
și mai întrece-te la fugă cu al lumii tropot,
și mai dezleagă un mereu auzit și mereu ascuns
șipot.

Gheorghe Cormoș

Om în trezire

În stația de așteptare a dimineții
Strălucind peste tot în rotații egale
Orașul uituc, uitând să-și salveze albastru
Și frumusețea de leagăn a porumbeilor lui
Din pricina pietrelor sparte de limbile pietrelor
Adulmecă în temniți de praf
Nostalgia secunda și ora

Imensitatea nimicului
Circulă în automobile și camioane
Remorcând pe părțile vântului
Mari hălci de mizerii
Cu sprâncenele împletite în arbori
Și în vitrine hlizite de umbre și ațe de brumă

Orice lucru își spune numele într-o limbă
Și dimineața salutată cu bună
Dându-le câinilor și turelor oarbe
Măreția trezirii
Apărată de brațe de crin
Unde nimic-nici apă nici pietre
Nu vor putea ascunde în asalt
Bucuria trezirii

Om în peisaj

O grădină a formelor era
Cei ce-au văzut-o și-au rătăcit genele –
Cuprinsă de poezie ea va fi cel din urmă trecător
Pe foaia de ciornă striată de virtuali trandafiri

Pe respirația ei călătoresc printre voi
Plantez cu gura cuvinte cu fața în jos
Întinate în unicitatea unui verde fior
Din care vântul îmi pune semne pe ochi și pe frunte

Sub un cer suspendat și acest strugure copt
Și vinul din el are dulceața frigului
Prin care înaintează cu putere și aprindere
Viziunile furnăitoare de murgi
Cu copite dizolvate-n nămol.

Dincolo e țara fără de zori
Cu lanuri uscate și turme pierdute
Cu păduri pierdute și fii rătăcitori

Așa cum din aripi desenezi o înălțime
În mine asudă o lampă de veghe
La scânteile căreia citesc fără absență
Mereu o altă câmpie de murmur.

Parodie de Lucian Perța

Gheorghe Cormoș

Om în peisaj

O grădină a raiului, așa trebuie să arate
O vitrină de librărie, cel puțin aici, în Satu Mare,
Poezia mai ales trebuie așezată carte cu carte
Ca niște trandafiri într-o grădină la soare.

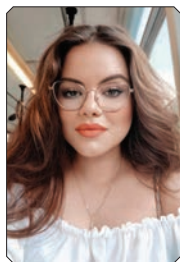
Prin cărțile de poezie cititorul călătorește
În unicitatea cuvintelor mari sau mărunte
Și trece printre ele înfiorat și le zâmbește,
Cu **umbra de marmură*** a versului alb pe frunte.

Un altfel de cer deasupra vitrinei e suspendat
Și-un peisaj de vis te-mbie să înaintezi
În țara viziunilor poetice prin care n-ai mai umblat
Și n-ai îndrăznit nici măcar s-o visezi.

Dincolo de țara aceasta nu e nimic,
Oamenii care-i intră în peisaj știu asta intrând,
Rătăcesc prin ea cât pot și își zic
Că n-ar mai pleca de acolo nicidecum.

Dar gata, se-nchide librăria și se sting
Becurile și lămpile doar licărul scânteilor
Din ochii oamenilor ce pleacă mă conving
Că au fost călători prin țara poemelor!

*Cuvintele scrise cu **bold** fac referire sau reprezintă titlul de volum al autorului.

Lucia-Minodora Muscalu

E toamnă, iubito

e toamnă, iubito,
miruiește-ți cadavrul
iar tămâia cea acră
să-ți ardă patul
și valuri de apă sfințită
să-ți atingă buza amortită
peste nopți de jar și durere creștină
sfinții se satură de-odihnă
și iarăși se plimbă prin codri
peste ceața cea deasă
căci la sfârșit de toamnă
vei adormi în rochie de mireasă.

Frumusețea

m-a cuprins frumusețea
mi-a făcut veșmânt
m-a abandonat tristețea
mă simt artă pe pământ.
râd în ploaie, văd splendoare
asfaltul e ud, frunzele înmiresmate
zeitate zâmbește încet, încet
printr-un mugure de floare violet.

am trecut peste inima pustie.
acum mă simt om, vindecat, iertat
fac mătăanii Domnului dimineață și seară
durerea lumii am lăsat-o la o răscruce de drum
pe care omul o ocolește vară de vară.
și-i pomenesc mereu în rugăciunea de seară
pe toți ce au fost și acum nu mai au drum.

Se lasă veri

Mai mult, noi nu vom mai avea
Am pierdut tot, și plâns și ploi
Căci ploaia cade din finețe,
Iar plânsu-i strigăt pentru noi.

Se lasă veri, iubito.
Peste trupul tău
Și încă ești încoronată
Cu dorul cel rău.
Am străbătut hotare, iubito
Nu doar să te am

Ci să-ți ating gentilețea
Ce în ierni o pierdeam.
Ai pierdut tot, iubito
Dar oare ce ai avut?
La masă cu diavolul
Teama a început.
Dar nu plânge, iubito
Că lumea-i ca noi
Își pierde rostul în zare
Și-apucă zeci de cărări.

Adio

am trăit în basme, frumusețe și noroi,
am gustat agheasma, jar, stihuri și ploi.
am renunțat la frică și am ajuns s-aud
certuri unde nu se umblă pe pământ
mi-am luat cojocul și am plecat
peste munți și văi și peste ceruri
trupul l-am lăsat în mări
și tot ce mai aveam în spate prin nuiiele
am fost acolo și aici
și luna mi-a șters din păcate.
iar mintea mea încă a rămas aici,
cu amintiri tainice, bogate.

În vals cu moartea

În vals cu moartea ne-am găsit,
Căci viața-i demnă de uitare
Și-n drumuri calde am privit
Teama cea nemuritoare.

În vals cu moartea ne-am simțit
Atinși de eternități amare
Căci viața-i doar despre sfârșit,
În timp ce moartea-i alinare.

În vals cu moartea ne-am clădit,
Lipsiți de umbre și alinare,
Căci viața îi dă un drum scutit,
Dar cere chin și cugetare.

În vals cu moartea te-am iubit,
Scutit de orice limitare,
Căci viața este doar un chibrit,
Ce moartea-l scapă de valoare.

Filmografia Simonei

Forgotten love (2023)

Simona ARDELEAN-SAMANTA

Gen: dramă/romance**Durată:** 2h 20m**Regizor:** Michal Gazda**Scenariști:** Marcin Baczynski, Mariusz Kuczewski, adaptare a romanului lui Tadeus Dolega-Mostowicz**Roluri principale:** Leszek Lichota, Maria Kowalska, Ignacy Liss**Filmat în:** Polonia**Limba care se vorbește în film:** poloneza**Premii și nominalizări:** nominalizat la Golden Frog (Competiție a filmelor poloneze)

Forgotten Love, cu titlul original *Znachor* (un remake al unui film cu același nume din 1982 și adaptare a romanului lui Tadeus Dolega-Mostowicz) e un film care pică bine ca o mâncare aburindă făcută în casă sau un foc mocnit într-o seară de iarnă. Probabil și fiindcă poate fi văzut pe una din rețelele de streaming populare, deci în liniștea colibeii tale. Trimiterea anterioară către Slavici nu e deloc întâmplătoare. Ca-n lumea scriitorului ardelean, influențată de viața satului arădean, personajele filmului se mișcă într-un univers mai degrabă rural (dacă e să decupăm începutul), plin de culoare și simplitate. Iar unele dintre marile plusuri ale peliculei țin de virtuozitatea directorului de imagine, cât și de scenografie.

Ceea ce filmul are din plin e emoția și căldura umană pe care actorii polonezi știu să o emane. Personajul principal e un chirurg faimos care are, ca orice om de succes, un prieten care-l invidiază, o căsnicie căreia-i lipsește implicare emoțională deplină și un avânt pasional pentru ceea ce face, nelimitat de părerea celorlalți, aproape instinctual. Dr. Wilczur (jucat de

Leszek Lichota) mai are în plus și o fetiță pe care o iubește nespuse și pe care o pierde fizic când soția îl părăsește, dar ca persistență afectivă atunci când își pierde memoria în urma unei tâlhării violente. Cu toate acestea, senzația că îi lipsește ceva, că îl așteaptă ceva, îl conduce în peregrinările sale până-n satul în care trăiește fiica sa. Desenul epic e dublu: pe de o parte urmărim eforturile doctorului (acum un oarecare Antoni, așa cum se numește în lipsa unei identități asumate printre frecvențele mărturisiri că nu-și amintește, 15 ani mai târziu) de a-i vindeca pe cei săraci (diferențele de clasă socială sunt ilustrate subtil) sau măcar de a sări în ajutorul celor care au nevoie în drumul său, și povestea de dragoste dintre fiica acestuia Maria (Maria Kowalska) și contele Czyski (Ignacy Liss). Drumurile li se întretaie și doctorul își va salva, fără să știe, propria fiică. Ceea ce transpare din intenția filmului e convingerea că o meserie făcută din pasiune – ca o menire – se manifestă și-n lipsa unei conștiințe de sine raționale. A fi om nu ține numai de memorie. De cealaltă parte, colegul invidios rămâne personaj plat, ceea ce a fost de la început, fără să fi evoluat. Un uzurpator laș și meschin, pe care cinefilii îl vor antipatiza cu siguranță. Dar confruntarea aceasta între bine și rău, cu iz de basm, face din filmul acesta, ca și din *Doctor Zhivago* de pildă, un clasic care poate fi mereu reinterpretat și care, mai ales, permite auditoriului să vibreze emoțional pentru că are la bază arhetipurile pe care le purtăm, la nivel de memorie colectivă, fiecare dintre noi, cu noi, pretutindeni.

Finalul, fericit, e predictibil, dar

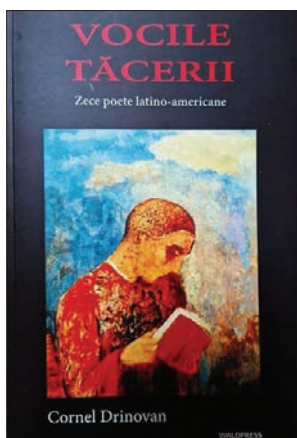
acest lucru nu face filmul mai puțin frumos. Desenul epic dublu, de care aminteam, are nenumărate volute. Actorii secundari, cum e Zoska (Anna Szymanczyk), impresionează prin naturalitatea lor. Zoska e un liant între cele două lumi, în formă purificată și rumenă, cu o înțelepciune vitală, pe când mama contelui e exact opusul, o aristocrată snoabă și răutăcioasă, care joacă cu atâta convingere rolul negativ, încât e credibilă dincolo de ecran.

Perioada interbelică, scenele de muncă campestră, portul popular, intervenția lumii moderne (trusa chirurgicală, motocicletă), tușele de rafinament (pianul), comunitatea înfloritoare dar marginal-evreiască, tema familiei, conflictele erotice, dăruirea de sine, ambiția de a studia medicina în lipsa banilor sunt doar câteva dintre aspectele pe care vă rog să le observați cu atenție în timpul vizionării. Pentru că, da, filmul merită vizionat. În definitiv, cui nu-i pică bine o mâncare aburindă, un foc mocnit și-un film bun în iarna lungă care vine?

Malaxorul de noiembrie

■ „Vocile tăcerii. Zece poete latino-americane”, selecție și traducere de **Cornel Drinovan**, Editura Waldpress, Timișoara, 2023. „A vorbi despre literatura latino-americană feminină este o încercare nouă, căci în această direcție nu s-a scris decât în general, adică problema literaturii latino-americane a fost mereu stăpânită de scriitori lăsând deoparte scrisul feminin, ceea ce este oglinda situației literaturii din America Latină, întrucât în România și în literatura de limba română nu prea s-a scris, doar după anii '90, după explozia traducerilor, au fost traduse câteva scriitoare, dar criteriul acestor traduceri a fost mai mult comercial, neavând un studiu serios asupra producției literare feminine din America Latină, sunt doar câteva nume care s-au impus în lumea întreagă, ceea ce nu reprezintă cu adevărat creație literară. Desigur, în lumea de azi, se cere un echilibru față de gen, în sensul de a reda aceleași posibilități atât bărbaților cât și femeilor în literatură; acest dezavantaj al femeilor este relevant, pentru că efortul creației literare feminine este foarte mare, ca să poată ieși în evidență. Din cele spuse mai sus, această antologie și traducerea lui Cornel Drinovan vin în ajutorul unei înțelegeri mai largi a spectrului literar feminin latino-american, deoarece selecția făcută este atotcuprinzătoare, redând cu mare obiectivitate ceea ce se întâmplă în genul creației feminine; acest florilegiu al poeziei feminine din America Latină, deși nu cuprinde toate numele importante, ne oferă posibilitatea de a pătrunde în lumea scrisului feminin din America hispană. În concluzie, Cornel Drinovan ne oferă o fereastră pentru a privi în largul poeziei feminine latino-americane și nu numai, și, totodată, ne introduce într-o tematică puțin cunoscută cititorilor de limba română, într-o atmosferă a ceea ce este realitatea magică a trăirilor acestui continent atât prin poezia cât și prin proza sa.” (Mario Castro Navarrete)

tualuri. Printre aborigenii din Australia există o credință conform căreia femeile nu au voie să cânte la didgeridoo. Acest didgeridoo reprezintă, în opinia mea, cheia care poate decodifica poemele din acest volum, pentru a le face înțelese. Mai există și alte chei, cum ar fi însuși numărul „33” din titlu. „Gardul // Sînt campionul care n-a ajuns campion. / Învingi cu inima nu cu pumnii / Dar câteodată îți trebuie pumni tari / Iar inima singură nu poate sări un gard unde / Dincolo te așteaptă raiul / Deseori dincolo nu este nici un rai / Doar o grămadă de pietre chiar îți trebuie pumni tari / Iar când una din pietre deschide un ochi / Înțelegi că pietrele au fost cândva fețe de oameni / Care n-au ajuns campioni / Și atunci asta necesită refacerea forțelor / Alți pumni din ce în ce mai tari / Alte inimi din ce în ce mai dornice să piardă / Alte fețe din ce în ce mai împietrite. / Alt rai – dacă îmi este permis.” (Nicolae Coande)

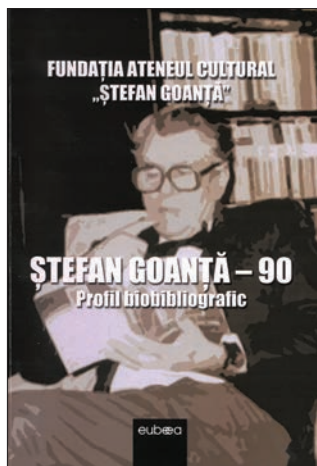
■ „Poezie și senzație” este tema de toamnă a revistei „Poezia”, nr. 105/2023. De ce senzația? Pentru că „Senzația, un *primum movens*” (prima care se mișcă), explică directorul publicației, Cassian Maria Spiridon, într-un articol de mari dimensiuni care deschide revista. Ediția de toamnă a „Poeziei” cuprinde poeme de Echim Vancea, Adi Cristi, Victoria Milescu, Veronica Balaj, Cristina Rusu, Cristina Scarlat, Alexandru Sfârlea, Adrian Munteanu, Carmen Secere, Constantin Lupeanu, Nina Viciruc, Rodica Popel, Aurelian Sârbu, Constantin Mărăscu, Ana Ardeleanu, Marioara Vișan, Mihaela Aionesei, Rian Roman, Aurora Popescu, Raul Constantinescu, Cătălina Soare-Hüll, Doina Harnagea, Cornelius Drăgan, Liliana Bădărău, precum și tinerii autori Emilia Stajilă, Maria Moscaliuc, Amalia Mayer. Revista mai publică și poeme românești traduse în diferite limbi, precum și poezia altor culturi, tradusă în limba română, eseuri, cronici și recenzii.

(C.Ș.C)

■ „33 de cîntece pentru Didgeridoo”, de **Nicolae Coande**, Editura Tracus Arte, 2023. Într-un recent volum de poezie, Nicolae Coande a adunat 33 de poeme așezate sub trei capitole ale căror titluri împrumută numele a trei poeme: *Diastema*, *Regizorul mut* și *Salteaua de paie*. Interesant titlul cărții. Didgeridoo este un instrument muzical de lemn, de suflat, care produce sunete prin vibrația buzelor și printr-o tehnică de respirație numită respirație circulară. El este folosit în ri-

■ La Editura Eubeea din Timișoara, sub egida Fundației Ateneul Cultural „Ștefan Goanță”, a apărut volumul „**Ștefan Goanță – 90. Profil biobibliografic**” realizat de drd. Anca Mariana Lazea și prof. Iri-na Goanță. Ștefan Goanță (1933-2010), membru al Uniunii Scriitorilor din România, prozator, dramaturg, publicist și eseist, și-a desfășurat cea mai mare parte

a activității în județul Sălaj. Cartea apărută la aniversarea a 90 de ani de la nașterea scriitorului a fost lansată în cadrul celei de-a XIII-a ediții a simpozionului național „Colocviile de la Liebling”, organizat în perioada 6-7 octombrie 2023 de Fundația Ateneul Cultural „Ștefan Goanță”, Primăria Liebling și Asociația „Pro Liebling”. Volumul cuprinde fragmente din opere, repere biografice, bibliografia operei, interviuri, referințe critice și fotografii din viața și activitatea lui Ștefan Goanță.

■ În perioada 13-14 octombrie 2023 s-a desfășurat cea de a VI-a ediție a evenimentului „Zilele revistei Cronograf”, în organizarea Consiliului Județean Satu Mare, Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Satu Mare, Uniunii Scri-

itorilor din România – Filiala Cluj, Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România – Filiala Satu Mare și Cenaclului „Cronograf”. Revista și Editura „Caiete Silvane”, parte a Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj, au fost reprezentate la această manifestare literară de redactorul-șef Daniel Săuca. În cadrul evenimentului a fost lansat numărul 3/2023 al revistei de cultură și atitudine „Cronograf”. Din cuprinsul publicației sâtmărene: „Strângem cureaua... în jurul gâtului?” (editorial semnat de Robert Laszlo), „Un antimodernist feroce și o poetă care știe să admire” (prezentarea făcută de Mircea Petean volumului „De la tinerețe... până la bătrânețe” de Puiu Răducan), „Obiceiuri și practici ritualico-magice la constituirea și desfacerea turmelor” (Pamfil Bîlțiu, Maria Bîlțiu), „Restitutio: Páskándi Géza – 90 și prima sa soție, Madeleine Fortunescu, traducătoare la revista «Secolul 20»” (Marta Cordea, Muzsnay Árpád), versuri de Ion Pop, Ioan Moldovan, Ioan Nistor, Victor Albu, Brandy Barasch, Adrian Lupescu și Mircea Moldovan. Numărul este ilustrat cu lucrări ale artistei Lapedus Ildikó.

■ Într-o atmosferă sărbătorească, pe 18 octombrie 2023, s-a desfășurat, în sala festivă a Liceului Teh-

nologic „Cserey-Goga” din Crasna, întâlnirea elevilor și profesorilor instituției de învățământ cu membrii Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj. **Daniel Săuca, Alice Valeria Micu, Viorel Mureșan, Doina Ira-Tăutan, Viorel Tăutan, Simone Györfi, Györfi-Deák György, Angela Maxim și Ion Pițoiu-Dragomir** au fost protagoniștii întâlnirii literare. Daniel Săuca, președintele Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj, a fost cel care a moderat întâlnirea, făcând câte o scurtă prezentare a scriitorilor prezenți. El a subliniat necesitatea organizării unor astfel de întâlniri între elevi și scriitori. A fost prezentată activitatea asociației, a revis-

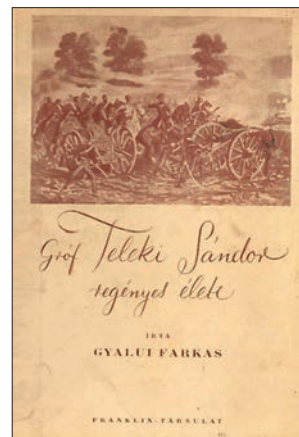

tei și editurii „Caiete Silvane”, precum și a Cenaclului literar „Silvania”. Scriitorii au citit din creațiile proprii și și-au prezentat noile apariții editoriale. Întâlnirea a fost susținută de Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj, Liceul Tehnologic „Cserey-Goga”, Reprezentanța Zalău a Filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor din România și Primăria comunei Crasna.

(A.-B.K.)

■ **Coltău nu înseamnă doar Petőfi.**

Unul dintre nativii celebri din luna octombrie este pianistul și compozitorul Franz Liszt. El a fost foarte bun prieten cu proprietarul castelului din Coltău (Maramureș), contele Teleki Sándor, un om pe care Jókai Mór l-a admirat și despre care a afirmat: „eu scriu romane, dar el le săvârșește”. L-a cunoscut pe artist în Germania, la Berlin, în 1841, unde i-a apărut imaginea (la propriu) într-un duel cu căpitanul von Norhausen. În cadrul turneului baltic din 1842, Liszt a concertat în Sankt Petersburg și s-a îndrăgostit de soția generalului rus Wilhelm Otto „Vladimir” von Glasenapp. Fusese invitat la Moscova de țarul rus Nicolae I în primăvara anului 1843, dar n-a vrut să meargă, ceea ce ar fi dat naștere unui scandal enorm. Aristocratul maghiar i-a promis că o va răpi pe Magdalena și va face tot ce-i posibil ca îndrăgostiții să se întâlnească la întoarcere. S-a ținut de cuvânt. Șase ani mai târziu, după capitulările de la Șiria și Ji-

bou, Teleki a devenit prizonier al soțului, în fortăreața de la Arad. S-a spovedit camarazilor, fiind convins că muscalul îl va spânzura datorită rolului jucat în destrămarea căsniciei. Când colo, von Glasenapp s-a bucurat să-l întâlnească, ba chiar a invitat întregul corp ofițeresc la o cină festivă, deoarece a socotit că omul l-a scăpat de o năpastă. Teleki l-a însoțit pe Liszt în turneul din 1846, prin Transilvania, Muntenia, Moldova și Bucovina. Compozitorul i-a dedicat mai multe piese. Ultima dată s-au întâlnit la Cluj, în 1878. Iată de ce, în 2011, la Coltău a fost dezvelit un bust al celebrului pianist, realizat de sculptorul Dinyés László.

■ Urmuz – peste tot în cartier.

În 23 noiembrie se împlinesc 100 de ani de la intrarea lui Demetru Dem. Demetrescu-Buzău în paginile istoriilor literare. De o vârstă cu Kafka, viața celui care a semnat cu pseudonimul Urmuz permite câteva paralele cu cea a scriitorului austriac-ech-evreu, la fel de absurd, dar de o notorietate mondială. Nu-i vina Nemuritorului.

Am căutat etimologia cuvântului ales de fostul grefier de la Înalta Curte de Casație și Justiție: provine de la insula Ormuz din Golful Persic, un important nod comercial. Deoarece aici se vindeau și perle, și mărgelile de sticlă care le imitau, marfa a primit numele sursei de proveniență. În perioada interbelică, un rozariu al Sfintei Fecioare este descris ca: „o vână fină de urmuz”. O spectatoare de teatru poartă: „trei șiraguri de perle la gât, care sunt urmuz veritabil...” O frumoasă imagine din natură: „toamna așezau pe olane cununa de mărgelan a razachiei, din care picau cercei înlăcrămați, gătind cercevelele îngândurate cu stropi de urmuz”. Dar termenul se poate transforma într-un element peisagistic luat în sens propriu: bobitele albe, cu un luciu discret, constituie fructele arbustului *Symphoricarpos albus*, ale cărui tufe împrejmuesc spațiile

verzi din jurul blocurilor de locuințe. Bobitele sunt cele suflate de copii prin sarbacane în duelurile dinaintea de începerea anului școlar. Precum domnul Jourdain nu știa că face proză, nici noi nu realizăm că trăim de decenii într-o lume delimitată de gardurile vii din Urmuz.

■ Mateiaș Ludoș, tehnicianul avicultor.

Întâlnirea scriitorilor sălăjeni cu liceenii din Crasna (18 octombrie a.c.) a prilejuit reamintirea vizitelor făcute de Fazekas Mihály în Sălaj. Scriitorul și-a câștigat traiul ca profesor de științele naturii la colegiul din Debrețin și a fost coautor al primei botanici sistematice în limba maghiară. Este cunoscut pentru „Ludas Matyi”, poezie epică în patru cânturi, tradusă la noi, în diferite versificări, de Ioan Barac (1826), Avram P. Todor (1949) și Rusalina Mureșanu (1966). În 1961, Alexandru Mitru a repovestit „Mateiaș Gâscarul” conform rigorilor luptei ideologice din epocă, în vederea formării unei conștiințe revoluționare înaintate la viitorii „decreței”. Astfel, băiatul nu este neisprăvitul care visa cai verzi pe pereți din textul original, ci „un flăcău frumos, înalt și priceput la toate: știa să are și să semene, să spargă piatră și să taie lemne, știa să măie herghelia peste pustă, știa să crească oi sau găște...” Rămas orfan de tată, cu „foncierea” (impozitul pe teren) neplătită, însuși primarul din sat vine să-l amenințe. Iată primul deviant: un mutant tip 3 în 1, care-i și portărel, și jandarm cu pene de cocoș la pălărie, și recrutor al forței de muncă pentru grof. Când găștele fug pe un lac, moșierul gonește să le prindă și alunecă în baltă, unde o broască îi sare pe frunte. Totala necunoaștere a limbii maghiare face ca povestitorul să-i scrie numele Döbrögy în loc de Döbrögi („gy” este o consoană muiată, nu se citește „ghi”). Cărticica apărută în colecția „Traista cu povești” merită să fie cu totul uitată.

(G.-D.G.)

Caiete Silvane

ISSN 1454-3028

on-line: ISSN 2247-7365

Adresa redacției: Zalău, Piața 1 Decembrie 1918,
nr. 12, Sălaj, România; Tel./fax 0260/612870;
e-mail: caietesilvane@yahoo.com, office@caietesilvane.ro;
www.caietesilvane.ro; www.culturasalaj.ro

Revistă de cultură editată de Centrul de Cultură și Artă al
Județului Sălaj, sub egida Uniunii Scriitorilor din România,
a Consiliului Județean Sălaj, a Consiliului Local și Primăriei
Municipiului Zalău

Serie nouă, Anul XIX, Nr. 11 (226), noiembrie 2023.
Apare până în data de 20 a fiecărei luni. Preț: 5 lei

Redacția:

Daniel Săuca - redactor-șef
Viorel Mureșan - redactor-șef adjunct
Corina Știrb Cooper - secretar de redacție
Marin Pop, Carmen Ardelean, Alexandru-Bogdan Kürti - redactori;
Viorel Tăutan, Marcel Lucaci, Imelda Chintă - redactori asociați;
Ioan F. Pop, Györfi-Deák György, Alice Valeria Micu, Gheorghe Moga,
Simona Ardelean-Samanta, Menuț Maximilian - colaboratori.

Responsabil de număr: Daniel Săuca

Corectură: Oana-Maria Barariu-Săvus
Tehnoredactare: Marius Soare

Tiparul realizat la Tipografia Color Print Zalău,
Str. 22 Decembrie 1989, nr. 66, Sălaj, tel./fax 0260-660 598

Omagiații lunii noiembrie

(din Baza de date a Bibliotecii Județene I.S. Bădescu Sălaj)

Notă: Serviciul bibliografic al Bibliotecii Județene I.S. Bădescu Sălaj adună materiale pentru cuprinde-rea în Baza de date a județului Sălaj și reactualizarea informațiilor cuprinse în dicționarul biobibliografic: **Sălaj – Oameni și Opere**. Îi includem în acest proiect pe toți cei care au contribuit la dezvoltarea social-culturală a județului (literatură, istorie, geografie, tehnică, muzică, artă, sport etc.), indiferent de naționalitate. Baza de date se completează permanent (bibliografic_bjs@yahoo.com).

Oros Dionisie – economist, 1 noiembrie 1956; **Ience Traian** – profesor, 1 noiembrie 1958; **Ilea Gheorghe** – artist plastic, 1 noiembrie 1958; **Lung Nicolae** – prof. univ., 2 noiembrie 1941; **Vădean Ștefan** – preot, 3 noiembrie 1936; **Daróczy Andrei Claudiu** – psiholog, 3 noiembrie 1984; **Suian Pavel** – profesor, 4 noiembrie 1940; **Bățiște Sânziana** – scriitoare, 4 noiembrie 1943; **Dârjan Nicolae** – inginer, 4 noiembrie 1957; **Brumaru Corina** – istoric, 4 noiembrie 1983; **Boha Silviu Ioan** – preot, 6 noiembrie 1968; **Cioban Victor Horațiu** – profesor, 6 noiembrie 1986; **Széman Péter** – medic, 8 noiembrie 1949; **Pojar Rodica Magdalena** – artist plastic, 10 noiembrie 1967; **Daraban Vasile** – medic, 11 noiembrie 1952; **Cheșeli Livia** – profesoară, 11 noiembrie 1967; **Tămaș Christian** – scriitor, 13 noiembrie 1964; **Lăncrăjan Ioana Maria** – inginer, 13 noiembrie 1968; **Roș Victor** – inginer, 14 noiembrie 1940; **Coca Vasile** – solist, 14 noiembrie 1964; **Oprîș (Ciobanca) Elena** – profesoară, 15 noiembrie 1948; **Penea Ionel** – profesor, 17 noiembrie 1935; **Széman Rózsa** – asistentă medicală, 18 noiembrie 1954; **Bog Aurel** – inventator, 19 noiembrie 1937; **Cobârzan Constantin** – profesor, 19 noiembrie 1939; **Maxim Angela** – poetă, 19 noiembrie 1970; **Pop Dionisiu Horia** – istoric, 20 noiembrie 1965; **Olah Ștefan** – radioamator, 21 noiembrie 1947; **Găvriluț Ioan Teodor** – poet, 21 noiembrie 1954; **Perța Lucian Liviu** – profesor, poet, 23 noiembrie 1953; **Csillag István** – fizician, scrimer, 24 noiembrie 1950; **Onaciu Mureșan Traian** – inginer, 25 noiembrie 1952; **Tamba Alexandru** – economist, 30 noiembrie 1960; **Florea Petru** – preot, episcop al Sălajului, 30 noiembrie 1965.

Dumitru Micu – 95 de ani de la nașterea criticului literar

Micu, Dumitru (pseudonime: Dan Milcu, Damian Mihuț, Dionisie Mirea, D. Meseș) – critic literar. N. 8 noiembrie 1928, Bârsa – m. 17 iunie 2018, București.

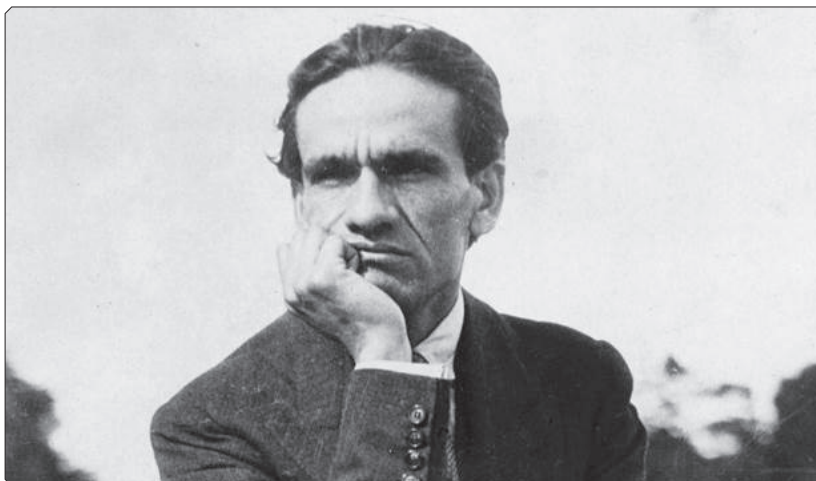

Viața și activitatea: absolvent al Facultății de Filologie din București (1952). A obținut doctoratul în științe filologice în anul 1962. A fost inspector-șef și șef serviciu la Comitetul pentru Artă de pe lângă Consiliul de Miniștri (1950-1951), redactor la revista **Contemporanul** (1952-1953), asistent suplinitor, apoi titular la Catedra de Literatură Română a Facultății de Filologie din București (1954-1956), lector la aceeași facultate (1956-1962), conferențiar (1962-1969), profesor titular (1969-1998). **Premii:** a fost decorat în anul 2009 cu **Ordinul Meritul Cultural** în grad de Cavaler, categoria A *Literatură*. **Colaborări:** **Tribuna Ardealului**, **Viața ilustrată**, **Lupta Ardealului**, **Scânteia**, **România liberă**, **Munca**, **Steagul roșu**, **Adevărul**, **Evenimentul**, **Viitorul**, **Viitorul românesc**, **România literară**, **Literatorul**, **Adevărul literar și artistic**, **Tribuna**, **Steaua**, **Caiete critice**, **Ramuri**, **Innostrannaia literatura**, **Voprosî literaturî** (Moscova), **Oeuvre et critique** (RFG), **Mosaic** (New Delhi). A participat la colocvii și reuniuni literare la Moscova (1965, 1976), Pîștina (1975), Belgrad (1976), Stuttgart (1976), Weimar (1995).

Opera: **Sensul etic al operei lui Sadoveanu** (București, ESPLA, 1955), **Poezia Mariei Banuș** (București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1955), **Romanul românesc contemporan** (București, ESPLA, 1959), **Poporanismul și Viața românească** (București, ESPLA, 1961), **George Coșbuc** (București, EPL, 1963), **Literatura română la începutul secolului XX** (București, EPL, 1964), **Istoria literaturii române 1900-1918** (București, Ed. Didactică, vol. 1-1964, vol. 2-1965), **Tudor Arghezi** (București, Ed. Meridiane, 1965), **Opera lui Tudor Arghezi** (București, EPL, 1965), **Literatura română de azi** (București, Ed. Tineretului, 1965), **George Coșbuc** (București, Ed. Tineretului, 1966), **Lirica lui Lucian Blaga** (București, EPL, 1967), **Estetica lui Lucian Blaga** (București, Ed. Științifică, 1970), **Început de secol. Curente și scriitori** (București, Ed. Minerva, 1970), **Tudor Arghezi** (București, Ed. Albatros, 1972), **Periplu** (București, Ed. Cartea Românească, 1974), **Prelegeri de literatură română contemporană** (Tipografia Universității București, 1974), **Gândirea și gândirismul** (București, Ed. Minerva, 1975), **Lecturi și păreri** (Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1978), **G. Călinescu** (București, Ed. Minerva, 1979), **Scriitori, cărți, reviste** (București, Ed. Eminescu, 1980), **Modernismul românesc 2 vol.** (București, Ed. Minerva, 1984, 1985), **Limbaje moderne în poezia românească de azi** (București, Ed. Minerva, 1986), **Poezia Mariei Banuș** (București, ESPLA, 1986), **Limbaje lirice contemporane** (București, Ed. Minerva, 1987), **În căutarea autenticității 2 vol. (...).**

continuare pe www.caietesilvane.ro

César Vallejo

(1892-1938)

Unul dintre marii poeți ai Americii Latine, peruvianul César Vallejo a publicat în timpul vieții numai două volume de versuri: *Heralzii negri* (1919) și *Trilce* (1922). La el „există un americanism hispanic esențial și autentic, nu unul descriptiv sau localizat... El nu se adâncește în tradiție, nu se cufundă în istorie pentru a extrage, din substratul ei obscur, pierdute emoții. La el, poezia și limbajul se desprind din carne și din suflet”. (José Carlos Mariátegui)

XLIV

Acest pian călătorește pe dinăuntru,
călătorește cu salturi vesele.
Iar apoi meditează într-un repaus de fier,
Pe zece orizonturi bătut în cuie.

Înaintează. Târându-se prin tuneluri,
și mai departe, prin tuneluri ale durerii,
pe sub vertebrele care din pricini naturale fug.

Alteori, trompele lui se desfac,
lente și îngălbenite neliniști de a trăi,
se duc eclipsându-se,
sunt expulzate unele de coșmar insectile,
deja omorâte de tunet, herald al genezelor.
Pian obscur, pe cine pândești
cu surditatea ta care mă aude
și cu mutismul tău care mă asurzește?

O puls misterios.

(Traducere de Dinu Flămând, în vol. *Trilce*,
Editura Cartier, Chișinău, 2022)

Lucian Perța - 70

Parodii de Lucian Perța

Alexandra Mureșan

Contract de publicitate

(din *Caiete Silvane*, nr. 90-91/2012)

Nici nu m-am putut gândi mai devreme că-n vara 2012, aproape de ziua mea, voi publica-n *Caietele Silvane* poeme, cinci poeme despre situația grea a elevilor de liceu.

Eu acum sunt studentă, acolo unde am vrut mereu să fiu, dar sunt încă atentă la cei ce au zăvoare pe inimă încă, la colegii rămași la Zalău, la „Silvania” și le doresc multă putere de muncă și... să mai lase distracția!

Azi totul se face prin publicitate – sigilați-vă gândurile dacă vreți să aveți de toate!

Alice Valeria Micu

Cuvintele nu se îngroapă ca morții

(din „*Caiete Silvane*” nr. 89/2012)

Nu știu la alții cum e, dar la noi, la Zalău, cuvintele nu se îngroapă odată cu cel ce le-a scris. Zău! țin minte, când eram tânără fată, la Șimleu Silvaniei, că nici acolo autorii nu se îngropau cu opera lor.

Acuma poate mulți vor spune: I am sorry, dar depinde de la autor la autor. Oricum, știe bunul Dumnezeu ce face.

Mecanica sufletelor o are în degetul cel mic.

Doamne, Dumnezeule, eu, roaba ta, Alice, eu te rog: fă un pic de lumină în problema asta, ia niște măsuri și vei vedea că nu va mai fi coadă la edituri!

Parodie de Lucian Perța

Daniel Hoblea

Năruire

(din *Caiete Silvane*, nr. 100/2013)

Nu mai poți să ieși pe stradă în Zalău de-atâta căini câți ies, parcă la paradă, câini mari, câini mici, cu stăpâni și fără de stăpâni - e-o invazie a formelor canine cum numai aici, la noi, în Zalău, mai vezi, de-ți vine într-o zi să dezgropi secura de diamant a hingherilor, deși știi bine că speranțele ți se vor năru, deoarece, orice ai face, datorită protecției animalelor, ei vor fi lăsați în pace!

Lucian Perța

Poeme pentru
„Caiete Silvane”

Cuvinte înaripate

1. Cine-i fecior noaptea, să fie și dimineața
Atenți să fiți la țuici și vini!
Proverbul are acut acop, ca-n sâmbătoare cu vin
Să fiți feciori, așa, non-stop!
2. Fa-te frate cu dracu până treci puntea
La noi proverbul s-a născut
Și tot noi l-am crescut, saracu',
Doar că și după ce-am trecut
Puntea, rămân-am frați cu dracu'!
3. Fa-te om de lume nouă/ să furi cloșca de pe ouă
Bromanteli noștri-au demonstrat
Că oamenii sunt de lume nouă,
Că-n Europa au fost
Deja tot ce stătea pe ouă!
4. Fructul n-are cade departe de pom
Spusa proverbului e clară,
Nu-i trebuie interpretări,
Doar că mai nou, ce-i fruct în țara,
Cade departe n-aiie țări.
5. Hoții priceput întâi se închină și-apoi fura
La noi nu e ca la alte nații:
Hoții-estă fura tot ce pot
Și apoi se închină, fac donații,
Și priștugi toți li socot.
6. Hoții nu sunt azi prin păduri, sunt prin cântăreli
Hoți prin biserici, cum s-a spus,
Avem, da' nu s-venit de atunci,
Că au ajuns acolo nouă,
După ce au jefuit pădurea.
7. Lucrătorul mănâncă de unde lucrează
Proverbul nu-i adevărat
Și l-pun sub semnul întrebării -
Dacă e vorba de mîncat,
Ce fac atunci vîndătorii?
8. Mielul blînd ruga de la donați
Așa, dar dacă-i hîrmălie
La vîlnă, mielul, cum se cere:
Poate să năucească o oale
Cu n-copogămite berbec!
9. Mîncîmna are piciorare scurte
Nu că li fac mincunimii curte,
Dar cîntănd, aici alungă:
O fi prină piciorare scurte,
Dar are mîini... că vrea de lungi!
10. Mîncîmna cînd spune adăvărul, se bolnăvește
Nu-i chiar așa, dar dacă e,
Înseamnă că li lucru grav:
Și chiar acum, nu știu de ce,
Și eu mă aștept un pic... bolnav

ISSN 1454-3028

www.facebook.com/RevistaCaieteSilvane

www.caietesilvane.ro

